

KARAKTERISTIEK ERFGOED HART VAN ZUID

Een inventarisatie en waardering van karakteristiek erfgoed in Hart van Zuid

Uitgave

Gemeente Hengelo, november 2022

INHOUD

1. Inleiding

1.1 Aanleiding

1.2 Status karakteristiek

1.3 Behoud door ontwikkeling

1.4 Inspireren en stimuleren

2. Inventarisatie, analyse en beoordeling

2.1 Inventarisatie

2.2 Cultuurhistorische analyse

2.3 Beoordeling en context

3. Selectiecriteria karakteristieke bouwwerken

3.1 Architectonische waarde

3.2 Stedebouwkundige waarde

3.3 Zeldzaamheid

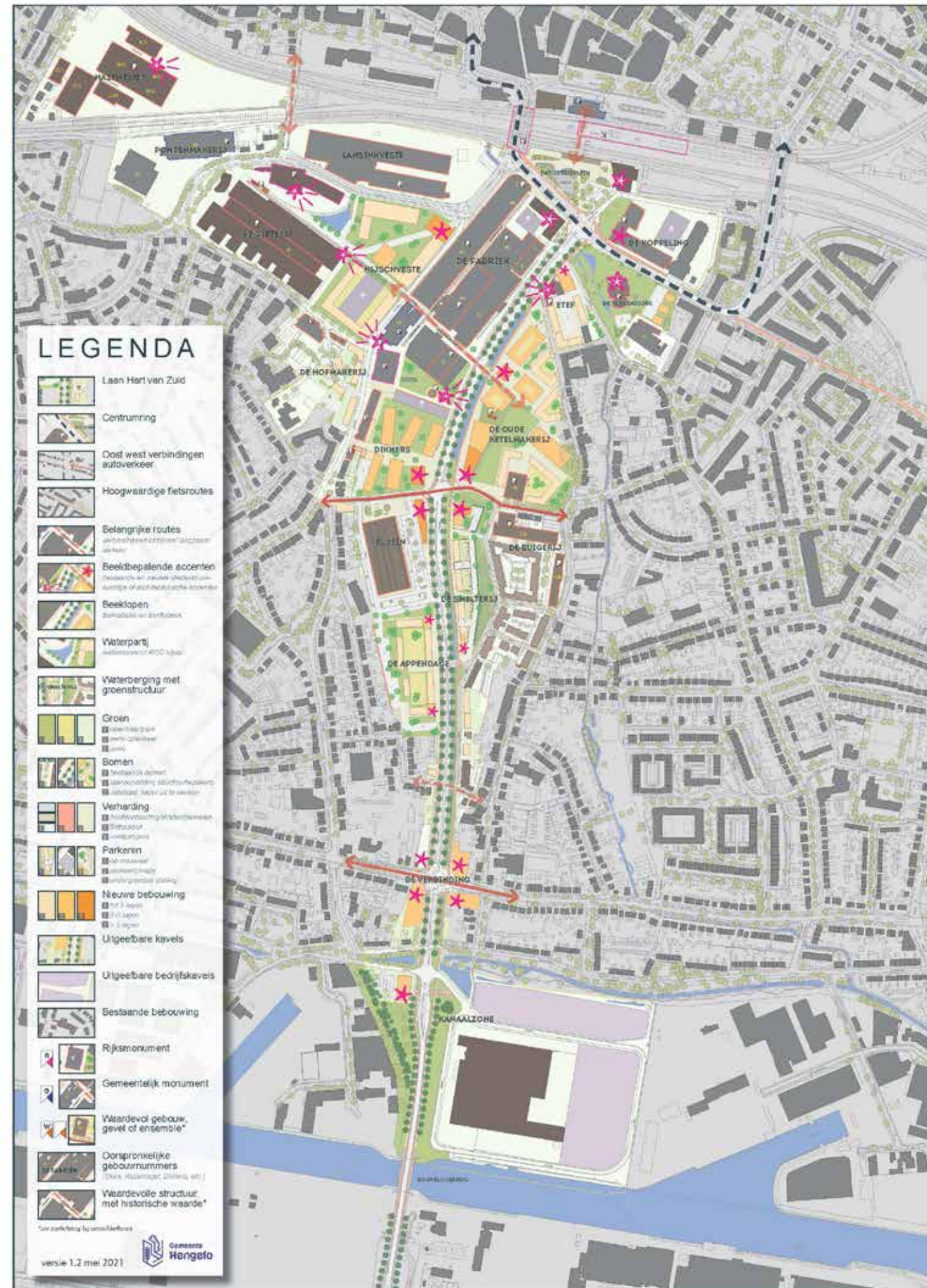
3.4 Mate van gaafheid/ herkenbaarheid

3.5 Relatie met het oorspronkelijk gebied en gebruik

3.6 Cultuurhistorische waarde

4. Rapportage

5. Waardering per object

1. Inleiding

Voor u ligt

Dit is de bijlage bij het bestemmingsplan 'Karakteristiek erfgoed Hart van Zuid'. Het bevat een inventarisatie van de bouwwerken en objecten in Hart van Zuid, die de aanduiding karakteristiek hebben gekregen, waarom en wat dat betekent. Tegelijkertijd biedt deze inventarisatie inspiratie voor de eigenaar/ontwikkelaar om te stimuleren zo optimaal mogelijk gebruik te maken van de karakteristieke elementen. Door mooie voorbeelden van transformaties van industrieel erfgoed in te laten zien, die al in Hart van Zuid aanwezig zijn. En door foto's en informatie over de geschiedenis van het bouwwerk, de betekenis ervan van vroeger en de kracht voor nu. Om zo de eigenaar/ontwikkelaar te stimuleren de unieke waarde hiervan zo goed mogelijk te benutten. Want dat is het doel: om zorgvuldig met het (industrieel) erfgoed om te gaan en waar mogelijk het (industrieel) erfgoed een nieuwe functie te geven, 'behoud door ontwikkeling'.

1.1 Aanleiding

Hart van Zuid is volop in ontwikkeling. Samen met marktpartijen transformeren we dit gebied naar een levendig en uniek stadsdeel om te wonen, werken, leren en ontmoeten. Op de sporen van een rijk industrieel verleden verrijst een stadsdeel met aandacht voor cultuur en creativiteit. Het industrieelverleden, dat zichtbaar is in gebouwen en de stedenbouwkundige structuur, is essentieel in de beleving van Hart van Zuid. De intentie van Hart van Zuid is om het industrieel verleden te gebruiken als inspiratiebron voor de nieuwe ontwikkelingen. Het uitgangspunt daarbij is 'behoud door ontwikkeling'; om zorgvuldig met het (industrieel) erfgoed om te gaan en waar mogelijk het (industrieel) erfgoed een nieuwe functie te geven.

Om ervoor te zorgen dat de ontwikkelingen van de diverse deelgebieden in Hart van Zuid goed op elkaar aansluiten én om de ruimtelijke kwaliteit daarvan te kunnen waarborgen, heeft de gemeenteraad op 7 juli 2021 de ontwikkelkaart Hart van Zuid vastgesteld. Dit is een actualisatie van het ruimtelijk kader uit het Masterplan Hart van Zuid 2008. De ontwikkelkaart

geeft het gewenst ruimtelijk kader voor Hart van Zuid weer; het is de inspiratiebron. Het benoemt de kansen en randvoorwaarden waarmee rekening moet worden gehouden met het transformeren van de verschillende deelgebieden. Het wordt aan de diverse ontwikkelaars in Hart van Zuid meegegeven als startpunt voor de verdere uitwerking van diverse deelgebieden.

Een belangrijk thema in de ontwikkelkaart is het (industrieel) erfgoed. Op de ontwikkelkaart zijn daarom - naast de bouwwerken met een beschermde monumentale status (Rijks-en gemeentelijke monumenten) - ook waardevolle bouwwerken aangegeven. Deze zijn op de ontwikkelkaart geduid als een 'waardevol gebouw, gevel of ensemble' of 'waardevolle structuur, met historische waarde'. Deze waardevolle objecten hebben geen beschermde status. Dit wordt anders wanneer ze tot 'karakteristiek' benoemd kunnen worden. Om dat te kunnen doen zijn de waardevolle bouwwerken onderzocht op hun karakteristieke waarde.

Doordat waardevolle bouwwerken op de ontwikkelkaart Hart van Zuid geen beschermde status hebben, geldt er geen sloopverbod voor deze bouwwerken. Dat maakt dat een waardevol bouwwerk zonder omgevingsvergunning gesloopt kon worden. Om dit te voorkomen is een nieuw bestemmingsplan nodig. Omdat de voorbereiding van dit nieuwe bestemmingsplan (het zogenaamde parapluplan) tijd vraagt, heeft de gemeenteraad op 22 december 2021 een voorbereidingsbesluit genomen voor de bouwwerken die als waardevol worden beschouwd. Op deze manier wordt voorkomen dat bouwwerken alsnog worden gesloopt zonder dat er een goedgekeurd bouwplan aan ten grondslag ligt. De bouwwerken krijgen hiermee de status 'karakteristiek'.

Naast bouwwerken zijn er ook objecten (geen bebouwing zijnde) die zijn aan te merken als karakteristiek. Daarbij valt onder meer te denken aan historische sierelementen, terreininrichting en technisch, industriële infrastructuur.

Voor de toekomst wil het college van B en W een zogenoemde sloopverbod/verwijderingsverbod voor de waardevolle bouwwerken en objecten in en om Hart van Zuid opnemen, zodat er bij elke toekomstige ontwikkeling alleen sloop/verwijdering of een gedeeltelijk sloop/verwijdering toegestaan wordt als daar een goedgekeurd (bouw)plan aan ten grondslag ligt.

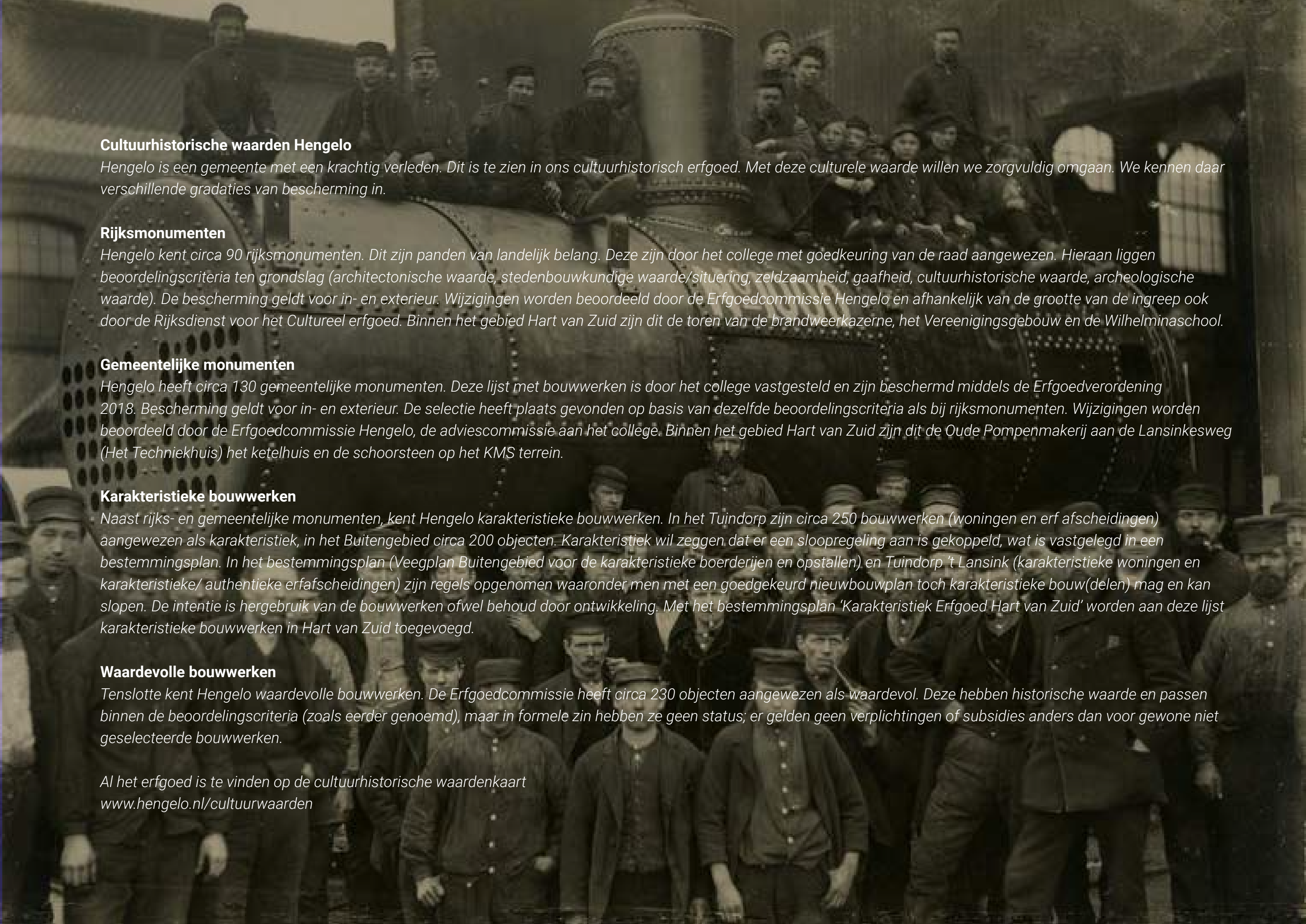
Doormiddel van dit parapluplan "Karakteristieke bouwwerken, Hart van zuid" wordt deze bescherming juridisch geregeld. Deze inventarisatie maakt onderdeel uit van dit bestemmingsplan. Het geeft aan welke (delen van) bouwwerken en objecten karakteristiek zijn, waarvoor de bescherming van het bestemmingsplan geldt.

1.2 Status karakteristiek

De geschiedenis van een gebied is onder meer af te lezen uit het stratenpatroon, beken- en groenstructuur én de bebouwing. Bouwwerken weerspiegelen hoe we toen en nu samen leven. Het bepaalt het karakter van het gebied, de stad, de cultuur. Met deze culturele waarden willen we zorgvuldig omgaan. De meest waardevolle bouwwerken zijn al beschermd als rijksmonument of gemeentelijk monument. De waardevolle panden die dat niet zijn, maar wel van belang voor de geschiedenis en identiteit van Hart van Zuid geven we nu de status karakteristiek mee. Deze status betekent dat bij het maken van plannen rekening dient te worden gehouden met de karakteristieke waarde van het bouwwerk.

Aan bebouwing/objecten die zijn aangemerkt als "Karakteristiek" is een sloop/verwijderingsverbod gekoppeld. Dat wil niet zeggen dat niet meer gesloopt/verwijderd kan worden. In het bestemmingsplan zijn regels opgenomen waaronder met een goedgekeurd (nieuwbouw)plan toch karakteristieke bouw(delen)/objecten gesloopt, verwijderd of aangepast mogen

worden. Daarbij is er onder meer een advies van de Hengelose Erfgoedcommissie en Supervisieteam Hart van Zuid nodig. De gemeente (inclusief genoemde adviescommissies) wordt op die manier gesprekspartner als een eigenaar of ontwikkelaar plannen heeft met een bouwwerk/object met cultuurhistorische waarde. Er wordt gezamenlijk naar een passende oplossing voor behoud en doorontwikkeling van het bouwwerk/object gezocht. Dit betekent niet dat er niets veranderd mag worden aan het karakteristieke bouwwerk/object, of niet gesloopt/verwijderd mag worden. Behoud van waardevolle gebouwen/objecten kan juist alleen als deze worden gebruikt en een passende functie hebben. Het doel is om het karakter van de plek te koesteren en voor aanpassingen van waardevolle gebouwen/objecten een zorgvuldige afweging te maken. In het ene geval is het letterlijk terug laten komen in de nieuwbouw, in een ander geval kan het gaan om behoud en inpassing van karakteristieke onderdelen. Herbestemming van karakteristieke gebouwen en onderdelen heeft uiteraard de voorkeur. Doel is om het karakter van een plek te koesteren en voor aanpassing van waardevolle bebouwing/objecten een zorgvuldige afweging te maken. Nieuwe ingrepen kunnen met aandacht voor de geschiedenis en ontwikkeling van de plek worden uitgevoerd.

Cultuurhistorische waarden Hengelo

Hengelo is een gemeente met een krachtig verleden. Dit is te zien in ons cultuurhistorisch erfgoed. Met deze culturele waarde willen we zorgvuldig omgaan. We kennen daar verschillende gradaties van bescherming in.

Rijksmonumenten

Hengelo kent circa 90 rijksmonumenten. Dit zijn panden van landelijk belang. Deze zijn door het college met goedkeuring van de raad aangewezen. Hieraan liggen beoordelingscriteria ten grondslag (architectonische waarde, stedenbouwkundige waarde/situering, zeldzaamheid, gaafheid, cultuurhistorische waarde, archeologische waarde). De bescherming geldt voor in- en exterieur. Wijzigingen worden beoordeeld door de Erfgoedcommissie Hengelo en afhankelijk van de grootte van de ingreep ook door de Rijksdienst voor het Cultureel erfgoed. Binnen het gebied Hart van Zuid zijn dit de toren van de brandweerkazerne, het Vereenigingsgebouw en de Wilhelminaschool.

Gemeentelijke monumenten

Hengelo heeft circa 130 gemeentelijke monumenten. Deze lijst met bouwwerken is door het college vastgesteld en zijn beschermd middels de Erfgoedverordening 2018. Bescherming geldt voor in- en exterieur. De selectie heeft plaats gevonden op basis van dezelfde beoordelingscriteria als bij rijksmonumenten. Wijzigingen worden beoordeeld door de Erfgoedcommissie Hengelo, de adviescommissie aan het college. Binnen het gebied Hart van Zuid zijn dit de Oude Pompenmakerij aan de Lansinkesweg (Het Techniekhuis) het ketelhuis en de schoorsteen op het KMS terrein.

Karakteristieke bouwwerken

Naast rijks- en gemeentelijke monumenten, kent Hengelo karakteristieke bouwwerken. In het Tuindorp zijn circa 250 bouwwerken (woningen en erf afscheidingen) aangewezen als karakteristiek, in het Buitengebied circa 200 objecten. Karakteristiek wil zeggen dat er een sloopregeling aan is gekoppeld, wat is vastgelegd in een bestemmingsplan. In het bestemmingsplan (Veegplan Buitengebied voor de karakteristieke boerderijen en opstallen) en Tuindorp 't Lansink (karakteristieke woningen en karakteristieke/ authentieke erfafscheidingen) zijn regels opgenomen waaronder men met een goedgekeurd nieuwbouwplan toch karakteristieke bouw(delen) mag en kan slopen. De intentie is hergebruik van de bouwwerken ofwel behoud door ontwikkeling. Met het bestemmingsplan 'Karakteristiek Erfgoed Hart van Zuid' worden aan deze lijst karakteristieke bouwwerken in Hart van Zuid toegevoegd.

Waardevolle bouwwerken

Tenslotte kent Hengelo waardevolle bouwwerken. De Erfgoedcommissie heeft circa 230 objecten aangewezen als waardevol. Deze hebben historische waarde en passen binnen de beoordelingscriteria (zoals eerder genoemd), maar in formele zin hebben ze geen status; er gelden geen verplichtingen of subsidies anders dan voor gewone niet geselecteerde bouwwerken.

*Al het erfgoed is te vinden op de cultuurhistorische waardenkaart
www.hengelo.nl/cultuurwaarden*

1.3 Behoud door ontwikkeling

Op de sporen van een rijk verleden bouwen we aan Hart van Zuid. Het uitgangspunt daarbij is 'behoud door ontwikkeling', om zorgvuldig met het (industrieel) erfgoed om te gaan en waar mogelijk het (industrieel) erfgoed een nieuwe functie te geven. Vanuit de intentie om het industrieel verleden te gebruiken als inspiratiebron voor de nieuwe ontwikkelingen. Om het karakter van de plek te koesteren en een zorgvuldige afweging te maken bij aanpassingen van of aan het bouwwerk. Dit betekent niet dat er niets veranderd mag worden aan het karakteristieke bouwwerk, of niet gesloopt mogen worden. Behoud van waardevolle gebouwen kan juist alleen als deze worden gebruikt en een passende functie hebben. Nieuwe ingrepen kunnen met aandacht voor de geschiedenis en ontwikkeling van de plek worden uitgevoerd. In het ene geval kan het gaan om behoud en inpassing van karakteristieke onderdelen, in het andere geval kan het gaan om het karakteristieke te laten terugkomen in her- of nieuwbouw.

1.4 Inspireren en stimuleren

Het industrieel verleden heeft ons als Hengelo gevormd, het zit in ons DNA. Daar zijn we trots op. Van begin af aan geeft ons industriële verleden richting aan de ontwerpprocessen in Hart van Zuid. Mooie voorbeelden zijn al gerealiseerd. Zo is de voormalige ijzergieterij van Stork tegenwoordig een inspirerende leeromgeving voor leerlingen in het middelbaar beroepsonderwijs (mbo), is het Vereenigingsgebouw Stork compleet opgeknapt tot een Grand café en boetiekhotel De Verééniging en is de voormalige functie van de Buigerij in het ontwerp van het huidige appartementencomplex duidelijk herkenbaar. Mooie voorbeelden, waarmee we al goed op weg zijn. Deze weg vervolgen wij. Met deze inventarisatie willen we dan ook naast aanwijzing van de karakteristieke bouwwerken, ook inspireren. Door te laten zien wat er bij andere karakteristieke panden al is gerealiseerd. En door de eigenaar en ontwikkelaar te inspireren en verleiden met informatie en beeldmateriaal over de geschiedenis van het bouwwerk, de betekenis van vroeger en de kracht voor nu. We dagen hiermee de eigenaar/ontwikkelaar uit tot het ontwikkelen van een uniek product, dat de kracht van Hart van Zuid onderstreept.

Stimuleringsfonds

Deze inspiratie zetten we kracht bij. Met een stimuleringsfonds karakteristieke bouwwerken Hart van Zuid willen we een extra stimulans hieraan geven. Met een beperkte bijdrage willen we eigenaren/ontwikkelaars van karakteristieke bouwwerken in Hart van Zuid stimuleren te investeren in (her)gebruik van het industrieel erfgoed. Dit fonds is momenteel in voorbereiding.

2. Inventarisatie, analyse en beoordeling

De volgende stappen zijn ondernomen om te bepalen welke bouwwerken in Hart van Zuid karakteristiek zijn en waarom:

- Inventarisatie
- Cultuurhistorische analyse
- Beoordeling en context

2.1. Inventarisatie

Bij het voorbereidingsbesluit is een lijst van objecten gevoegd. Vrijwel al deze objecten zijn op de Ontwikkelkaart Hart van Zuid aangegeven als 'waardevol gebouw, gevel of ensemble'. Deze lijst is het uitgangspunt geweest voor het veldwerk. In februari 2022 zijn de eigenaren en/of ontwikkelaars van de objecten met een brief geïnformeerd over het veldwerk. De objecten zijn vanaf de buitenzijde bekeken en gefotografeerd. Daarnaast zijn de bedrijfspanden – na afspraak – ook van de binnenzijde bekeken en gefotografeerd. Ook is er dossieronderzoek gedaan naar de bouwtekeningen van de objecten.

Het veldwerk vond plaats in de periode maart – mei 2022 en is uitgevoerd door de heren J.K. Stegeman (erfgoeddeskundige), T. Kamphuis en R. Zeilstra (beiden stedenbouwkundigen) van de gemeente Hengelo. Bouwhistorisch onderzoek is mede verricht door R. Voorhaar, R. Hofmeijer en P. Leeuwerink van

de gemeente Hengelo. De waardering en rapportage is door hen in nauwe samenwerking met mevrouw drs. M. van Zanten (erfgoed) van Het Oversticht opgesteld. Proces en advies door M. Lavèn van de gemeente Hengelo.

2.2. Cultuurhistorische analyse

In het spoor van een rijk verleden

Hart van Zuid is al sinds de 19e eeuw de kraamkamer van ondernemendheid en innovatie, met oog voor de menselijke maat. Hier ligt het DNA van Hengelo. In de geest van Stork, Hazemeijer en al die andere ondernemers bouwt de stad nu verder aan haar toekomst. Werken, wonen en recreëren in een gebied met een rijke geschiedenis.

Charles Theodorus (C.T.) Stork stond aan de basis van de Twentse maakindustrie. Hij verhuisde in de 19e eeuw zijn ketelmakerij vanuit Borne naar Hengelo, dicht bij het station. Makkelijk voor de in- en uitvoer van zware materialen en producten. De nieuwe machinefabriek werd geopend op 4 september 1868. Het bleek het startschot voor een spectaculaire groei van Hengelo.

Stork was overal

Onder leiding van de twee generatie breidde Stork zich razendsnel uit. Het bedrijf produceerde machines, pompen en motoren voor de textielindustrie, de scheepsbouw, de rietsuikerindustrie en poldergemalen. En dat deed het goed, want er kwamen Stork-vestigingen en agentschappen over de hele wereld: van Amsterdam tot Java en van Brussel tot Cuba. Een echte multinational dus, met op het hoogtepunt 25.000

werknemers. Overal kwam je Stork tegen. Zo kreeg het prinselijk jacht Piet Hein een dieselmotor van Stork. Made in Hengelo. Het schip vaart trouwens nog steeds. Ook suikerfabrieken in Ethiopië en Indonesië draaien vandaag de dag nog op Stork-machines.

Bron: Identiteitsdocument Hart van Zuid 'Een stadsdeel vol ambitie'(2021)

Goed voor de mensen

De machinefabriek presteerde niet alleen op technisch gebied. Ook als sociaal ondernemer was Stork zijn tijd ver vooruit. Het vanaf 1911 aangelegde Tuindorp 't Lansink, een groene oase met goede woningen voor rijk en arm, getuigt daarvan. Het bedrijf ging daarnaast jonge werknemers opleiden in de Wilhelminaschool en richtte een van de eerste zieken- en pensioenfondsen van Nederland op. Het Verenigingsgebouw uit 1895 werd volop gebruikt voor culturele activiteiten. Hier bevond zich de eerste bibliotheek van Hengelo en konden werknemers genieten van uitvoeringen van muziekvereniging Armonia en revuegezelschap Stork'n Nus. Iedereen wist: als je bij Stork werkte, zat je goed. Dan was je zeker van een goed sociaal vangnet en leuke extraatjes.

Vliegwiel voor ondernemerschap

Stork was het vliegwiel voor de stad en de Twentse maakindustrie. De machinefabriek bracht veel bedrijven voort, bijvoorbeeld de fabriek voor afsluiters en kranen (appendage) van Dikkers. Het innovatieve klimaat trok ook nieuwe ondernemingen aan, zoals de Hengelosche Electrische en Mechanische Apparatenfabriek (HEEMAF).

In 1914 bouwde hoofdingenieur Floris Hazemeijer aan de Tuindorpstraat een fabriekje voor elektrische schakelkasten. Het groeide al snel uit tot een machtig industrieel complex, ingeklemd tussen twee spoorlijnen. Voor militaire precisieapparatuur richtte Hazemeijer een apart bedrijf op, dat Hollandse Signaal Apparaten ging heten. We kennen het nu als Thales Nederland, een concern met bijna 2.000 werknemers. Hazemeijer fuseerde met HEEMAF tot Holec, verhuisde naar de

rand van de stad en heet tegenwoordig Eaton.

Hart van Zuid is door de jaren heen altijd een broedplaats van creatieve ondernemers geweest. Dirk Journée, koperslager bij Dikkers, opende in 1914 aan de Langelermaatweg de Eerste Twentsche Elementenfabriek (ETEF) voor batterijen. Instrumentenmaker Jan Blom richtte de Technische Metalen Speelgoed Industrie (TEMSI) op, die na de oorlog voor generaties kinderen bouwdozen produceerde.

Nieuw leven voor een historische plek

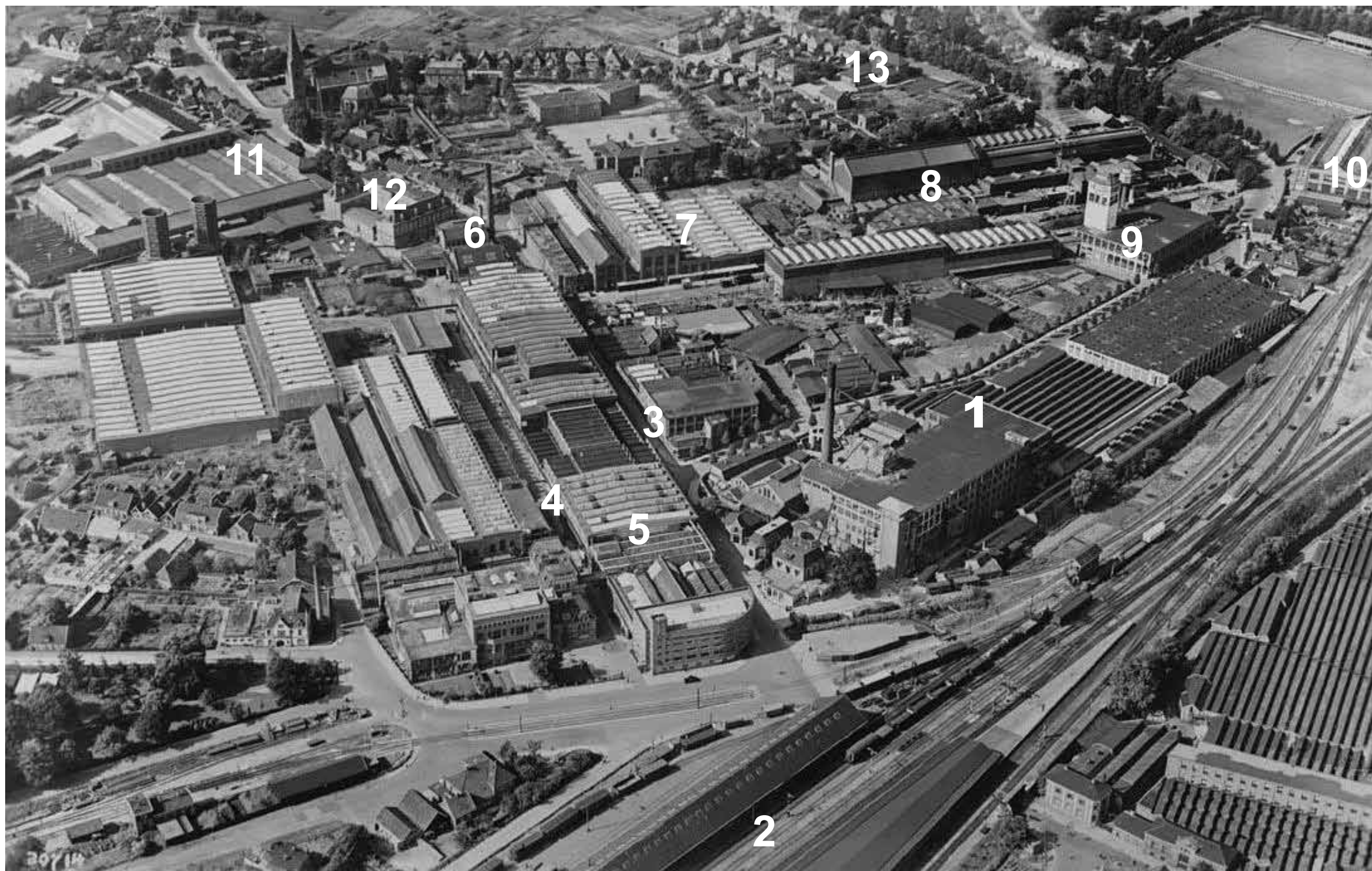
In het spoor van dat rijke verleden bouwt Hart van Zuid voort. Sinds Stork, Dikkers en Hazemeijer het gebied hebben verlaten, heeft veel industrieel erfgoed al een nieuwe bestemming gekregen. Denk aan de gieterij van Stork uit 1902, nu het ROC van Twente. Of het Verenigingsgebouw, waar als vanouds wordt gegeten, gedronken en gefeest. Of het Hazemeijer-complex, het monumentale onderkomen van Oyfo Kunst & Techniek. De kopergieterij van Dikkers is verbouwd tot winkelcentrum met appartementencomplex. De Hofstede MTS, waar ooit de technici van straks werden opgeleid, is Ondernemerscentrum H2 geworden. Een kraamkamer voor nieuwe bedrijvigheid in de geest van Stork.

De komende jaren wordt volop gewerkt aan meer nieuw leven voor deze historische plek. Behalve woningbouw krijgen ook andere functies de ruimte. Zie bijvoorbeeld poppodium Metropool, het skatepark op het Industrieplein en Broedplaats Oogst. Zo komen alle facetten van het leven samen: wonen, werken en recreëren. Hart van Zuid is een bruisend stadsdeel in ontwikkeling, trots op zijn verleden!

2.3. Beoordeling en context

Op basis van de inventarisatie en tegen de achtergrond van de cultuurhistorische achtergrond zijn de objecten beoordeeld. De beoordeling is gedaan aan de hand van de waarderingscriteria, t.w. architectonische waarde, stedenbouwkundige waarde, zeldzaamheid, mate van gaafheid, relatie met het oorspronkelijk gebied en gebruik en cultuurhistorische waarde. Deze criteria zijn benoemd in de brief aan de eigenaren/ontwikkelaars (februari 2022) en worden in hoofdstuk 4 nader toegelicht.

De inventarisatie industrieel erfgoed Hart van Zuid bouwt voort op de ingezette lijn vanuit het Ambitieplan Hart van Zuid (2002, 2008), de Ontwikkelkaart Hart van Zuid (2021) en de Omgevingsvisie Hart van Hengelo. Stedelijke allure, hoge ruimtelijke kwaliteit en 'behoud door ontwikkeling' staan als uitgangspunten centraal bij Hart van Zuid. Behoud van het industrieel erfgoed en hoogwaardig hergebruik daarvan zijn daarbij belangrijke dragers en geven Hart van Zuid eigenheid.

Luchtopname van de Storkfabrieken, vermoedelijk kort voor de oorlog, met de Katoenspinnerij(1), het treinstation (2), de Industriestraat (3), Fabrieksstraat (4), Machinefabriek Stork (5), Ketelhuis (6), Stork Hijswerktuigen (7), Gieterij (8), Modellenmakerij (9), Stork Drijfwerk (10), Machinefabriek Dijkers (11), Wilhelminaschool (12) en tuindorp 't Lansink (13).

3. Waarderingscriteria karakteristieke bouwwerken

Aan de hand van zes criteria is beoordeeld wat de karakteristieke waarde van het bouwwerk is. De criteria kijken zowel naar het gebouw zelf (architectonische waarde, zeldzaamheid, gaafheid) als naar de betekenis in de omgeving (stedenbouwkundige waarde, relatie met oorspronkelijk gebied en gebruik) en naar de waarde als identiteitsdrager (cultuurhistorische waarde). Hieronder worden de criteria nader toegelicht.

3.1. Architectonische waarde

- o Gebouw zelf, verschijningsvorm, uiterlijk
- o Gekeken wordt naar type gebouw, de bouwstijl en architect (indien bekend)

3.2. Stedenbouwkundige waarde

- o Ligging van het bouwwerk in de omgeving
- o Maakt het onderdeel uit van een cluster of ensemble, is het bouwwerk verbonden met andere objecten in de omgeving?

3.3. Zeldzaamheid

- o Hoe uniek is het gebouw?

3.4. Mate van gaafheid/herkenbaarheid

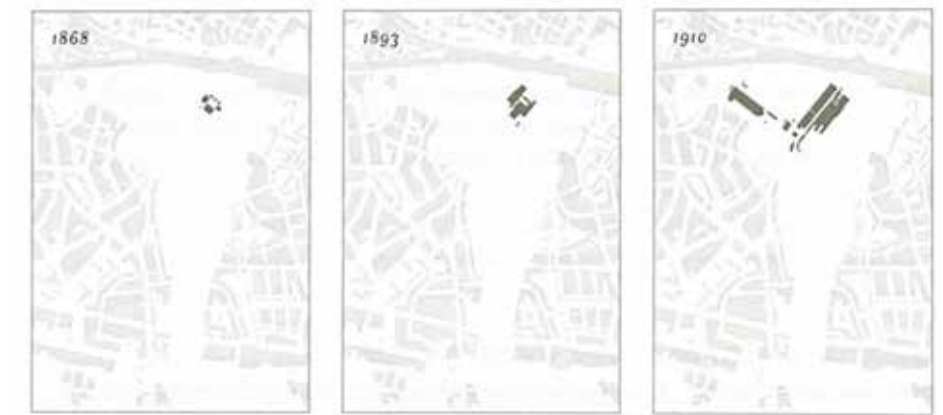
- o Is de oorspronkelijke functie nog goed herkenbaar of heeft het bouwwerk veel veranderingen ondergaan?
- o Nb. de bouwkundige staat doet hier niets aan af.

3.5. Relatie met het oorspronkelijk gebied en gebruik

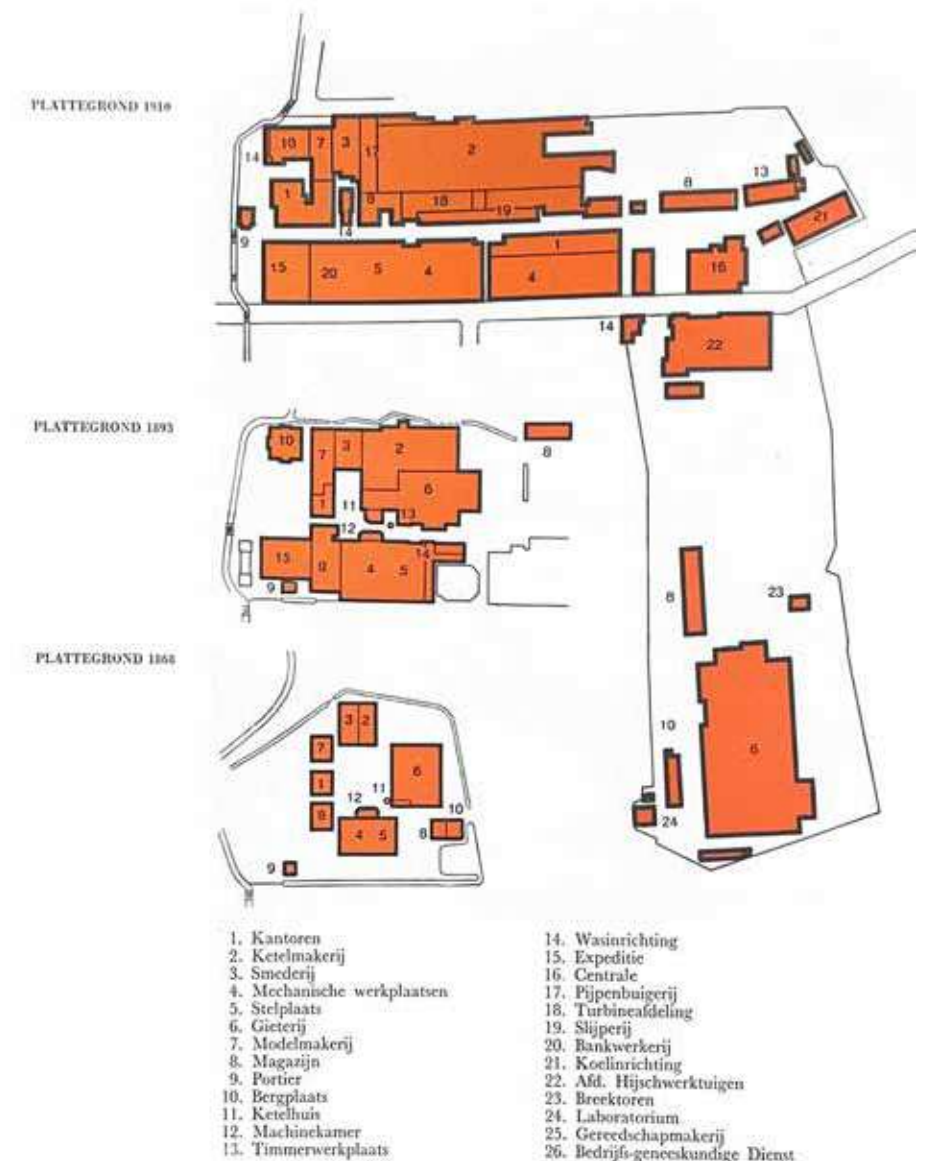
- o De relatie met het industriële verleden van Hart van Zuid
- o Wat is de verbinding met Stork, Dijkers, Hazemeijer of andere fabrikant?

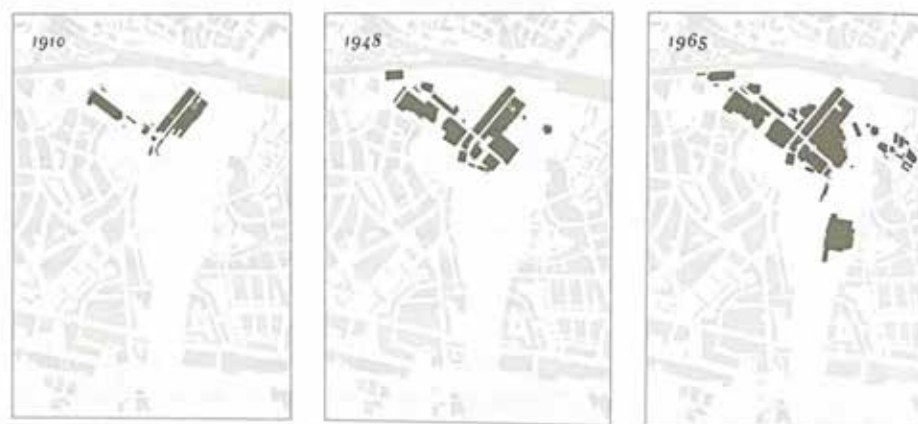
3.6. Cultuurhistorische waarde

- o Wat vertelt het bouwwerk over de geschiedenis?
- o Voelen de mensen zich verbonden met dit gebouw?
- o Is het bouwwerk van groot belang voor de beleving/identiteit van het gebied?
- o Ouderdom van het bouwwerk

PLATTEGRONDEN DER FABRIEK

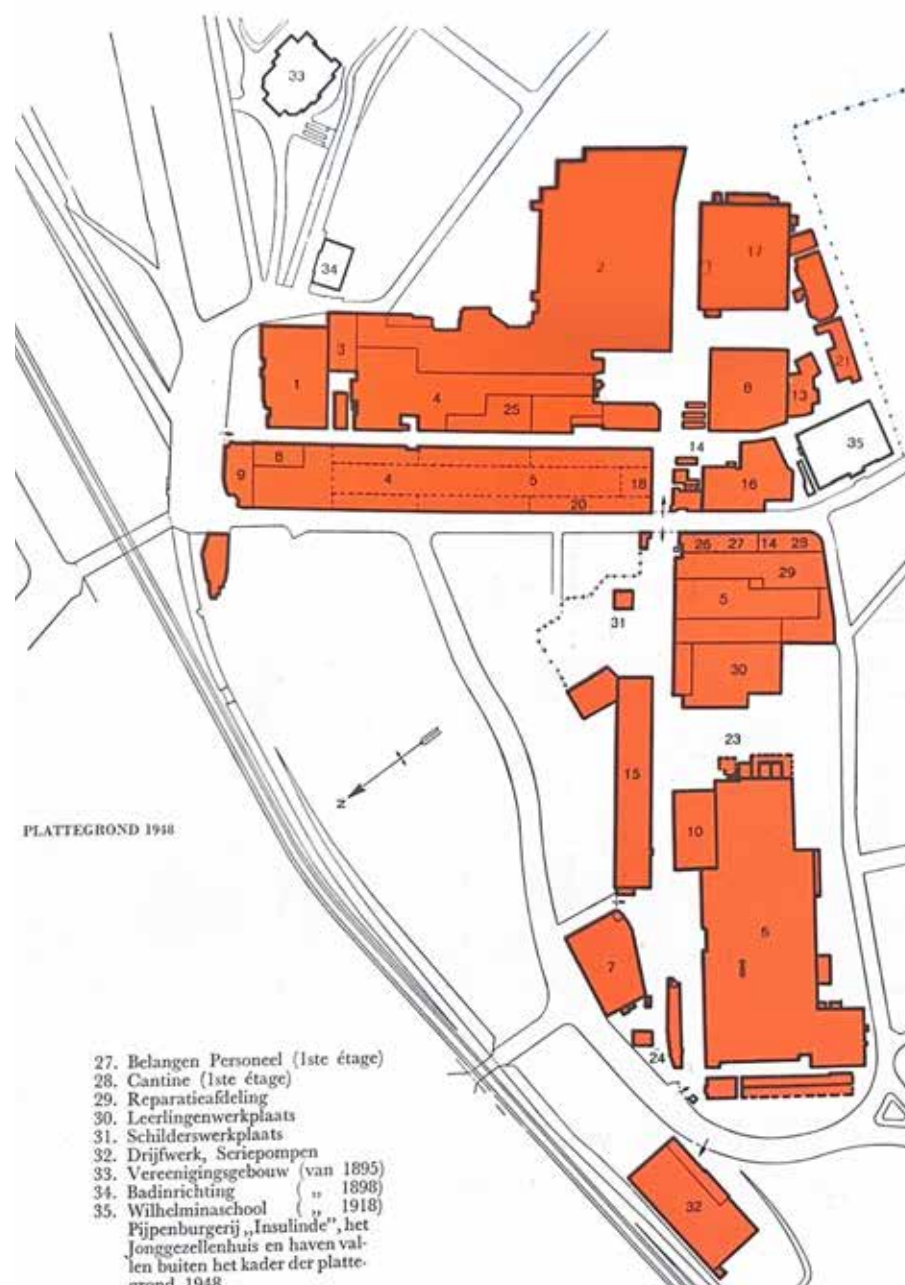

4. Rapportage

Bij de waardering van de objecten is de systematiek van Het Oversticht gehanteerd. Deze systematiek is ook gebruikt bij de waardering van karakteristieke bouwwerken in het Tuindorp en in het Buitengebied Hengelo.

Waardering

- xx zeer waardevol (volledig aanwezig)
- x waardevol (grotendeels aanwezig)
- x/0 van waarde (gedeeltelijk aanwezig)
- 0/x van waarde (weinig aanwezig)
- 0 waarde neutraal (niet aanwezig)

waardering

Alle onderzochte objecten hebben onderdelen die als karakteristiek zijn gewaardeerd. Bij een aantal objecten heeft het gehele bouwwerk de status 'karakteristiek', bij een aantal objecten gaat het om onderdelen van het bouwwerk, bijvoorbeeld de gevel of hoofdconstructie. Aan de hand van de waardering is te zien welke elementen zorgen voor dit karakteristieke karakter en welke elementen hier niet of minder aan bijdragen. Hoe hoger de score, hoe zwaarder deze onderdelen mee zullen wegen bij de beoordeling van een bouwaanvraag bij aanpassingen aan het object.

In de volgende hoofdstuk is per object de waardering toegelicht.

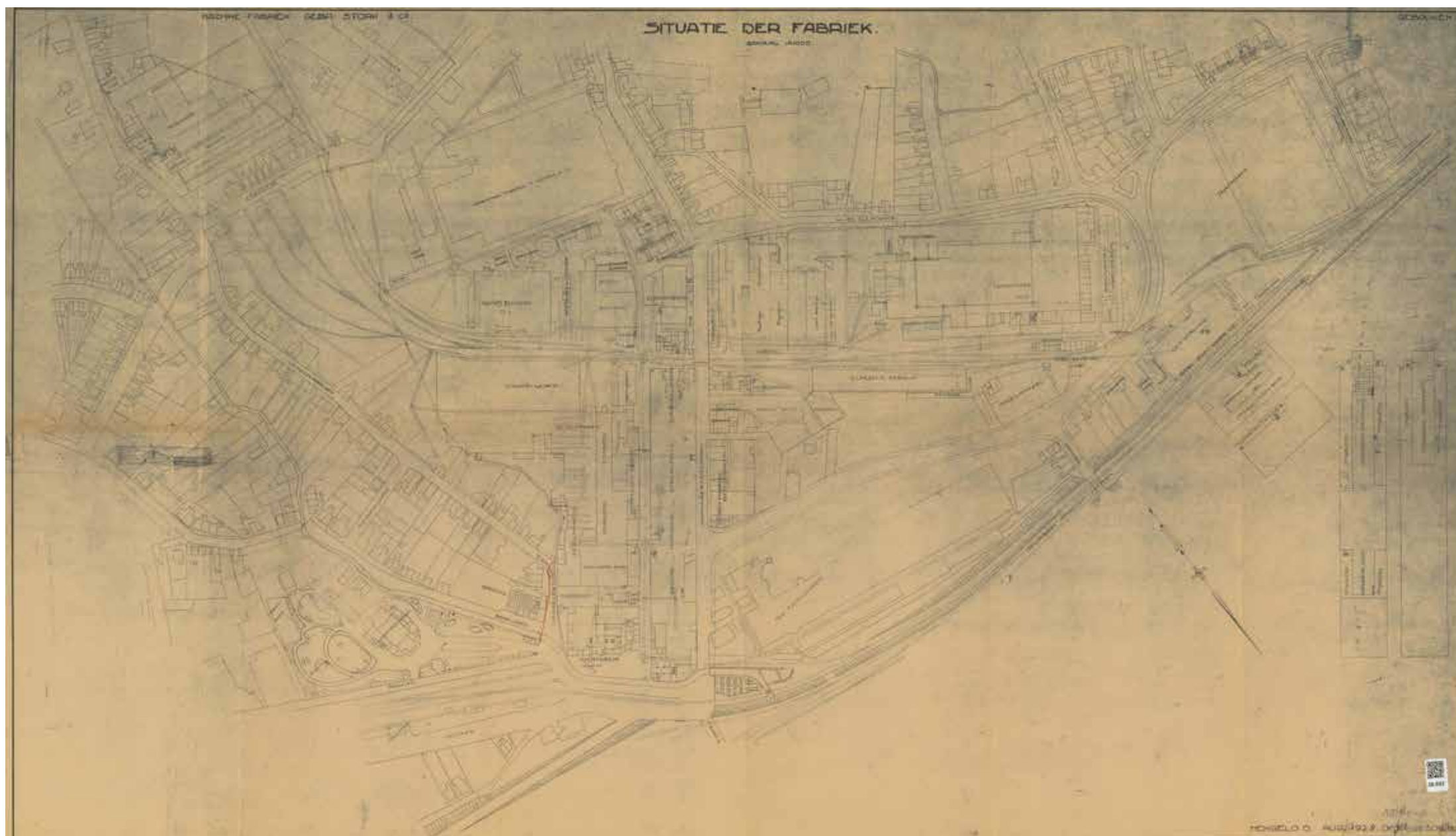

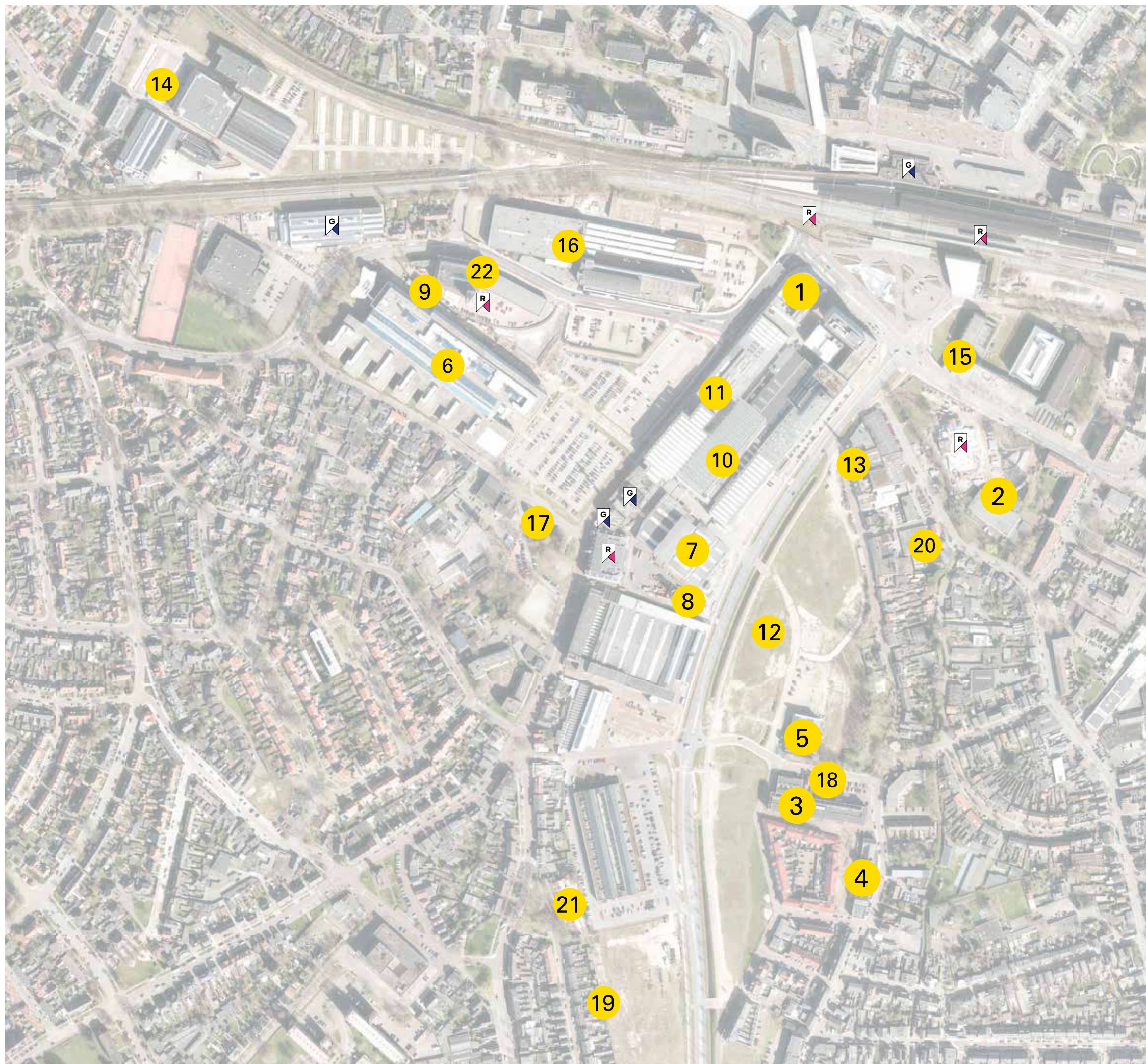
*zicht vanaf Stork Pompen richting het oosten
met links huidige brandweerkazerne en
rechts de Gieterij (nu ROC)*

5. Rapportage per object

- o Identificatiegegevens (locatie, naam, volumes)
- o Waardering + conclusie (welke onderdelen karakteristiek, incl. omschrijving/toelichting)
- o Foto's
 - bouwdoSSIERS
 - historische foto's
 - opname huidige situatie

*huidige fabrieksstraat
voorheen middenstraat*

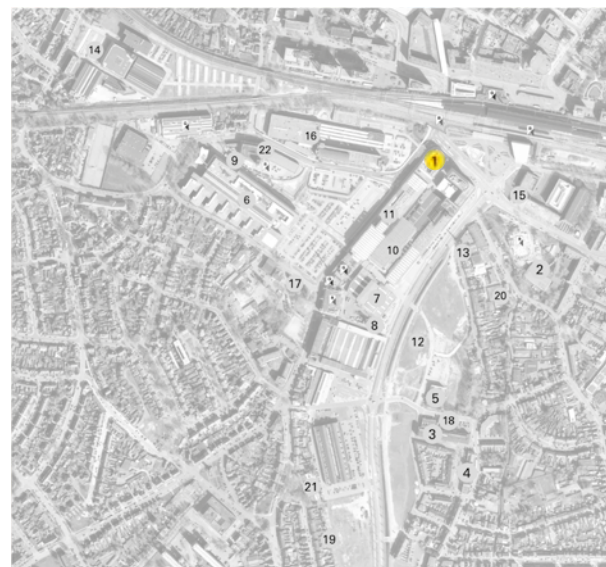

- Rijksmonument
- Gemeentelijk monument

● lijst met karakteristieke (delen van) bouwwerken in en om het gebied Hart van Zuid in Hengelo

1.	Dienstgebouw Stork, Industrieplein 3	pag. 18
2.	Primoteq, voormalig Fysisch Laboratorium Stork	pag. 24
3.	De Buigerij, Esrein 1 t/m 81	pag. 32
4.	De Weverij (voormalig weverij Insulinde), Langelermaatweg 50 t/m 62b	pag. 38
5.	Gebouw 16, voormalig Straal en conserveringsloodsen, Esrein 61, 63	pag. 44
6.	ROC van Hengelo, voormalige IJzergieterij, Gieterij 200 t/m 216	pag. 52
7.	Pijpenbuigerij Stork, Laan Hart van Zuid (vml Langelermaatweg 4)	pag. 60
8.	De Stork koeltorens	pag. 66
9.	Watervulpunt nabij voormalig gieterij	pag. 72
10.	Grote stelplaats Stork, de Overweghal	pag. 78
11.	Stelplaats Stork (Machinefabriek)	pag. 86
12.	Transformatorhuis (1957) , Esrein 51	pag. 94
13.	ETEF Journee inclusief witte woningen, Langelermaatweg 13-19	pag. 100
14.	Het Hazemeijer complex, Tuindorpstraat 61, F. Hazemeijerstraat 300-800	pag. 106
15.	Voormalige UTS/MTS Hofstedecollege, Industrieplein 2	pag. 114
16.	Lansinkveste, KNKS, Lansinkesweg 24	pag. 120
17.	Woningen Willem de Clerqstraat 3 t/m 9	pag. 126
18.	Woningen voor de Pijpenbuigerij, Esrein 46 t/m 56	pag. 132
19.	De muur bij de Appendage voormalige loods, Loweg 57 t/m 93	pag. 138
20.	Berfloweg 40-42	pag. 144
21.	Laboratorium Dijkers, Loweg 43	pag. 150
22.	Brandweerkazerne, Lansinkesweg 59	pag. 156

1. Dienstgebouw Stork

objectgegevens

nr. overzichtskaart	1
gebouwnummer	5 (Storknummering)
objectnaam	Dienstgebouw Stork
adres	Industrieplein 3
architect	A.K. Beudt
bouwjaar	ca. 1929

Waardering

Historische context

Voormalig kantoor en magazijn van het complex en representatief als hoofdgebouw op de kop van het industriële complex. Dit gebouw stamt uit 1928 en met zijn bescheiden naamgeving van Dienstgebouw, was de plek waar de gebouwen van Stork als eerste vorm kregen. Rond 1875 verschenen hier de eerste bouwwerken aan de Berflobeek en station. Op deze plek groeide de bebouwing in verschillende fasen tot de prominente verschijning die het nu heeft. Door de ronde vorm van het gebouw, volgt en begeleidt het de belangrijke wegen en openbare ruimte van het Industrieplein en Industriestraat. De Berflobeek stroomt nog steeds onder het gebouw door en is vanuit het trappenhuis nog zichtbaar via een luik.

Door de vele verbouwingen is het lastig ontrafelen welke delen nog origineel zijn. Het gebouw zoals het nu zichtbaar is, heeft een draagconstructie volgens het Hennebique bouwsysteem van beton. De gevelbekleding is van metselwerk met vensters die per stuk een opvallende vierdeling kennen. De betonnen banden geven het gebouw een horizontale geleiding. Architectonisch is deze gevel erg interessant. Ook vanwege de schade die in de oorlogsjaren is opgelopen en nog steeds zichtbaar is in het metselwerk.

Op de kop van de toren stond in de oorlog een afweergeschut. Tegenwoordig is er een monument in de zijgevel van het pand aanwezig waar ieder jaar een

herdenking wordt gehouden en de start van de mei-staking in 1943 wordt herdacht. Deze werd vanuit deze plek gestart en verspreidde zich over heel Nederland als verzet tegen de Duitse bezetting en onderdrukking.

Stedenbouwkundig is dit een bijzondere en belangrijke plek. Hier was de hoofdboort en hoofdingang. Kop van het Stork complex. Daarom wordt het ook afzonderlijk van de machinehallen omschreven. De portiersloge is nog zichtbaar en geeft toegang tot de Fabrieksstraat van het complex. Niet alleen parkeerde de directeurs hier hun auto, enige tijd was er zelfs een aparte ingang in de ronde gevel die rechtstreeks vanaf de straat een ingang tot een parkeervoorziening had, uitsluitend voor de directie. Dit was echter van korte duur en tegenwoordig zijn er aan de gevel nauwelijks nog sporen van terug te vinden.

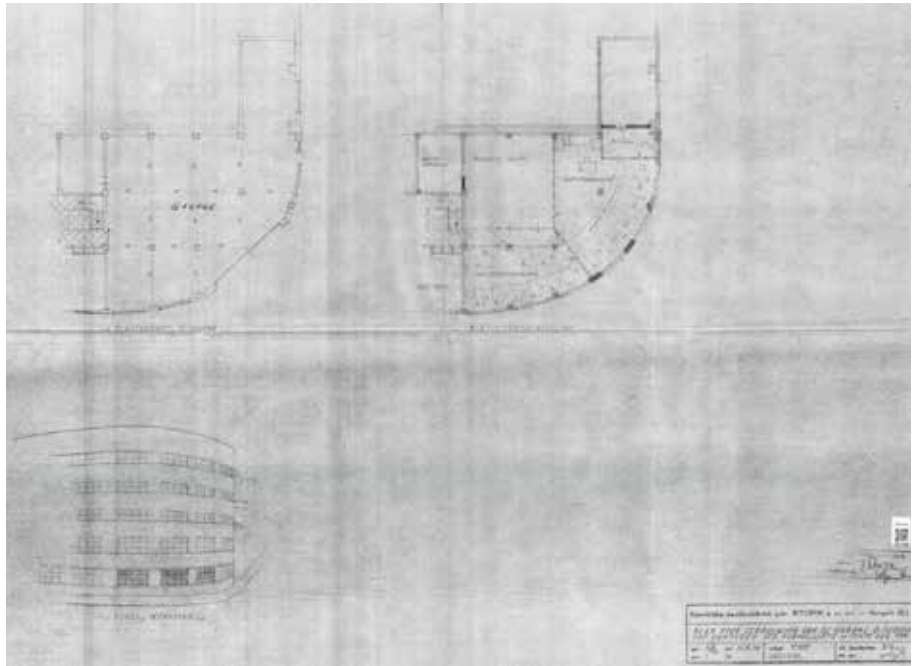
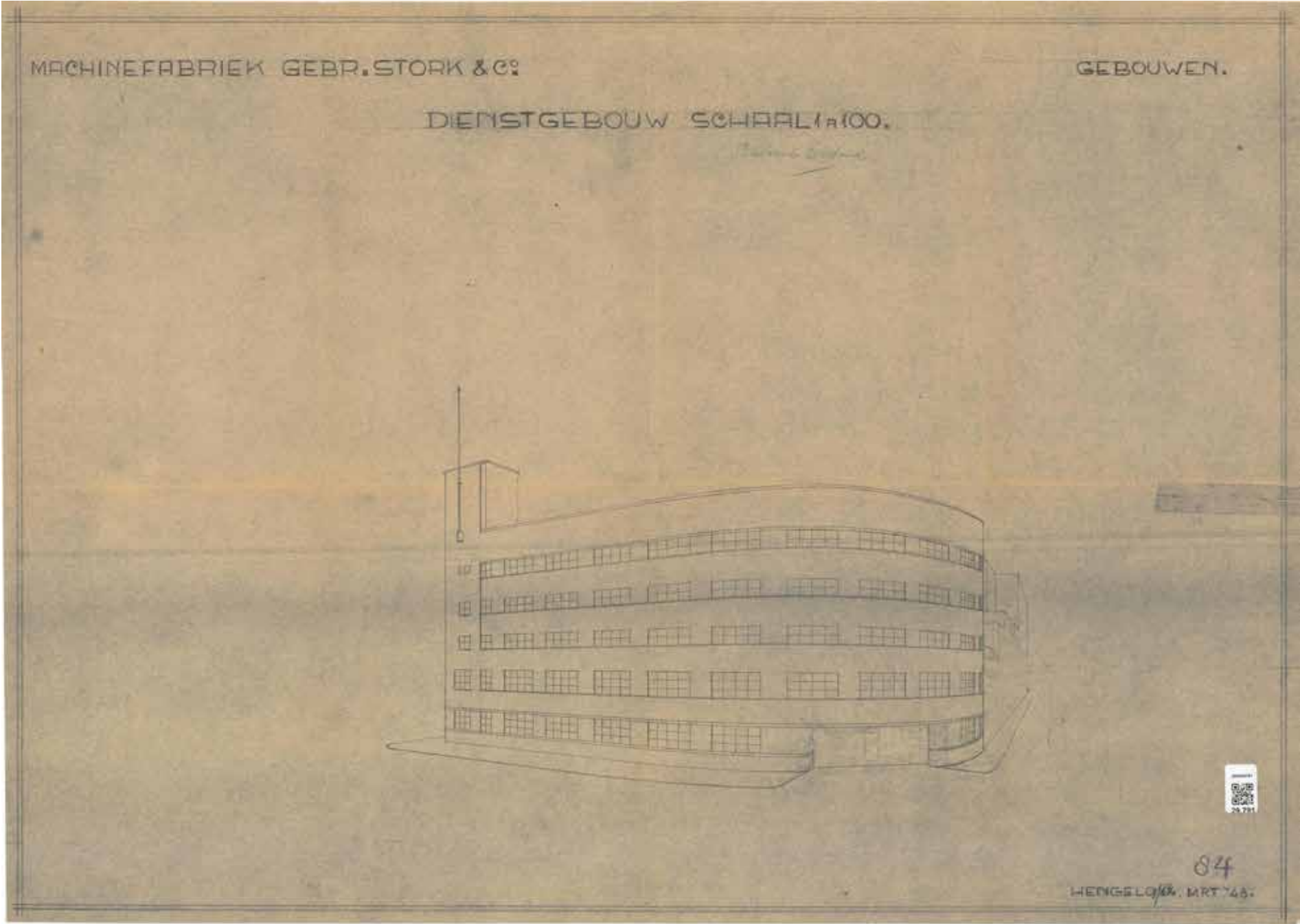
Karakteristieke waarden

Het gebouw als geheel is karakteristiek. Vanwege de vele veranderingen is een bouwhistorisch onderzoek voor dit gebouw van belang. Vooral de zijgevel in de Fabrieksstraat kent vele gezichten en restanten van de oudste stukken metselwerk in dit complex. Er is een nauwe relatie en samenhang met Gebouw 43. De gevel laat verschillende bouwperiodes zien vanaf 1894. Waaronder gemetselde gevels met decoraties in de vorm van spekbanden, boogfriezen, strekken met sluitstenen en subtiële details als originele ankerrozetten.

De verdiepingen van het gebouw verschillen in hoogte. De bouwlagen van het voormalig magazijn zijn beperkt in hoogte. Ook is nu in het pand het Stork-archief aanwezig.

Waardering	
Architectonische waarde	X
Stedenbouwkundige waarde	XX
Zeldzaamheid	X
Mate van gaafheid/herkenbaarheid	XX
Relatie met oorspronkelijk gebied en gebruik	XX
Cultuurhistorische waarde	X

Bouwdossier

Historische foto's

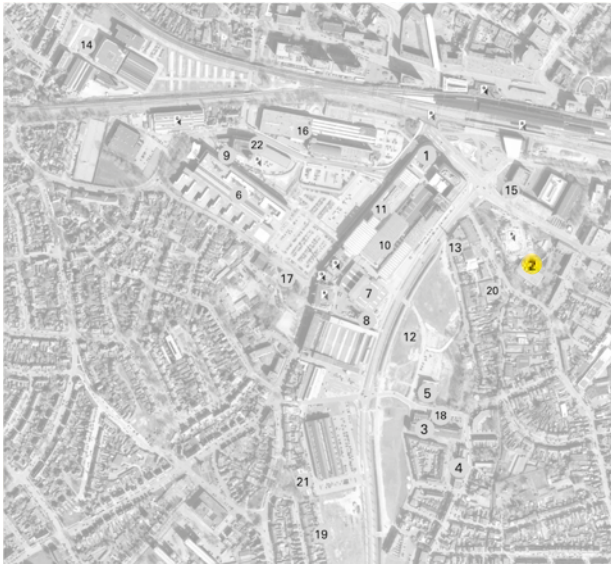

Recent bezoek

2. Primoteq, voormalig Fysisch Laboratorium Stork

objectgegevens

nr. overzichtskaart	2
gebouwnummer	10 (Storknummering)
objectnaam	Primoteq, vml FDO-Stork
adres	Berfloweg 9
architect	Bouwbureau Koninklijke Machine Fabriek Gebr. Stork & Co N.V. Hengelo
bouwjaar	ca.1960

Waardering

Historische context

De Koninklijke Machinefabriek Stork was de eerste fabriek in Nederland die zelfstandig een fysisch laboratorium opende. De minister van Economische Zaken, J.W. de Pous opende in 1963 het pand. Hierdoor had het laboratorium een bekendheid in het hele land.

Het geheel bestaat nu uit 3 bouwdelen. De entree van het kantoorgebouw en laboratorium lag vroeger aan de openbare ruimte die ook aan het Vereenigingsgebouw grensde. De entree van de hal lag aan de Berfloweg, het geheel werd met elkaar verbonden door een wigvormig trappenhuis. Het laboratorium is architectonische familie van de UTS/ MTS er direct tegen over aan de Parallelweg LS.

Het pand ligt in de parkachtige setting rondom het Vereenigingsgebouw en raakt de oever van de Berflobeek aan de Berfloweg.

Het is gebouwd in de wederopbouw stijl van na 1965 en kent een betonnen constructie met een helder raster en invulling van metselwerk en vensters.

De hal en tussenlid zijn minder kenmerkend en hebben een stalen constructie met invulling van metselwerk en vensters. De zijde aan de Berfloweg is helaas voorzien van damwandprofielen. De oude vensters zijn achter de damwanden nog zichtbaar van binnenuit. De hal kent verder karakteristieke cassetteplafonds en grote zware stalen liggers die de overspanning van de hal met dak dragen. Aan het plafond zijn een aantal rails voor hijskranen bevestigd. De bijgebouwen hebben geen rol van betekenis.

Ter ere van 150 jaar Stork is er in het huidige gebouw van Primoteq gerepeteerd voor de festiviteiten rondom het jubileum. Dat is historisch wel toevallig, voorheen stond op deze plek de voormalig repetitieruimte van Stork op deze locatie.

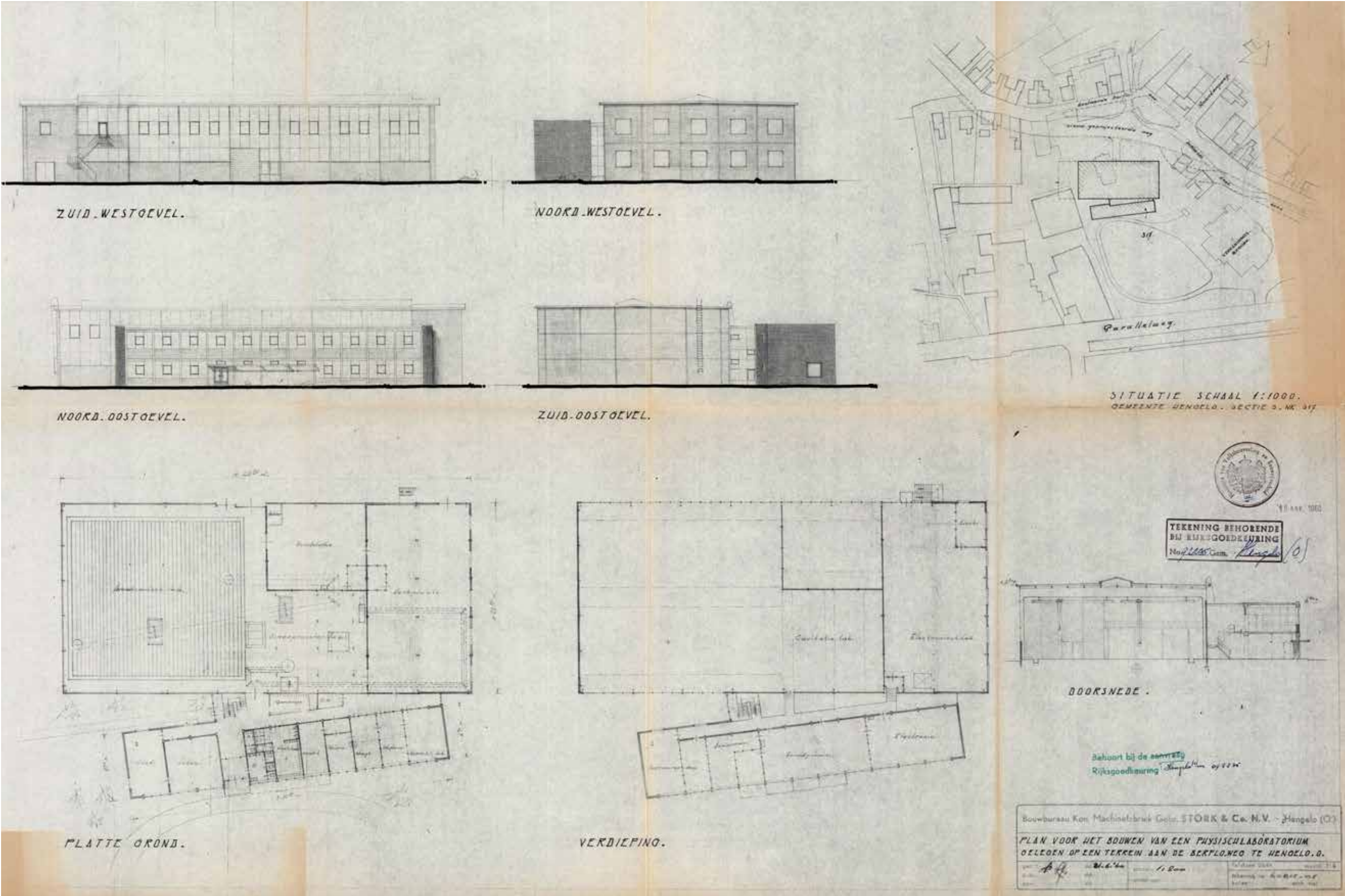
Karakteristieke waarden

De hoofddraagconstructie met vlakvulling van metselwerk van de productiehal.

De betonnen structuur en raster van het laboratorium.

Waardering	
Architectonische waarde	0
Stedenbouwkundige waarde	X
Zeldzaamheid	X
Mate van gaafheid/herkenbaarheid	X
Relatie met oorspronkelijk gebied en gebruik	X
Cultuurhistorische waarde	X

Bouwdossier

Historische foto's

No. 17

26 APRIL 1963

69e JAARGANG

STORK

Fabrieksbode

Allen voor elkaar, geen strijd, maar samenwerking

WEEKBLAD VOOR HET PERSONEEL VAN DE KON. MACHINEFABRIEK GEBR. STORK & Co. N.V. HENGLO

Minister De Pous opende woensdag het fysisch laboratorium

Woensdag 24 april 1963 is een belangrijke dag geweest voor ons bedrijf. De minister van Economische Zaken, drs. J. W. de Pous, opende om ongeveer half twaalf het fysisch laboratorium dat kortgeleden gereed is gekomen in de tuin van het Verenigingsgebouw. Het is een feestdag geworden voor onze fabriek.

In de omgeving van het laboratorium waalden de vlaggen en ook op de fabriek was de vaderlandse driekleur gehesen. De tuin was tot in de puntjes verzorgd. Het geheel werd begünstigd door prachtig zonnig weer en Armonia verleende muzikale medewerking.

Om half elf arriveerde de minister en zijn echtgenote, die begroet werden door onze directieleden die ook vergezeld waren van hun echtgenote. In de bestuurskamer vond de begroeting en kennismaking plaats met de andere gasten, waaronder de commissaris der koningin in de provincie

Overijssel, ir. J. B. G. M. Ridder de van der Schueren, met zijn echtgenote, de burgemeester van Hengelo, jhr. mr. L. M. E. von Fisenne, met echtgenote, een aantal hoge autoriteiten van elektriciteitsbedrijven en de Waterstaat, gedelegeerd commissarissen van de V.M.F. en ir. G. Leverland, directeur van Werkspoor N.V.

Een kwartier na hun aankomst betraden de minister en zijn echtgenote de grote zaal van het Verenigingsgebouw. Deze was toen reeds groten-deels gevuld met leden van de Ondernemingsraad en een aantal genodigden uit het bedrijf. Voorts waren vertegenwoordigers van pers, radio en televisie aanwezig.

Namens de directie heette de heer Rauwerda allen welkom, waarna hij het woord gaf aan minister De Pous.

Deze wees erop dat in ons land de toepassingen van de natuurwetten al van oude datum zijn. „Wind- en watermolens en pompen zijn al vele eeuwen in gebruik. Het merkwaardig-

De minister zette de openingsceremonie in gang door een druk op een knop.

Fysisch laboratorium zaterdag te bezichtigen

De meeste van onze medewerkers zijn nog nooit in de gelegenheid geweest om een kijkje te nemen in het fysisch laboratorium.

Voor degenen onder ons personeel die belangstelling hebben, zal het laboratorium zaterdag geopend zijn en wel van 9 tot 11.30 uur.

Medewerkers van het laboratorium zullen aanwezig zijn om uitleg te geven. Het lijkt ons een unieke gelegenheid voor velen om met deze nieuw ingerichte afdeling kennis te maken.

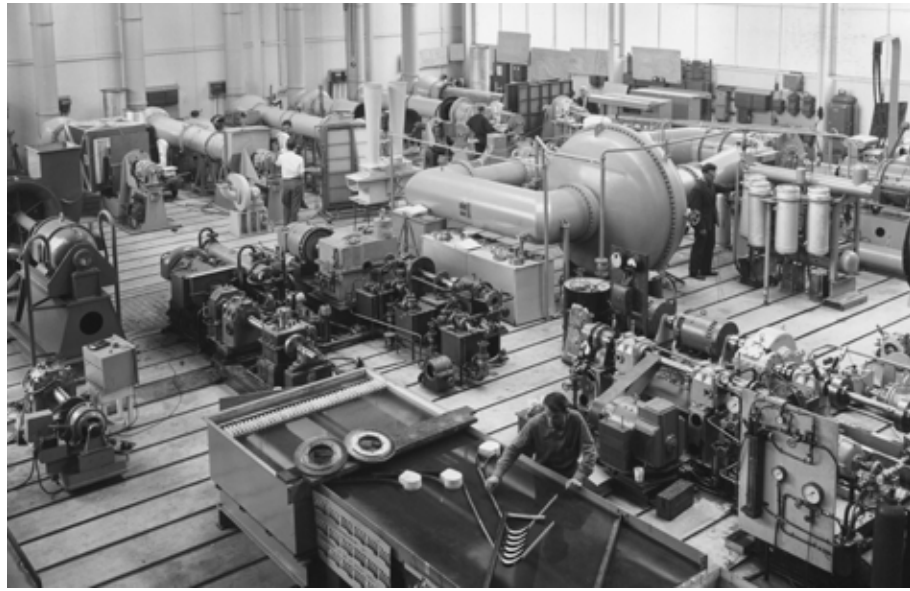
ge is echter dat de theorieën hierover tot voor betrekkelijk korte tijd niet zover gevorderd waren dat de constructeurs er voldoende steun aan hadden".

Spreker memoreerde dat het hem bekend was dat ons bedrijf als een van de eerste op dit terrein systematisch en wetenschappelijk onderzoek begon te verrichten nu ruim vijftien-twintig jaar geleden. In de loop van deze kwart eeuw heeft deze research belangrijke resultaten opgeleverd.

Te weinig research in Nederland

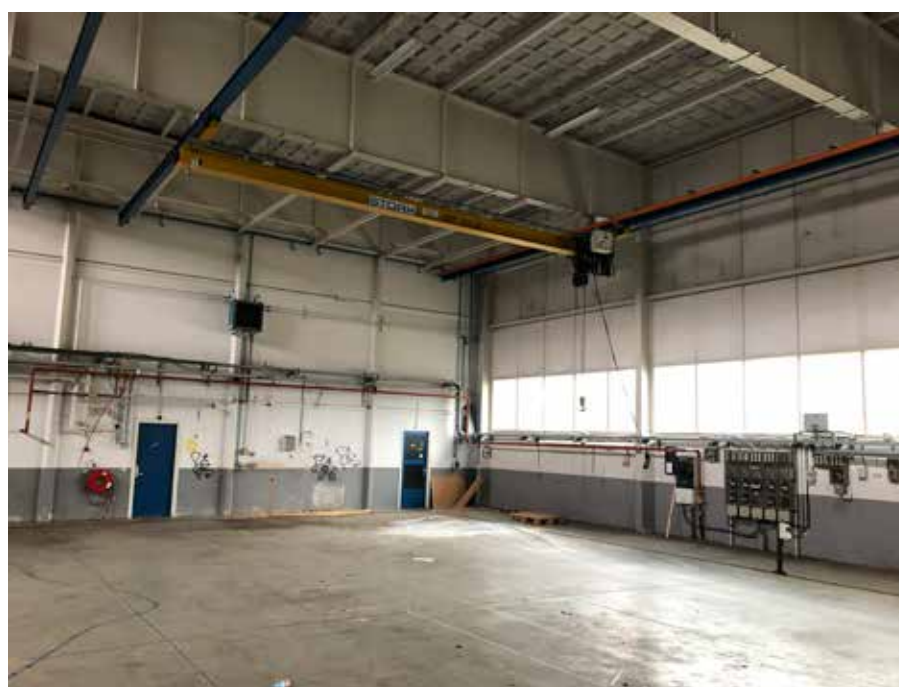
De minister achtte het niet zijn terrein in te gaan op de technische bijzonderheden van het laboratorium. „Voor mij is het belangrijke van de gebeurtenis van vandaag vooral, dat hier een voorbeeld wordt gegeven dat naar ik hoop, voor vele andere industrieën in ons land een reden zal zijn zich af te vragen, of ook in hun bedrijf niet meer aandacht aan speurwerk en ontwikkelingsarbeid moet worden gegeven. Het thema dat ik hier aanroer is ongetwijfeld niet nieuw, maar het is - ik moet wel zeggen helaas - nog steeds actueel. De aandacht die de Nederlandse industrie aan research geeft, is - ondanks vele loffelijke uitzonderingen - over

(doorlezen op pag. 4)

Recent bezoek

Karakteristieke betonnen raster

Architectonisch familie van de UTS/MTS

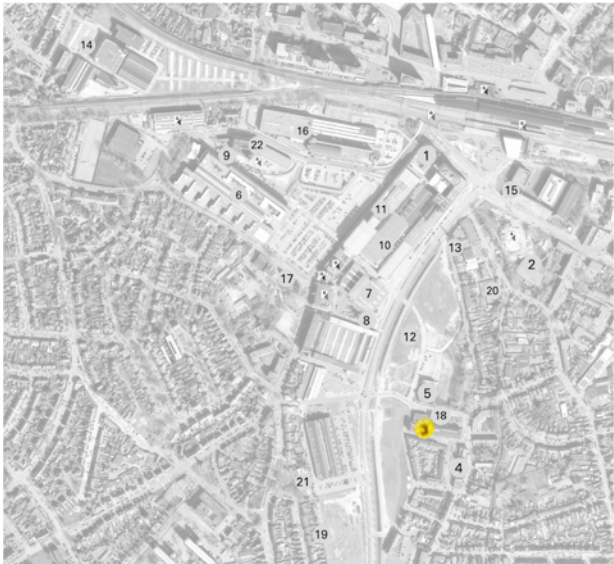
Hal tussen productiehal en kantoor

Cassetteplafond en stalen liggers

3. De Buigerij

objectgegevens	
nr. overzichtskaart	3
gebouwnummer	12A (Storknummering)
objectnaam	de Buigerij
adres	Esrein 1 t/m 81
architect	Bouwbureau Koninklijke Machine Fabriek Gebr. Stork & Co N.V. Hengelo
bouwjaar	ca. 1955

Waardering

Recente herontwikkeling

De Buigerij is een appartementencomplex in een voormalig fabriekspand. Dick van Gameren Architecten tekende voor het ontwerp van het appartementencomplex. In het gebouw zijn 41 woningen waaronder 5 lofts opgenomen. Van de voormalige Pijpenbuigerij zijn drie gevels (en een aantal markante elementen) bij de herbestemming behouden. De parkeervoorziening is onder het gebouw op de licht verdiepte begane grond gerealiseerd. De appartementen daarboven.

Historische context

De Buigerij maakt net als de panden aan de Langelermaatweg ook onderdeel uit van het voormalige Insulinde complex. De oude panden aan de Langelermaatweg maken deel uit van het van de voormalige Weverij en worden onder punt 4 verder omschreven. Deze oude panden hebben hun voorkant aan de Langelermaatweg, de hallen van de weverij lagen achter deze voorzijde en vormden in het latere complex van Stork de basis voor de Pijpenbuigerij.

Het gebouw van de huidige Buigerij heeft nog veel kenmerken van de oude hoofdvorm. Het volume heeft een vergelijkbare omvang en kent een vergelijkbaar stramien van staal met een invulling van metselwerk. Het gebouw heeft een invulling van appartementen gekregen en op de begane grond is een parkeerruimte met bergingen gerealiseerd. De oude entrees zijn intact gelaten.

Er is in het bouwplan met zorg gekeken naar de oude invulling van de hal. Zo is met stalen spanten een overkapte buitenruimte gemaakt voor de woningen en is er een fraaie tekst gemaakt in de zijgevel van de parkeerplaats, zodat de leefbaarheid op het plein geen dichte maar een halfopen gevel kent. De openingen in de gevel vormen samen de letters van De Buigerij.

Wat vooral erg geslaagd is, is dat het schaalcontrast tussen de woningen aan Esrein en de nieuwe invulling, in stand gehouden is. Het grote volume van de hal met de kleine volumes van de woningen is kenmerkend voor Hengelo. Het nieuwe bouwdeel, aan Esrein, is in stijl en vorm verwant aan het hoofdgebouw, maar in bouwhoogte ondergeschikt. Hiermee wint het complex aan zeggingskracht en vormt een stevig geheel met een voorgevel of entree aan iedere belangrijke ruimte of straat in de omgeving.

Ter herinnering aan de oude functie van de Pijpenbuigerij is op verschillende plekken een kunstwerk opgenomen van gebogen buizen, zoals boven entree van de parkeergarage of de buizen die nog zichtbaar zijn in het trappenhuis. Een aantal oude stalen vensters is aan de kopse zijde van het gebouw boven de entree geplaatst.

Dit is een zeer geslaagde transformatie die met de uitdagingen in het programma een goed eindresultaat hebben opgeleverd.

Karakteristieke waarden

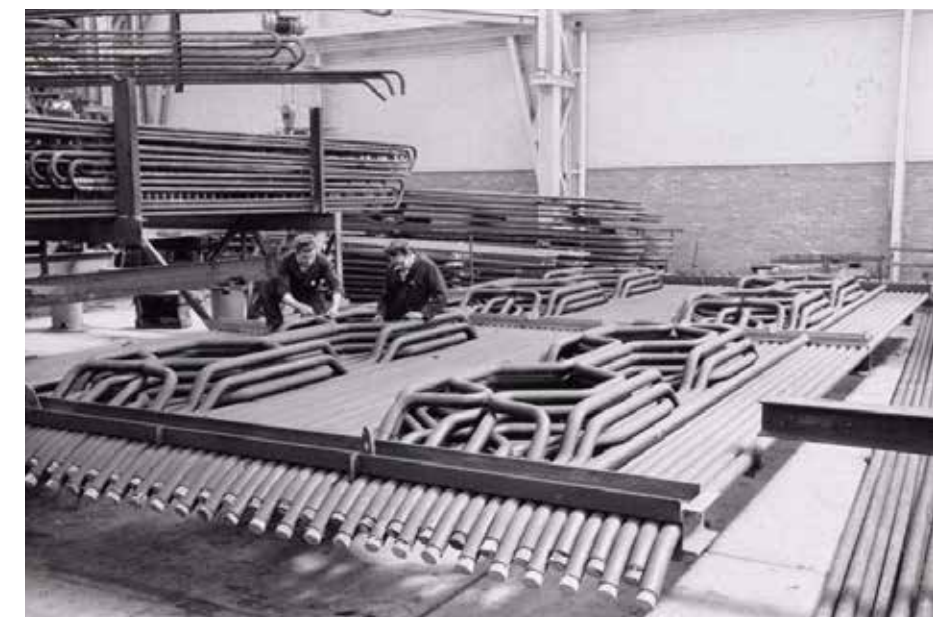
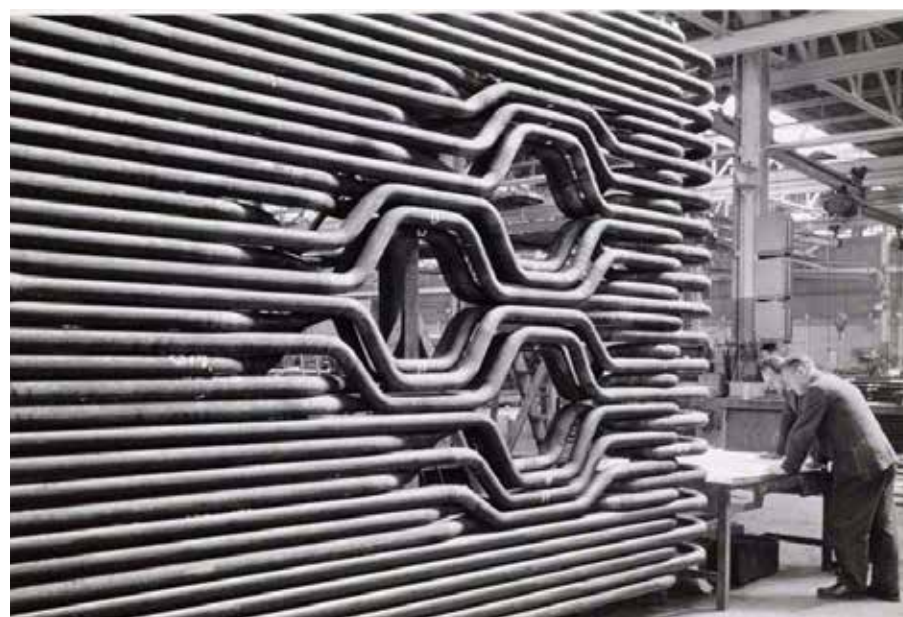
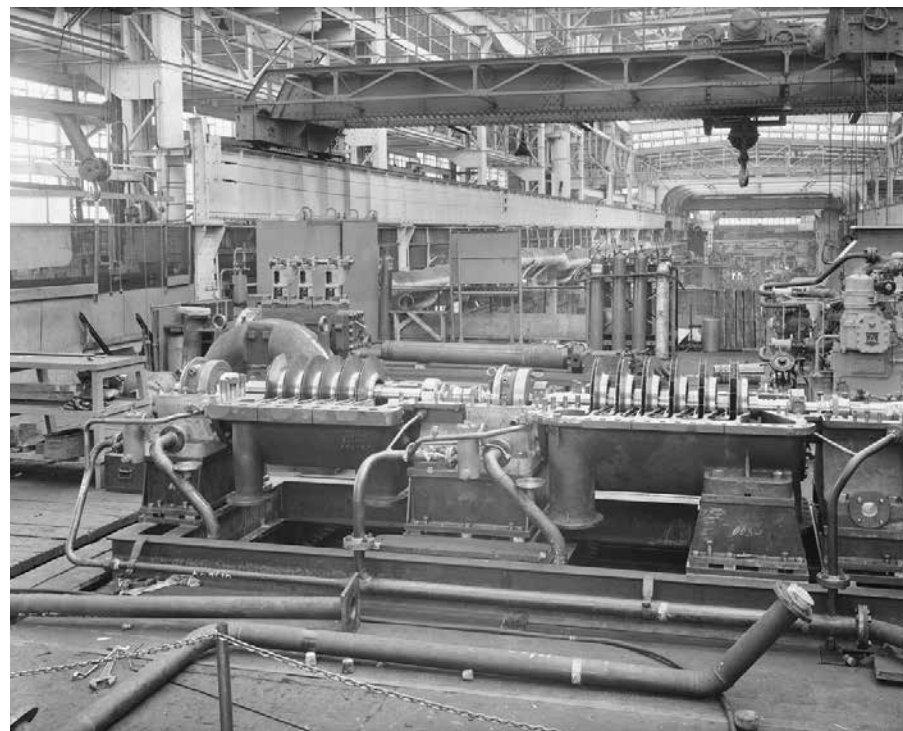
Hoofddraagconstructie met vlakvulling van metselwerk. Schaalcontrast met de woningen aan Esrein. Verwijzing naar de vroegere functie.

Waardering	
Architectonische waarde	X
Stedenbouwkundige waarde	XX
Zeldzaamheid	X
Mate van gaafheid/herkenbaarheid	X
Relatie met oorspronkelijk gebied en gebruik	X
Cultuurhistorische waarde	X

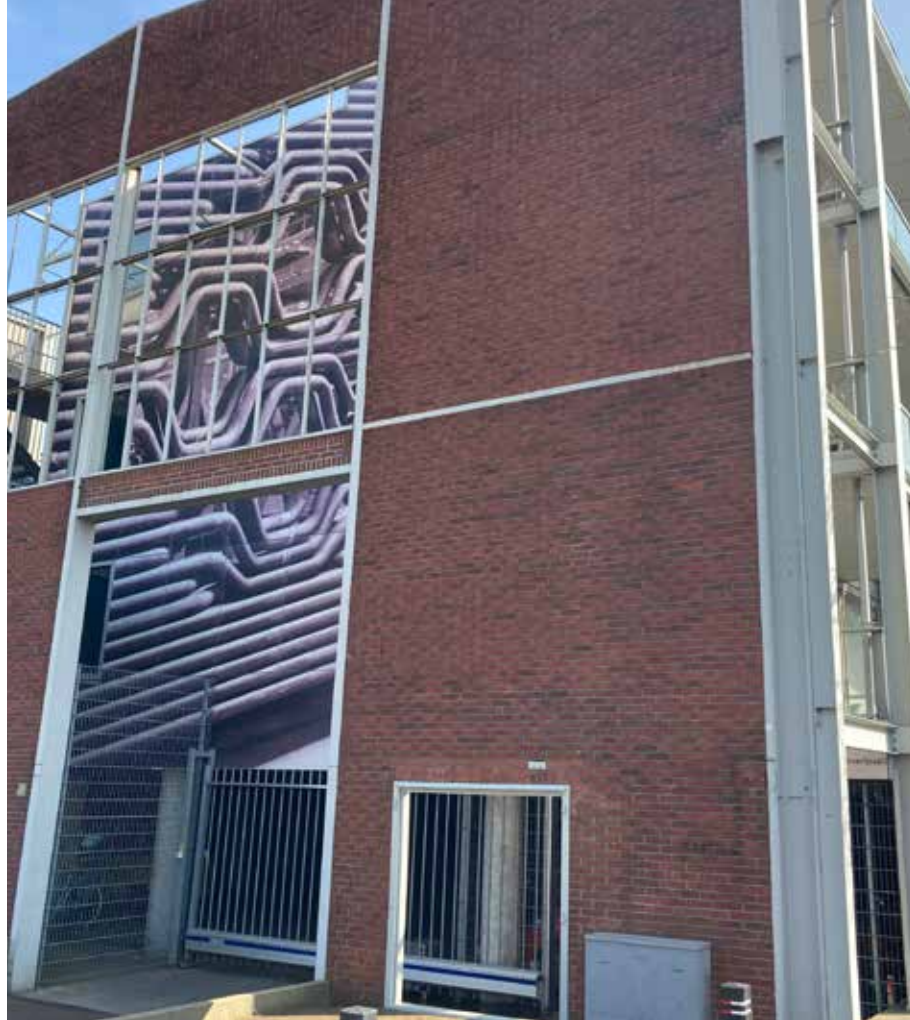
34 - Karakteristiek erfgoed Hart van Zuid

Historische foto's

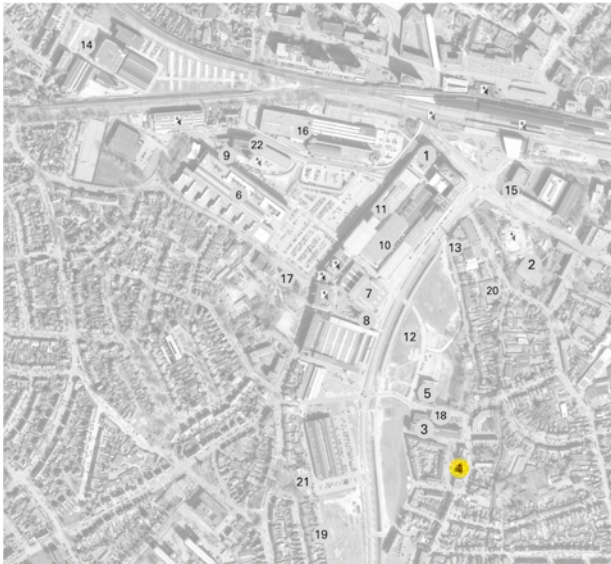

Recent bezoek

4. De Weverij, voormalige weverij Insulinde

objectgegevens	
nr. overzichtskaart	4
gebouwnummer	12B (Storknummering)
objectnaam	de Weverij, vml weverij Insulinde
adres	Langelermaatweg 50 t/m 62b
architect	...
bouwjaar	ca. 1890

Waardering

Recente herontwikkeling

De Weverij is een recent uitgevoerde transformatie van oude gebouwdelen naar een aantrekkelijke woon- en werklocatie. Het complex ligt aan de Langelermaatweg en staat met de achterzijde aan de openbare ruimte van de Buigerij.

Historische context

Dit ensemble van gebouwdelen aan de Langelermaatweg herinnert nog aan de tijd van de oude bontweverij (1890 – 1928) en daarna aan de tijd waarin Stork hier het complex van Insulinde had (1929-2000). Hier werden de machines gemaakt voor de suikerindustrie in het “Verre Oosten” en later ging het complex op in de werkplaats van de Pijpenbuigerij. De grote hallen uit die tijd zijn inmiddels verdwenen, maar lagen achter de oude bebouwing van de Langelermaatweg.

Van oudsher was de bebouwing gericht op de Langelermaatweg. Dit was één van de oude invalswegen waarlangs vroeger verschillende meanders van de BerflobEEK liepen. Een ideale plek voor een weverij. Toen het complex overging in de Pijpenbuigerij van Stork veranderde de voorzijde naar de kant van de Stelplaats. De laatste transformatie heeft weer recht gedaan aan de oude oriëntatie en het karakter van de oude bebouwing weer in ere hersteld.

Het kleine complex aan gebouwdelen bestaat uit een vijftal bouwdelen uit 1890. Het middelste deel bevatte het voormalige ketel- en machinehuis. Dit gebouw werd aan weerszijden voorzien van een gelijke bouwdelen met een zadeldak evenwijdig aan de weg. Op de beide uiteinden van de reeks stonden kopgebouwen. Dit patroon is nu nog goed afleesbaar. De oude schoorsteen heeft een mooie verwijzing gekregen in het trappenhuis van het nieuwe complex. De oude gebouwdelen zijn rijkelijk gedetailleerd met pilasters en bloktandlijsten en segmentboogvelden met siermetselwerk.

Ook de oude tuinmuur aan de Langelermaatweg heeft de vele verbouwingen doorstaan. Deze is in het noordelijke deel van het complex terug te vinden en in het zuidelijke deel gaat deze over in een lage haag.

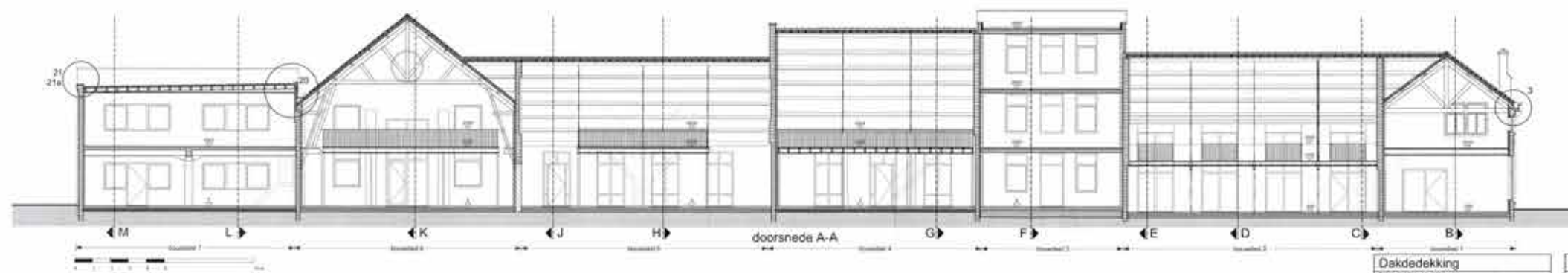
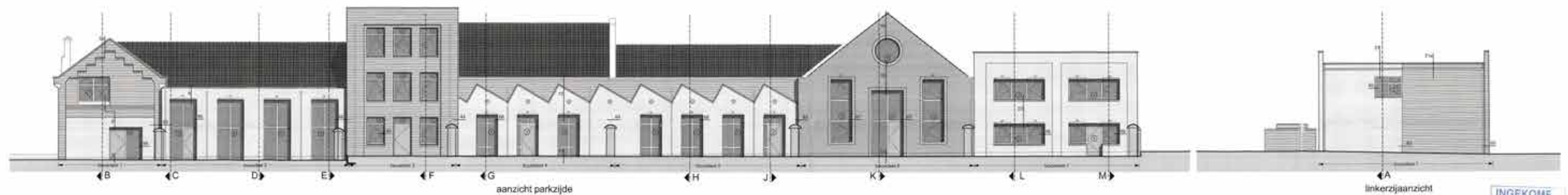
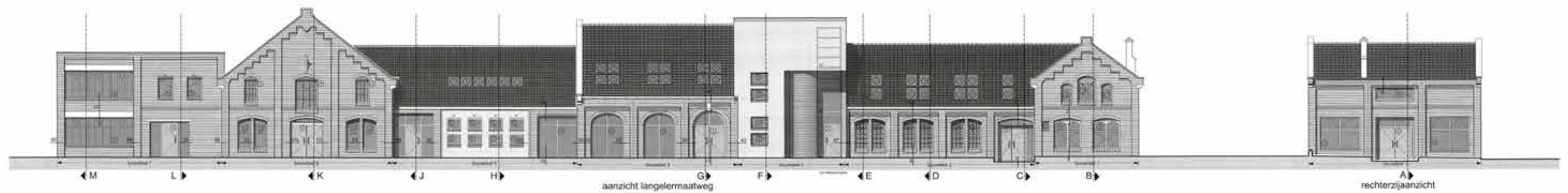
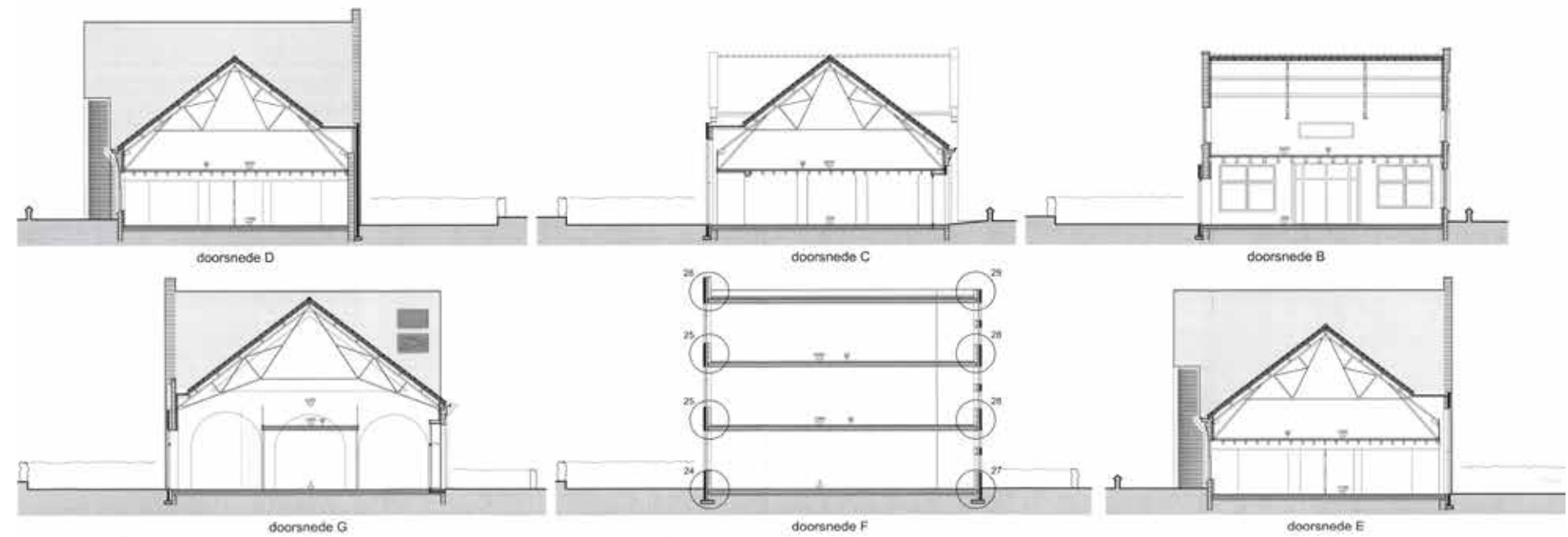
Een eerder uitgevoerd bouwhistorisch onderzoek door Van der Hoeve en Kamphuis (2000) geeft een zeer uitgebreid beeld van dit complex. Opvallend hierin is dat een deel van de gebouwen na de oorlog dienst deed als opvanghuis voor repatrianten uit Indië en later als huisvesting voor ongehuwde werknemers van Stork.

Karakteristieke waarden

Gevels en daken, schoorsteen en spantconstructies. De kracht van het ensemble.

Waardering	
Architectonische waarde	XX
Stedenbouwkundige waarde	X
Zeldzaamheid	XX
Mate van gaafheid/herkenbaarheid	X
Relatie met oorspronkelijk gebied en gebruik	X
Cultuurhistorische waarde	X

Bouwdossier

[illegible]

Groothuis Postma architecten

1537	100
------	-----

De Weverij Casco

Bouwaanvraag

Van Wijnen Projectbouw, Oost BV, Industriepark 3 7553 LL HENGLO

Gevels

doi:10.1371/journal.pone.0168900.g002

上海中原化学工业有限公司
 上海南京路 100 号
 电话 021-24222990

Historische foto's

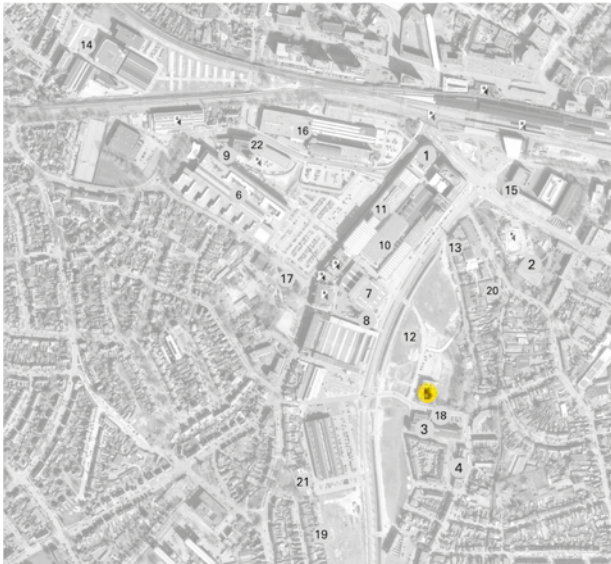

Recent bezoek

5. Gebouw 16, voormalige Straal en conserveringsloodsen

objectgegevens	
nr. overzichtskaart	5
gebouwnummer	16 (Storknummering)
objectnaam	Gebouw 16
adres	Esrein 61, 63
architect	Bouwbureau Koninklijke Machine Fabriek Gebr. Stork & Co N.V. Hengelo
bouwjaar	ca. 1971

Waardering

Historische context

Dit rechthoekige markante gebouw staat aan Esrein en markeert de toegang tot het terrein van de voormalige ketelmakerij van Stork. De constructie bestaat uit stalen spanten met invulling van metselwerk en is gebouwd in 1972. Er zitten bijzonder weinig ramen in het gebouw, alleen aan de zijde van Esrein zijn relatief grote gevelopeningen zichtbaar. Deze verlichten de binnentuin en kantoorruimte.

Het volume is opgedeeld in een tweetal evenwijdige hallen van de voormalige straal- en verloodsen. De grote afzuiginstallatie in het dak herinnert nog aan die tijd, evenzo de aanwezige spoorrails. De grote sectionaal deuren aan de noordzijde zijn van latere datum en vormen een opvallend element. Wat betreft beeldkwaliteit hebben de hallen de uitstraling van een vliegtuighangaar. Op een aantal plekken steken enkele bewust geplaatst zeecontainers door dit volume en kijken eigenwijs naar buiten.

De restanten van de vroeger aanwezige spoorlijnen laten zien dat het terrein goed bereikbaar was per spoor vanuit de andere hallen van Stork. Langs het gebouw liep de spoorlijn door naar het Twentekanaal voor verder vervoer van de grote ketels en andere industriële goederen. Het opnieuw vormgeven van deze verbinding tussen de hallen van Stork en Gebouw 16 wordt als een kans gezien. De route naar het kanaal is lastiger vorm te geven, maar loopt wellicht wel via de groene route van de Wadi en beekzone van de Balktsbeek.

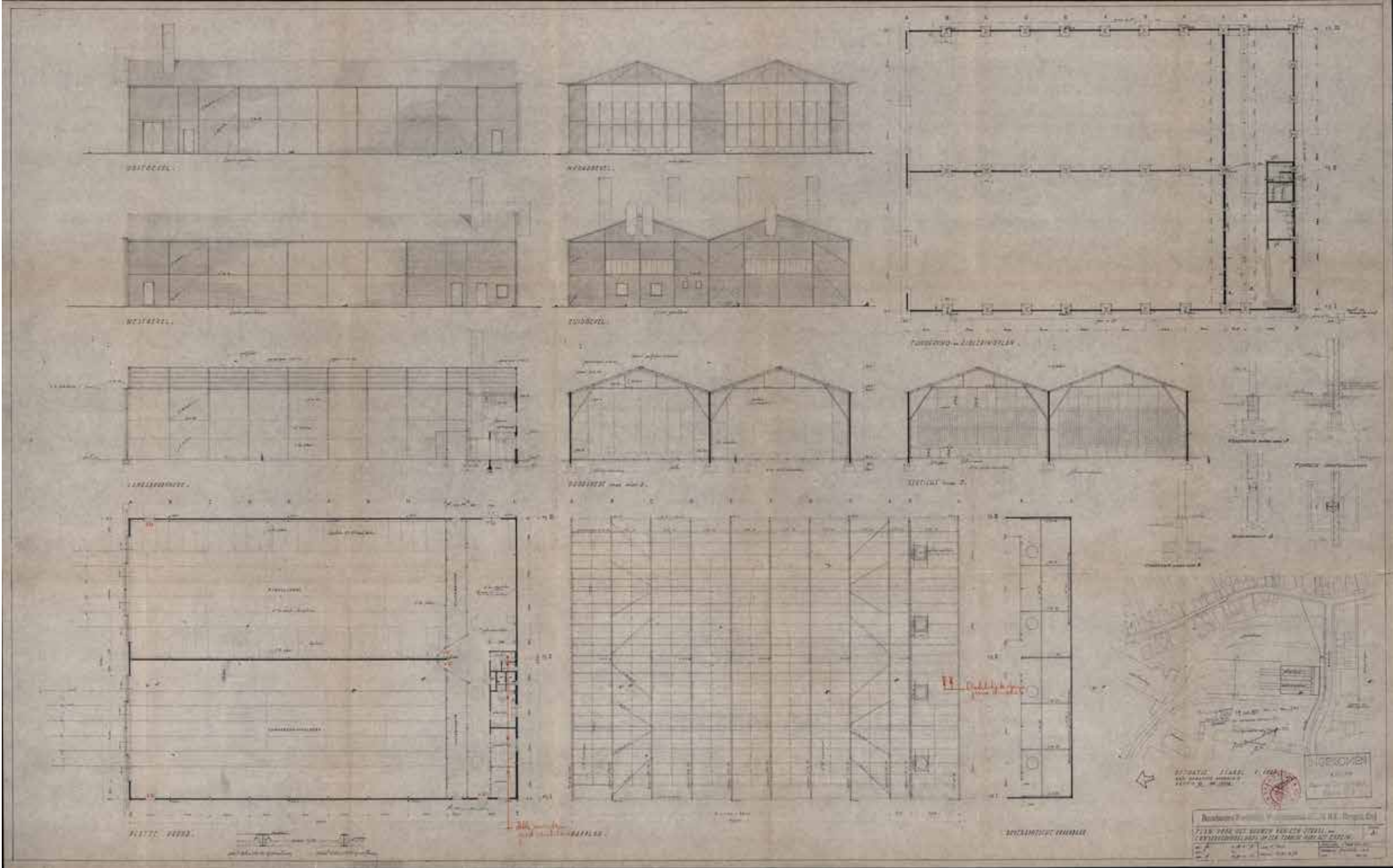
Momenteel zijn er plannen voor een B&B en heeft een ondernemer hier zijn kantoor. In de hallen wordt op kleine schaal onderhoud aan voertuigen uitgevoerd.

Karakteristieke waarden

Hoofddraagconstructie, afzuigconstructie, sectionaal deuren en historische gebruikers relictten vormen de karakteristieken van dit gebouw. De aanwezige spoorlijnen en oude hekwerken in het terrein zijn zeer waardevol.

Waardering	
Architectonische waarde	XX
Stedenbouwkundige waarde	X
Zeldzaamheid	XX
Mate van gaafheid/herkenbaarheid	X/0
Relatie met oorspronkelijk gebied en gebruik	X
Cultuurhistorische waarde	X

Bouwdossier

Historische foto's

Recent bezoek

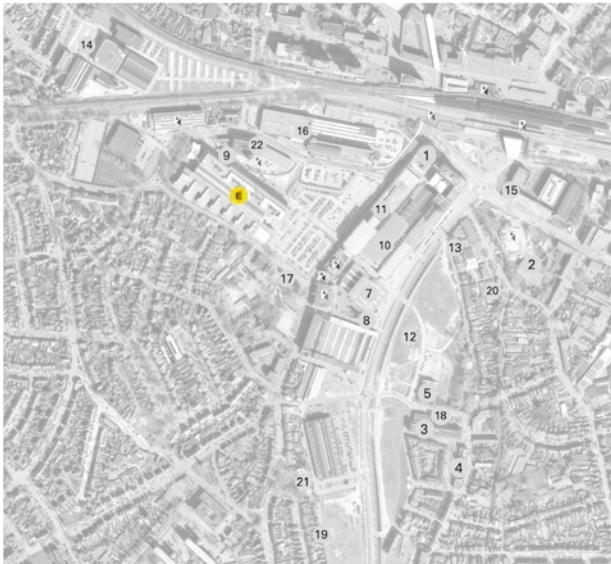

6. ROC van Hengelo, voormalige IJzergieterij

objectgegevens	
nr. overzichtskaart	6
gebouwnummer	26 (Storknummering)
objectnaam	ROC van Hengelo, vml IJzergieterij
adres	Gieterij 200 t/m 216
architect	dhr. Wüst
bouwjaar	ca. 1902

Waardering

Recente herontwikkeling

De voormalige gieterij van Stork is op spectaculaire wijze omgevormd tot een onderwijslocatie. Het gebouw heeft gezien de ligging en omvang een indrukwekkende verschijning.

Historische context

Het oorspronkelijk gebouw van de Gieterij bestond uit een driebeukige hal met diverse aanbouwen. In deze hallen werd het ijzer gegoten in de mallen welke in de naastgelegen modellenmakerij (de huidige brandweerkazerne) werden gemaakt. Architect Harry Abels van IAA heeft in samenwerking met Maarten Fritz in 2008 deze indrukwekkende transformatie vormgegeven. Vanuit de centrale hal is veel van de bestaande functie nog zichtbaar. De centrale ruimte is het grootste atrium van Twente waarbij de onderwijsfuncties aan weerszijden zijn aangebouwd.

De nieuwe toevoegingen zijn juist modern vormgegeven en werken goed samen met het karakter van de oude hal. De oude stalen draagconstructie is uitgebreid met speciaal ontworpen betonnen kolommen die het nieuwe deel dragen.

Aan de wanden van de centrale hal zijn de kraanbaan en wandkranen nog zichtbaar en samen met het stalen vakwerk niet te missen. Ook de originele stalen vensters, polonceau spanten en glazen lichtstraten zijn goed herkenbaar.

In de buitenruimte valt het goed op dat het terrein hoger ligt. Dit was vroeger een bewuste keuze zodat de goederen makkelijk vanuit de gieterij naar de lagere gelegen machinehallen konden worden vervoerd via een eigen spoorstelsel. Het voormalige waterzuivering en vulpunt staat nog steeds tussen de brandweer en de ROC.

Recent is de ook de bergingsvijver gerealiseerd en voorzien van een verblijfsplek bij het water, dichtbij de school. De oude watergoot die rond de brandweer lag is weer in gebruik genomen en voedt nu de bergingsvijver en zorgt voor de nodige circulatie in droge tijden.

Samen met de brandweerkazerne vormt het ROC een formidabele invulling in Hart van Zuid en geeft aan dat oud en nieuw, behoud door ontwikkeling ook tot zeer fraaie resultaten kan leiden.

Karakteristieke waarden

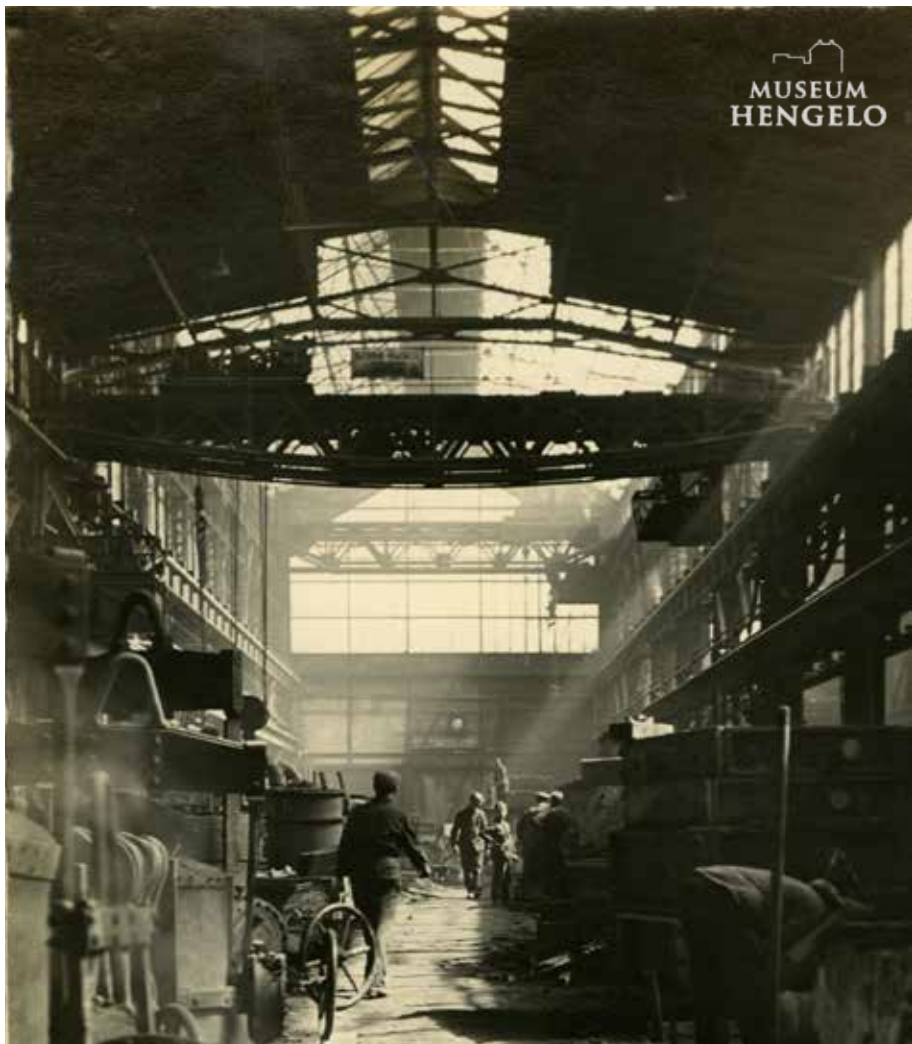
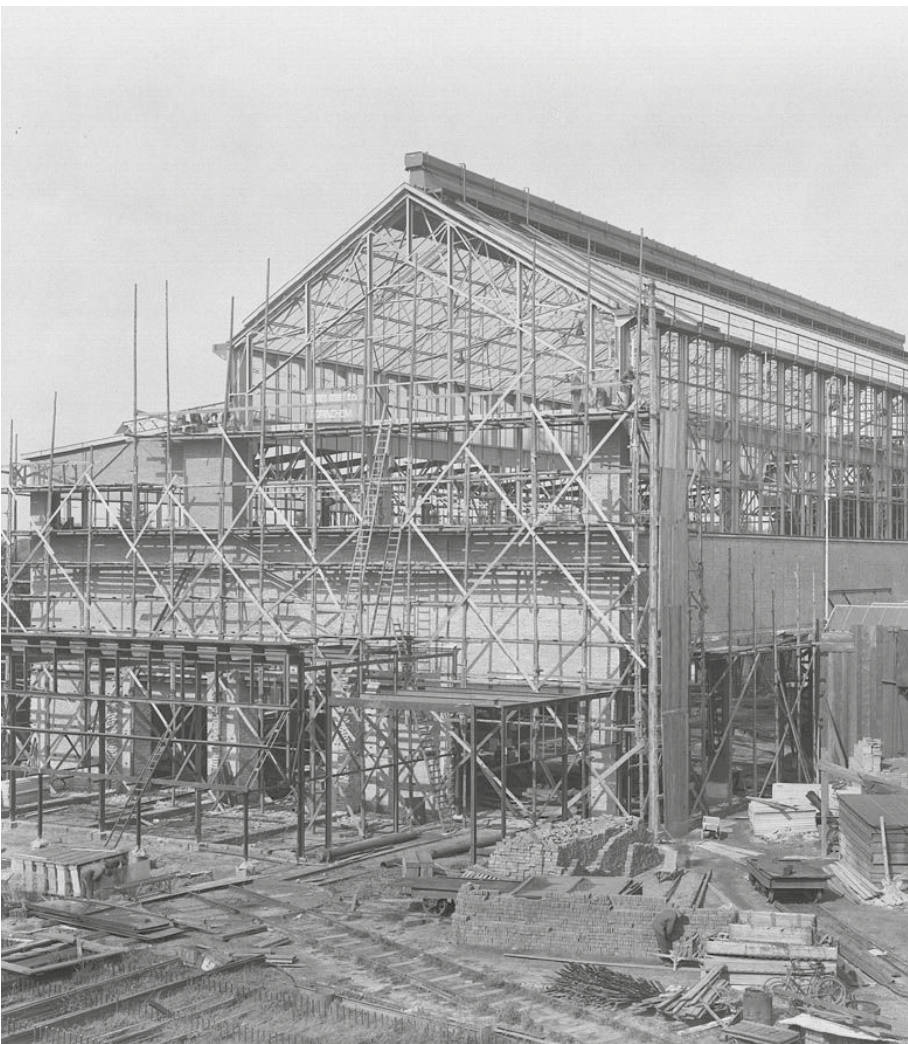
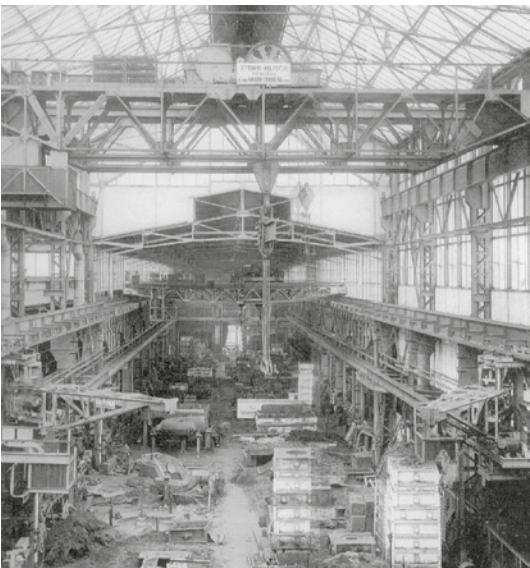
De middelste grote hal met zijn stalen constructie, kraanbanen en kraan alsmede relictten uit de tijd van de gieterij vormen, samen met de in de oostgevel hoge schoorsteen, de karakteristieken van dit gebouw.

Waardering	
Architectonische waarde	XX
Stedenbouwkundige waarde	XX
Zeldzaamheid	XX
Mate van gaafheid/herkenbaarheid	XX
Relatie met oorspronkelijk gebied en gebruik	XX
Cultuurhistorische waarde	X

Bouwdossier

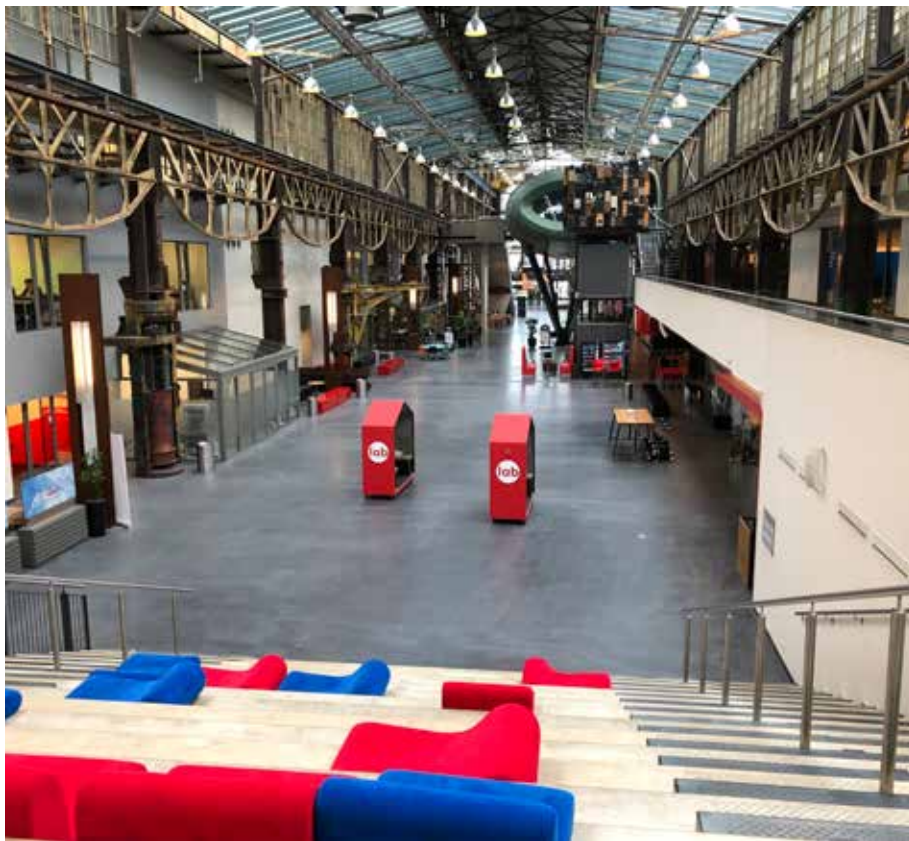

Historische foto's

Recent bezoek

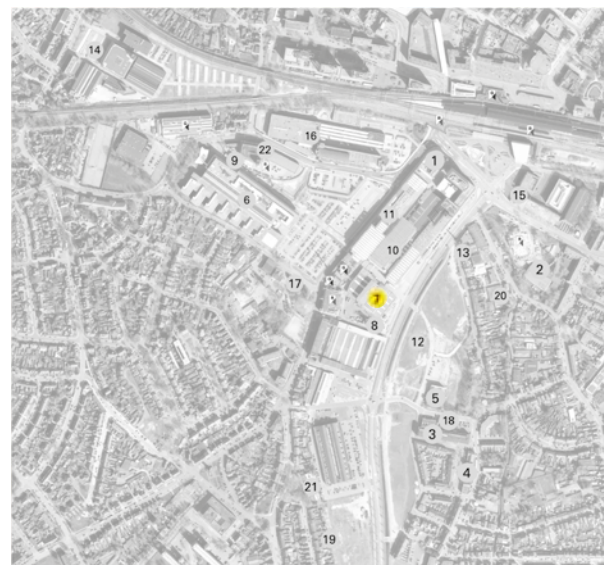
roc van
twente

FIETSEN
TE
KOOP

ROC van
Twente

7. Gebouw 21, voormalige Pijpenbuigerij Stork

objectgegevens

nr. overzichtskaart	7
gebouwnummer	21 (Storknummering)
objectnaam	Stork
adres	Langelermaatweg 4
architect	Bouwbureau Koninklijke Machine Fabriek Gebr. Stork & Co N.V. Hengelo
bouwjaar	ca. 1919

Waardering

Gebouw 21 is onderdeel van een cluster van gekoppelde machinehallen uit 1919 en ouder. Samen worden aangeduid als Gebouw 21. Het cluster wordt aan de zuidzijde begrensd door het terrein met de koeltorens en aan de noordzijde door een fabrieksstraat waar vroeger de spoorlijn vanuit de Gieterij doorliep tot aan Gebouw 16 en uiteindelijk het Twentekanaal.

Historische context

Oorspronkelijk stonden er twee hallen met een tussenruimte. De tussenruimte is later opgevuld met een nieuwe hal in 1930. De oude buitengevels zijn hier gebruikt als tussenwanden. De oude stalen vensters met glas zijn van binnenuit zelfs nog zichtbaar. De constructie bestaat overwegend uit stalen frames met baksteen invulling en een klein aantal ronde sheddaken voorzien van stalen spanten. Het dak is grotendeels uitgevoerd in hout.

De oude vensters zijn nog goed herkenbaar, zowel aan de zijde van de koeltorens als de zijde waar vroeger het spoor heeft gelopen. De aangebrachte damwanden hebben een verstorende werking op de gevels van deze relatief oude hallen.

In de hallen zijn nog kraanbanen en wandkranen zichtbaar. De vloeren hebben de herkenbare heldere kleuren en belijningen, zoals ook in de andere grotere hallen zichtbaar zijn. De latere toevoegingen als damwanden en kleine aanbouwen vormen een verrommeling van het beeld. Onderzoek moet uitwijzen of de achterliggende vensters nog intact zijn. Daar lijkt het wel op.

Deze hallen zijn op verschillende manieren goed bereikbaar; vanaf de Laan Hart van Zuid, aan de fabrieksstraat, wat de historisch belangrijke route is vanaf het watervulpunt naar gebouw 16 en bereikbaar vanaf het plein met de koeltorenst en dichtbij het ketelhuis.

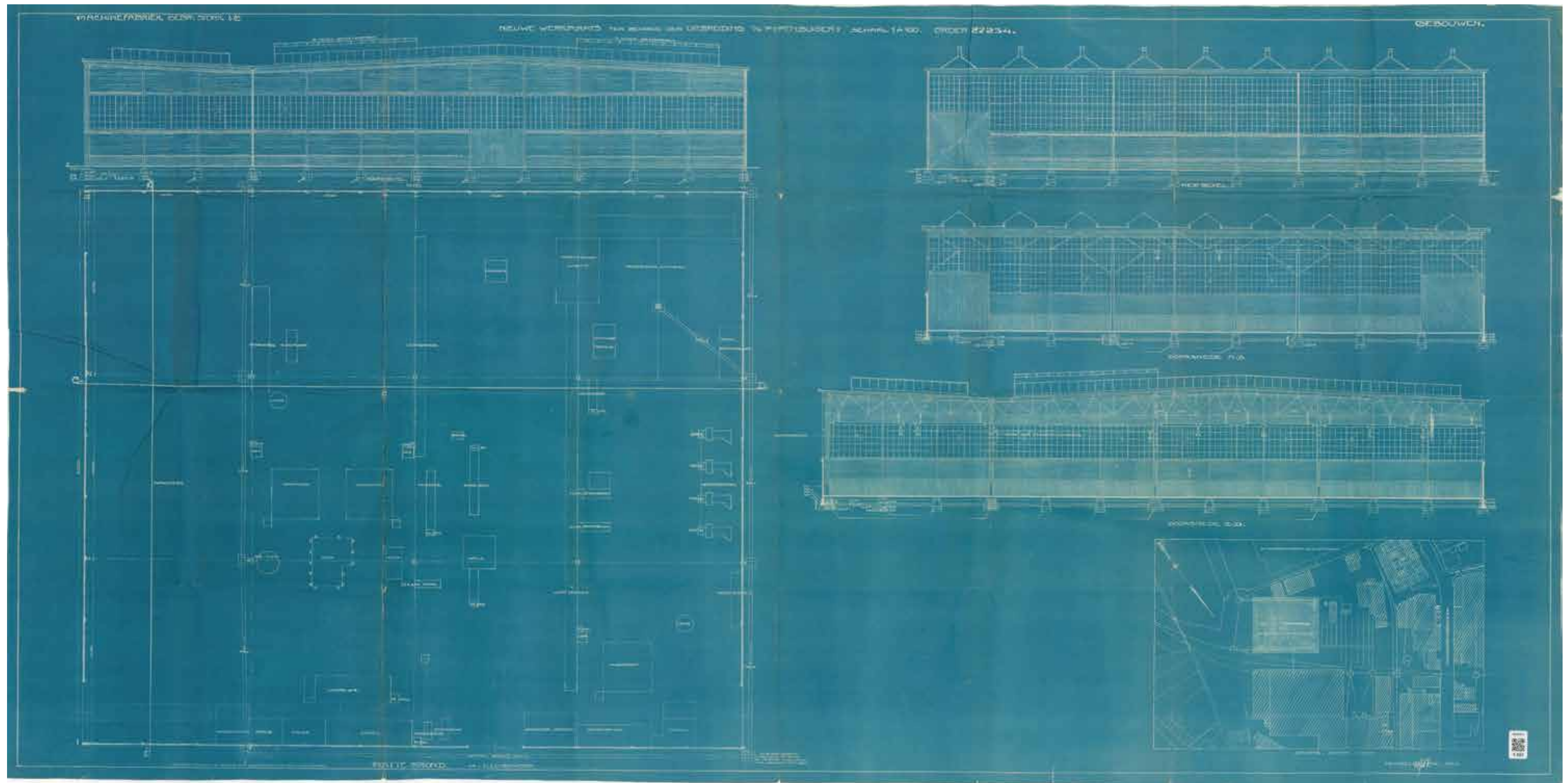
Karakteristieke waarden

Hoofddraagconstructie, wanden en interieurelementen als kraanbanen. Mogelijk originele gevelindelingen.

Doordat de gebouwen sterk aan elkaar verbonden zijn in dit ensemble is een bouwhistorisch onderzoek op zijn plaats. Als geheel zijn ze onderdeel van het complex Stork.

Waardering	
Architectonische waarde	XX
Stedenbouwkundige waarde	X
Zeldzaamheid	XX
Mate van gaafheid/herkenbaarheid	X/0
Relatie met oorspronkelijk gebied en gebruik	X
Cultuurhistorische waarde	X

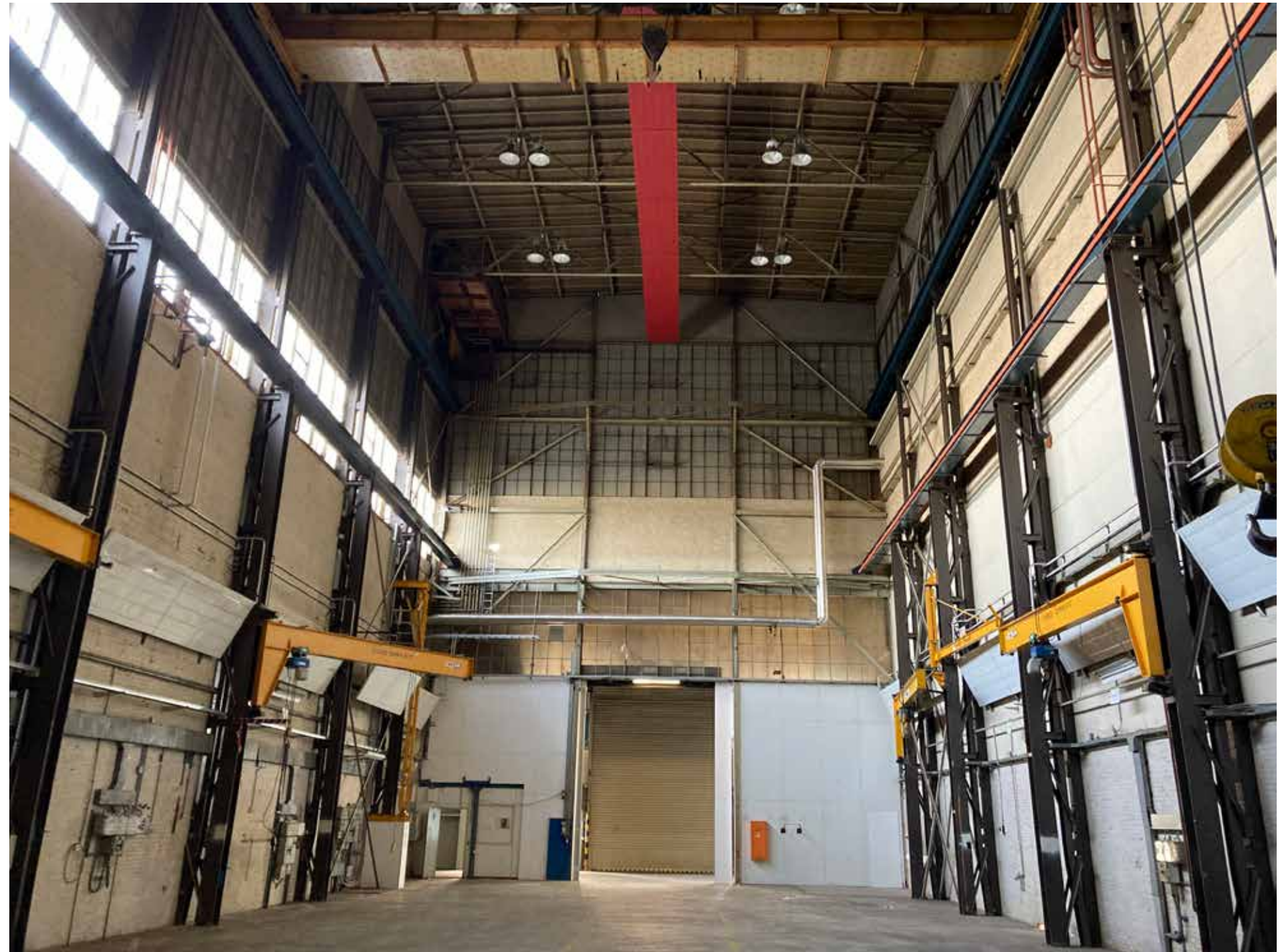
Bouwdossier

Historische foto's

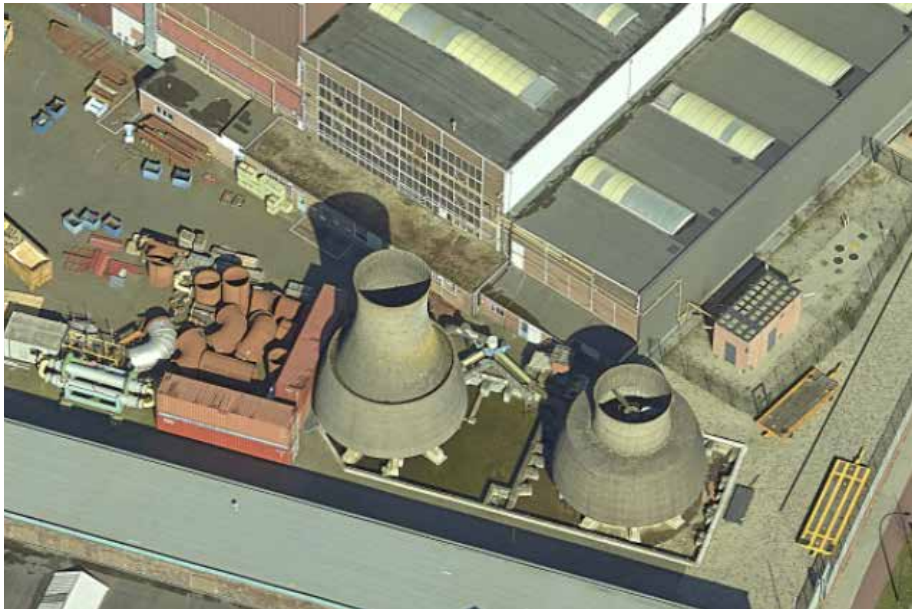
Recent bezoek

21D

8. Stork koeltorens

objectgegevens	
nr. overzichtskaart	8
gebouwnummer	22 (Storknummering)
objectnaam	Stork koeltorens
adres	nabij Laan Hart van Zuid 60T01
architect	Bouwbureau Koninklijke Machine Fabriek Gebr. Stork & Co N.V. Hengelo
bouwjaar	ca. 1952

Waardering

Deze koeltorens zijn niet meer in gebruik en al geruime tijd vervangen door hypermoderne ventilatoren en die tussen de hallen in de Fabrieksstraat geplaatst zijn.

Historische context

De koeltorens zoals we die nu kennen zijn gemaakt van betonnen schaaldelen en zijn kegelvormig. De beide torens zijn gebouwd op een bestaand kolomsysteem en staan met hun voeten in een waterbassin. Ze zorgden voorheen voor de koeling van het proceswater in de fabriek. Vroeger stonden op deze plek houten exemplaren. Deze zijn in de jaren 50 vervangen door deze twee torens van beton.

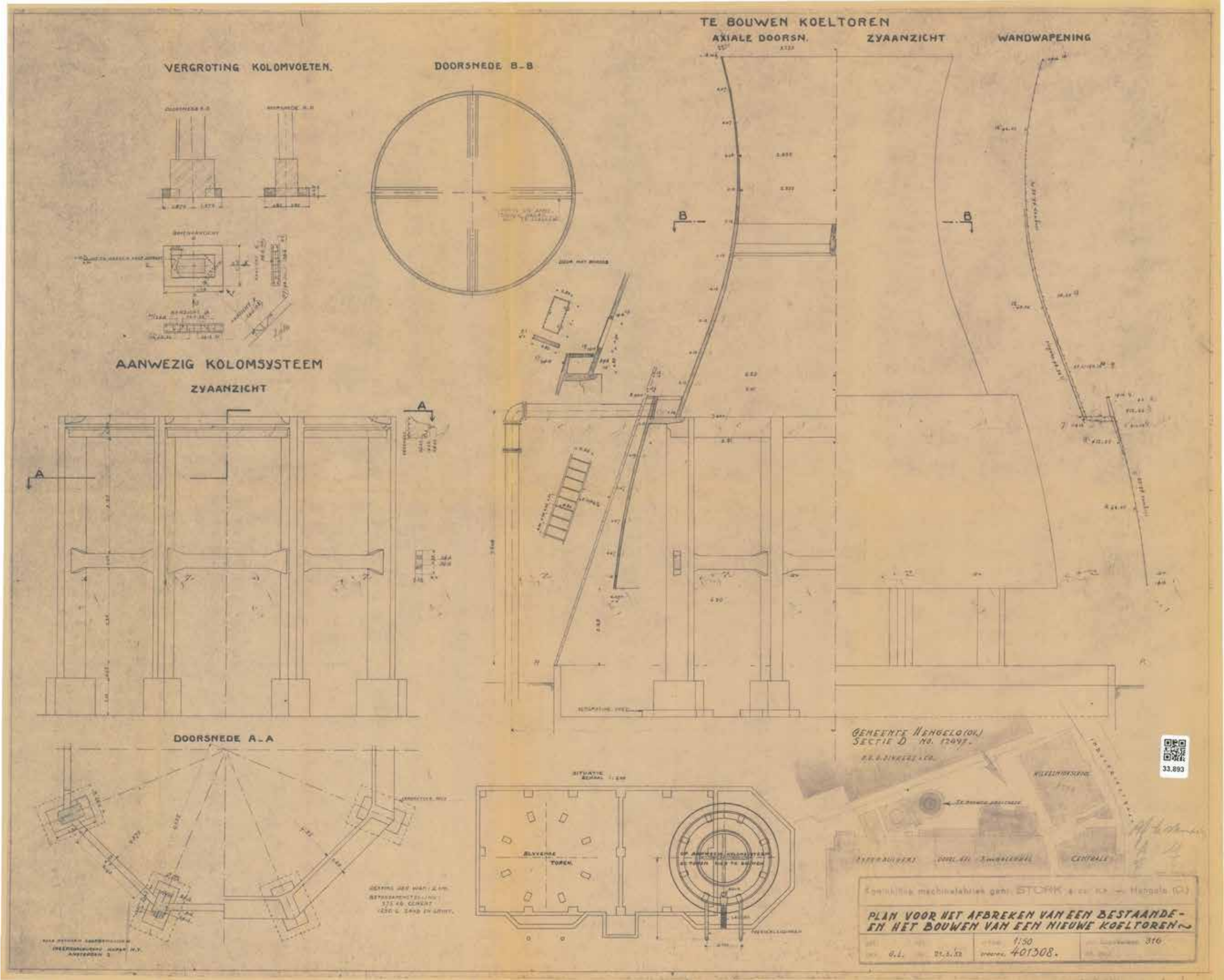
Ze vormen een beeldbepalend duo en landmark aan de Laan Hart van Zuid. Ze zijn ze ook aangegeven op de Ontwikkelkaart Hart van Zuid. Ze hebben aan de Laan een prominente plek en dragen bij aan de uitstraling van het gebied, een soort oervormen van beton.

In het verleden waren ze een belangrijk onderdeel van het productieproces. Tegenwoordig zijn het unieke relictten die door hun bijzondere vormgeving een landmark zijn aan de Laan Hart van Zuid. Er omheen vormen interessante wanden van de voormalige Wilhelminaschool, voormalig Dijkers complex en hallen van Stork een stedelijke ruimte. Aan de zijde van de Laan is er visueel een koppeling met het trafohuisje aan de overkant van de Laan Hart van Zuid.

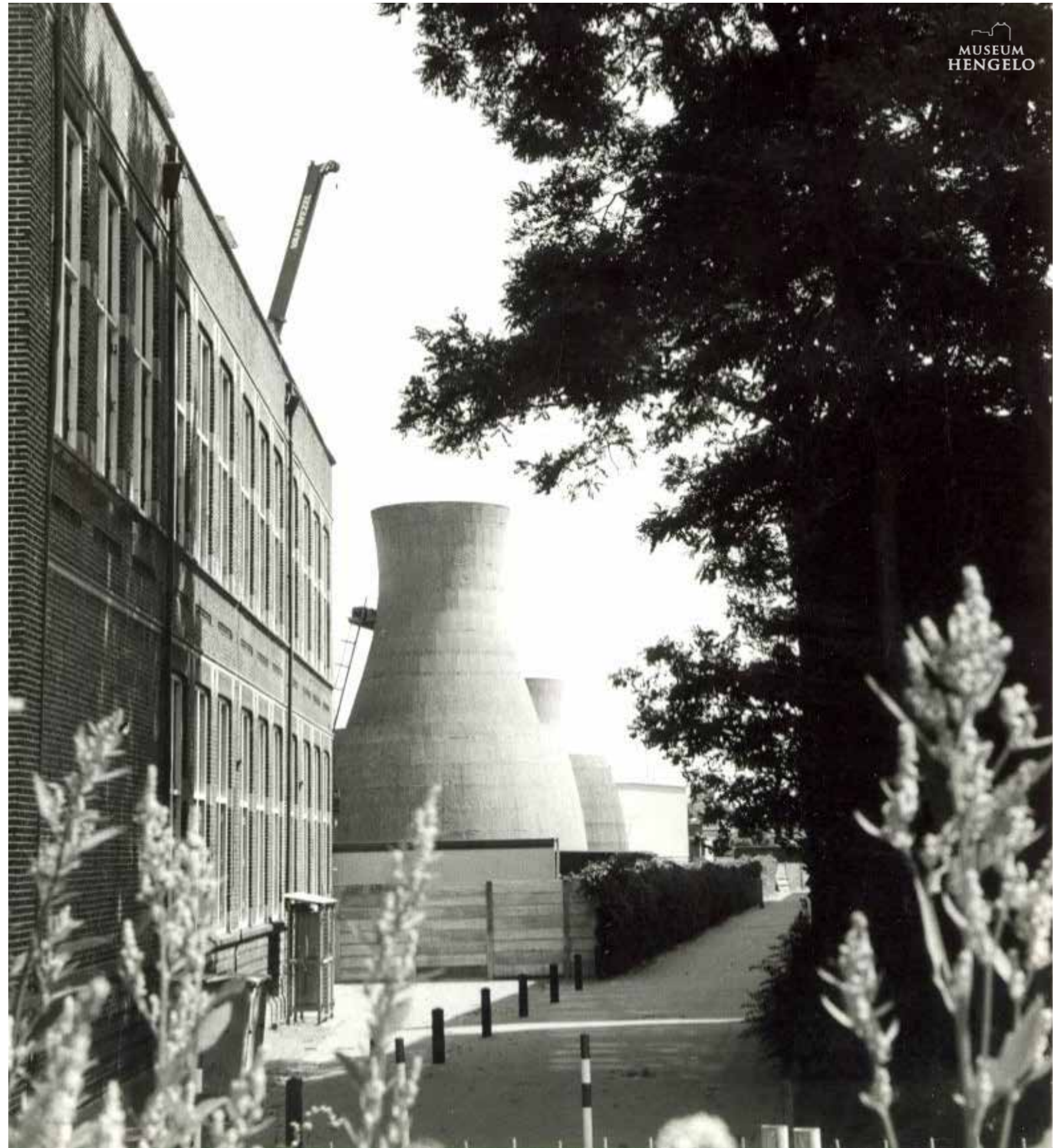
Karakteristieke waarden

Als ensemble en totaal object zeer hoge mate van gaafheid en iconische karakter.

Waardering	
Architectonische waarde	XX
Stedenbouwkundige waarde	XX
Zeldzaamheid	XX
Mate van gaafheid/herkenbaarheid	XX
Relatie met oorspronkelijk gebied en gebruik	X
Cultuurhistorische waarde	X

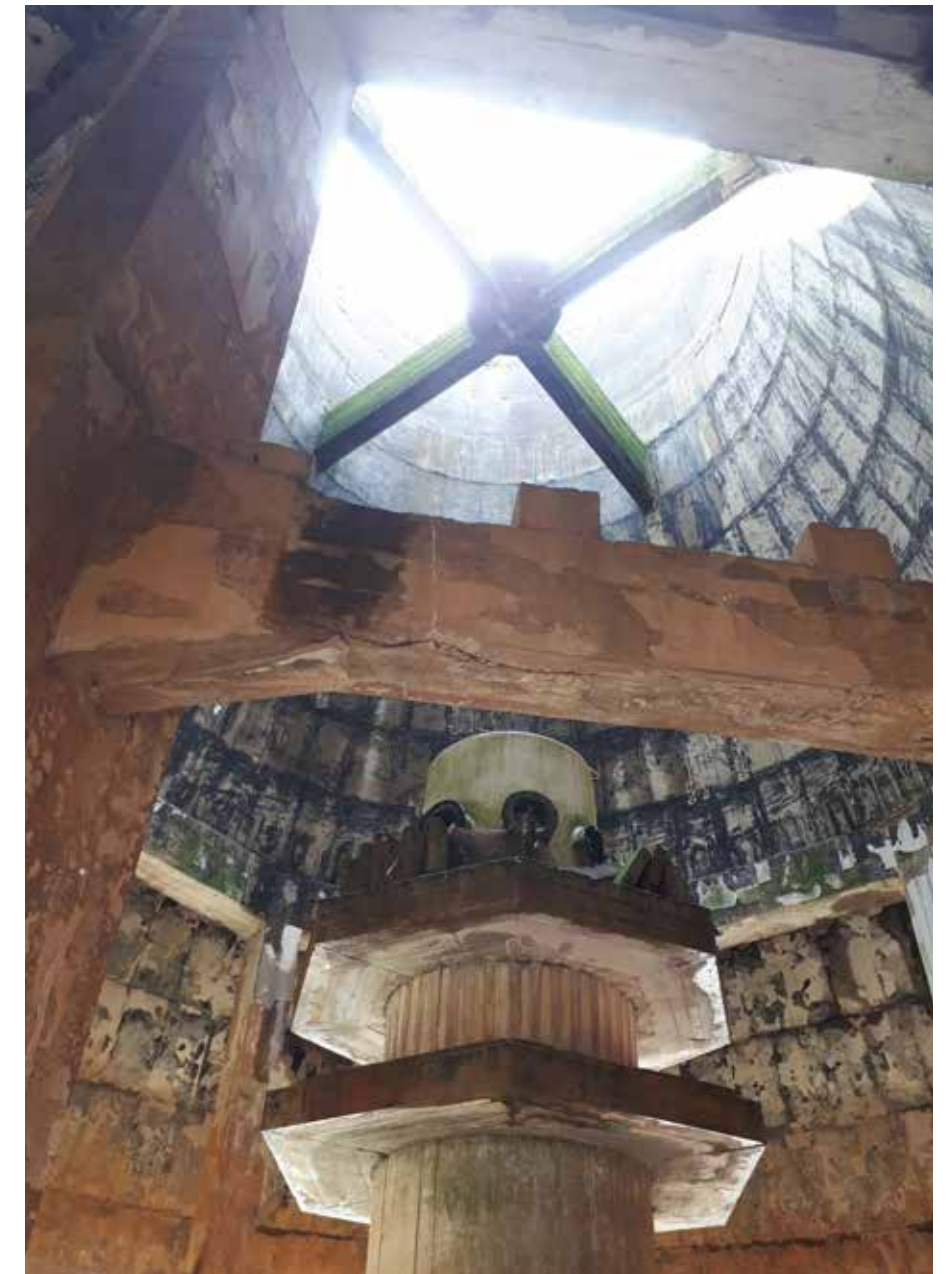

Historische foto's

Recent bezoek

9. Gebouw 32, Watervulpunt, nabij Gieterij 210

objectgegevens	
nr. overzichtskaart	9
gebouwnummer	32 (Storknummering)
objectnaam	Watervulpunt nabij vm gieterij
adres	tussen Brandweerkazerne en ROC
architect	A.D. Heederik
bouwjaar	ca. 1927

Waardering

Historische context

Origineel gebouwd als waterzuivering met watertoren (1907), later verbouwd tot watervulpunt en voorzien van eenvoudige zuivering, maar later ook als trafohuis.

Ingetogen gebouwtje met een eenvoudige bouw en uitstraling. Vroeger was hier naast het watervulpunt voor de stoomlocomotieven en dat maakt het gebouwtje gelijk een stuk interessanter als één van de weinige tastbare relictten uit die stoomtijd. Het bestaat uit een betonconstructie met betonnen wanden met opvallende uitkragingen. Hier en daar zijn nog delen met metselwerk zichtbaar.

Het had een utilitaire functie en tegenwoordig doet het nog steeds dienst als pomphuis voor het watersysteem van de goot die rond de brandweer loopt en uitstroomt in de ROC vijver.

Dit gebouwtje was vroeger nog meer verbonden met het complex van Stork en was onderdeel in een bijzondere industriële route met de aanwezige sporen en de kenmerkende verharding.

De technische installaties van het ROC zijn tegenwoordig in dit gebouwtje ondergebracht.

Karakteristieke waarden

Hoofddraagconstructie met vakvullend metselwerk en plat dak.
Relict uit het industriële verleden en belangrijk onderdeel van het productieproces en schakel binnen het interne transport.

Waardering	
Architectonische waarde	XX
Stedenbouwkundige waarde	X
Zeldzaamheid	XX
Mate van gaafheid/herkenbaarheid	X/0
Relatie met oorspronkelijk gebied en gebruik	X
Cultuurhistorische waarde	X

WATERZUIVERINGSGEBOUWTJE, PLAN IR. A.D. HEEDERIK, ORDER 400077.

Historische foto's

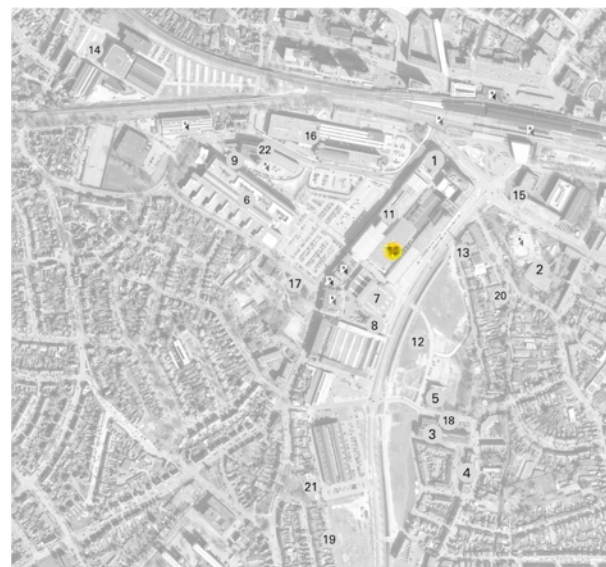

Recent bezoek

10. Grote stelplaats, Overweghal, Mijnschacht,

objectgegevens

nr. overzichtskaart	10
gebouwnummer	44/ 45/ 50, 3/ 4 (Storknummering)
objectnaam	Overweghal, Mijnschacht
adres	Langelermaatweg 4
architect	Bouwbureau Koninklijke Machine Fabriek Gebr. Stork & Co N.V. Hengelo
bouwjaar	ca. 1956

Waardering

De gebouwdelen die hier genoemd zijn, hebben grote gelijkenis wat betreft constructie en gebruik. Het gaat om het oude magazijn (gebouw 45), de grote stelplaats en de Overweghal met de aangrenzende kantoren die aan de laan Hart van Zuid gelegen zijn. De parkeergarage is buiten deze omschrijving gelaten.

Historische context

In deze grote hallen werden bijvoorbeeld de grote scheepsmotoren samengesteld en getest. Dan schudde Hengelo op zijn grondvesten. De grote ventilatoren op het dak zorgden voor een stevig geluid in de omgeving. De Overweghal heeft nog duidelijke sporen van oude inlaten en uitlaten in de gevelwand en vloeren om de motoren op aan te sluiten en te testen. De uitlaten zijn zowel binnen als buiten opvallend aanwezig.

De constructie bestaat grotendeels uit een stalen skelet met damwanden en bakstenen invulling. Op grote hoogte zijn de grote stalen vensters nog zichtbaar, maar zijn minder opvallend aanwezig als bij de Stelplaats aan de overzijde van de fabrieksstraat. De daken zijn voorzien van opvallende lichtstraten van sheddaken. De enorme omvang van de hallen maakt dat dit uniek is in zijn soort.

Door de komst van de Laan Hart van Zuid is een deel van de oude Ketelmakerij (gebouw 50) afgezaagd en gesloopt. Hier is nu een relatief nieuwe gevel zichtbaar om het complex goed af te werken. In het interieur zijn diverse kraanbanen en wandkranen nog aanwezig. Een deel van het complex is nog in gebruik als montagehal. De herkenbare heldere kleuren komen ook hier weer terug in de constructie, vloeren en bewegende delen. Een aantal hallen heeft kenmerkende uitbouwen op de verdieping. Tussen het kantoor en de montagehal is een mooi voorbeeld hiervan aanwezig buiten de gevel en zichtbaar aan de Laan Hart van Zuid.

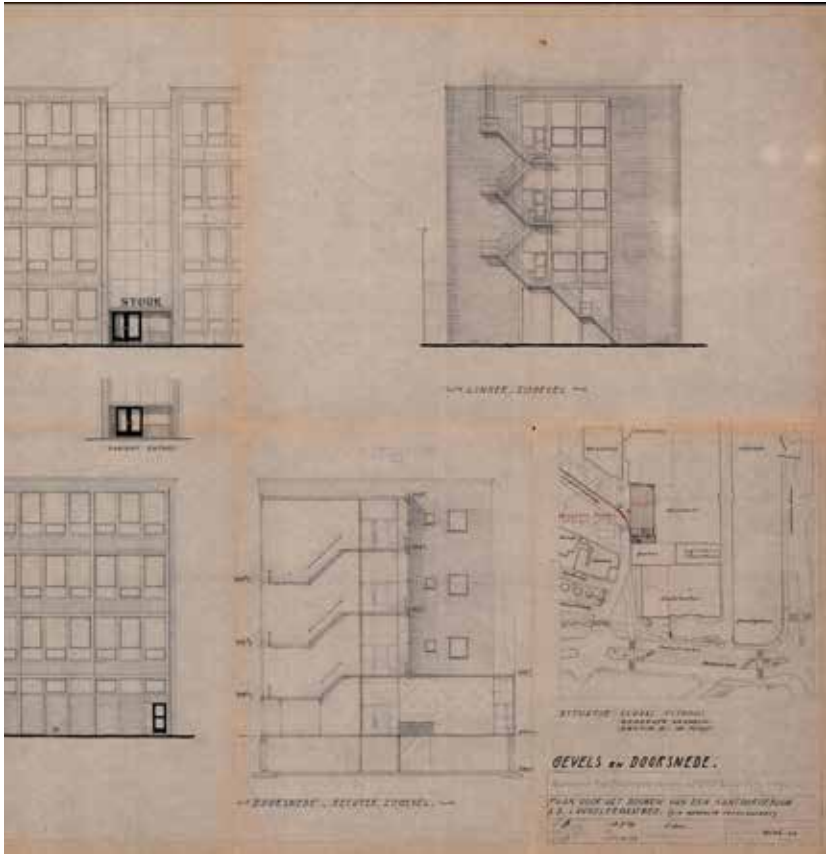
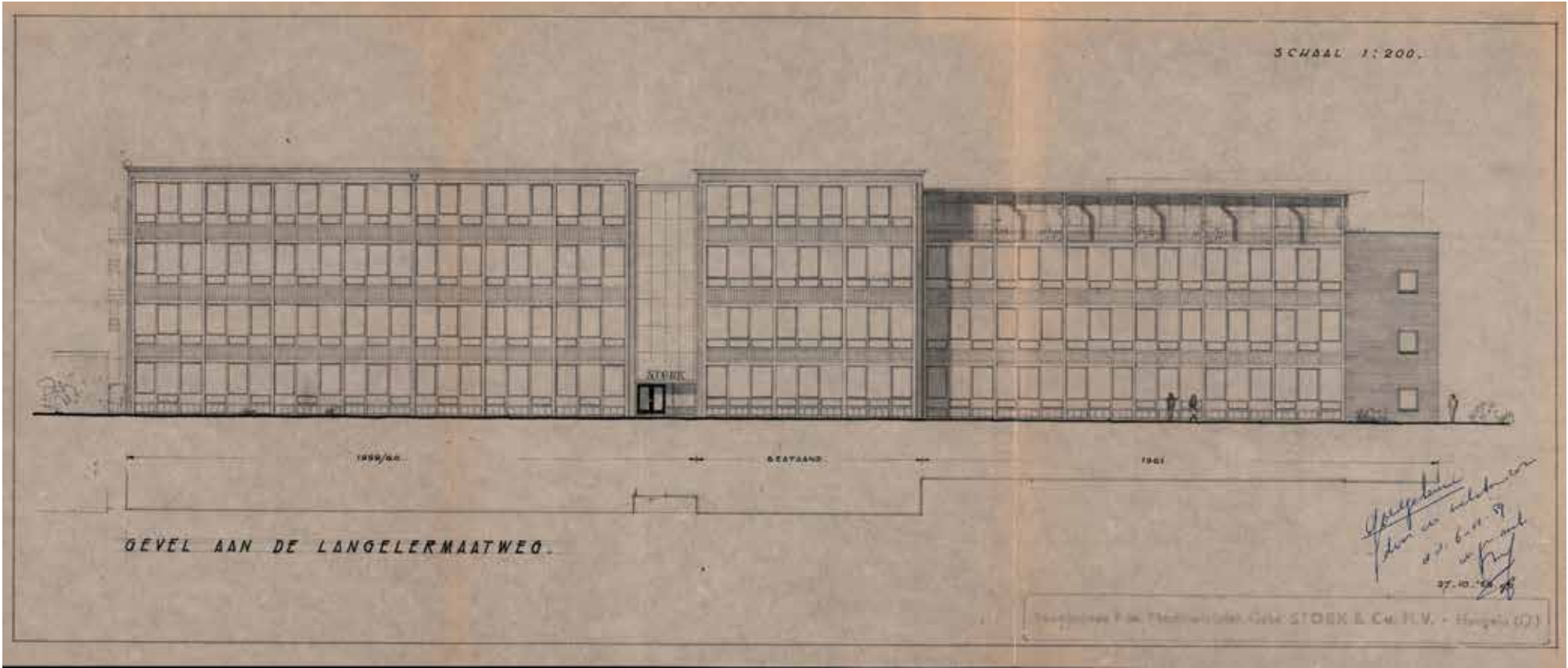
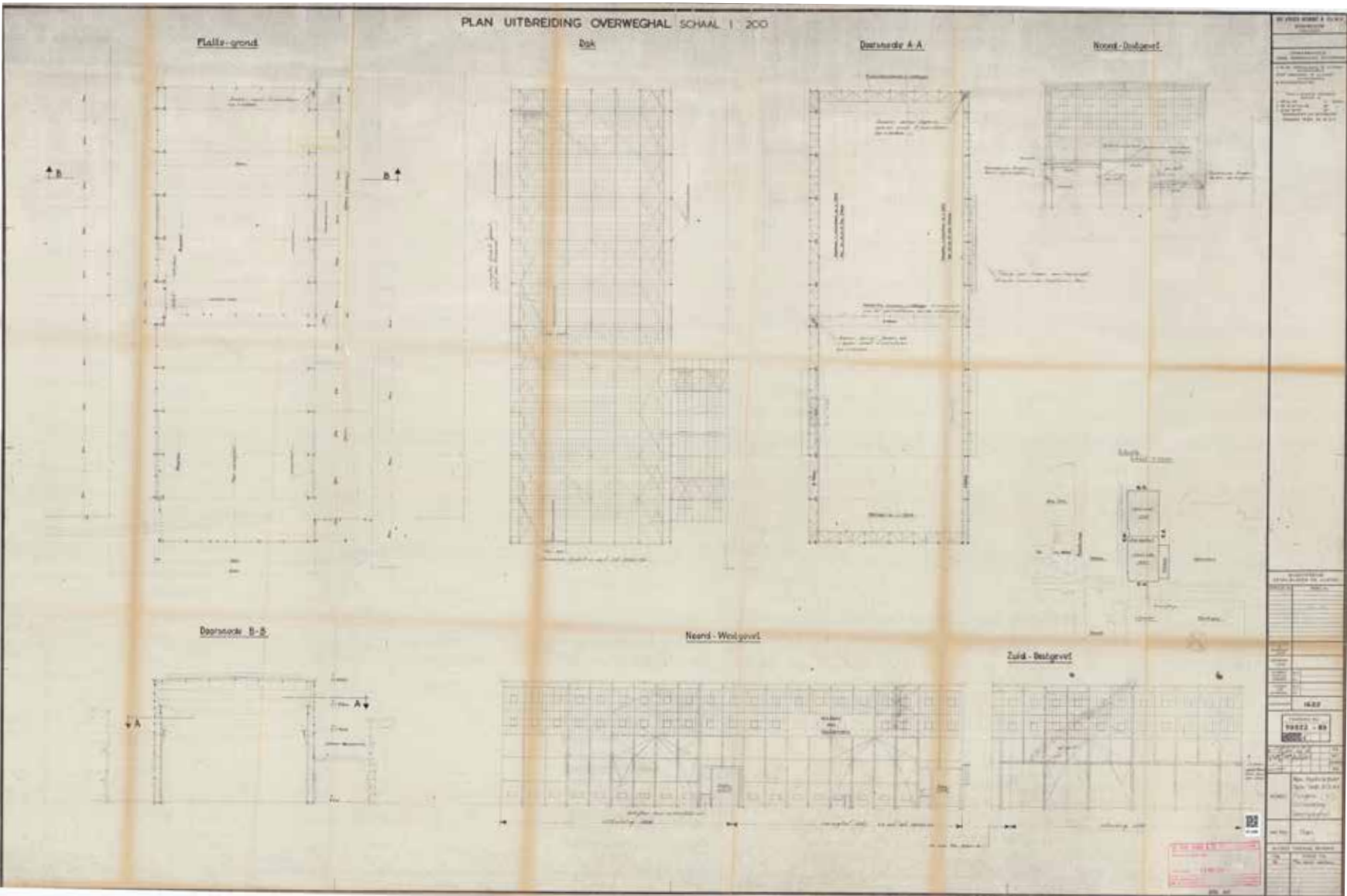
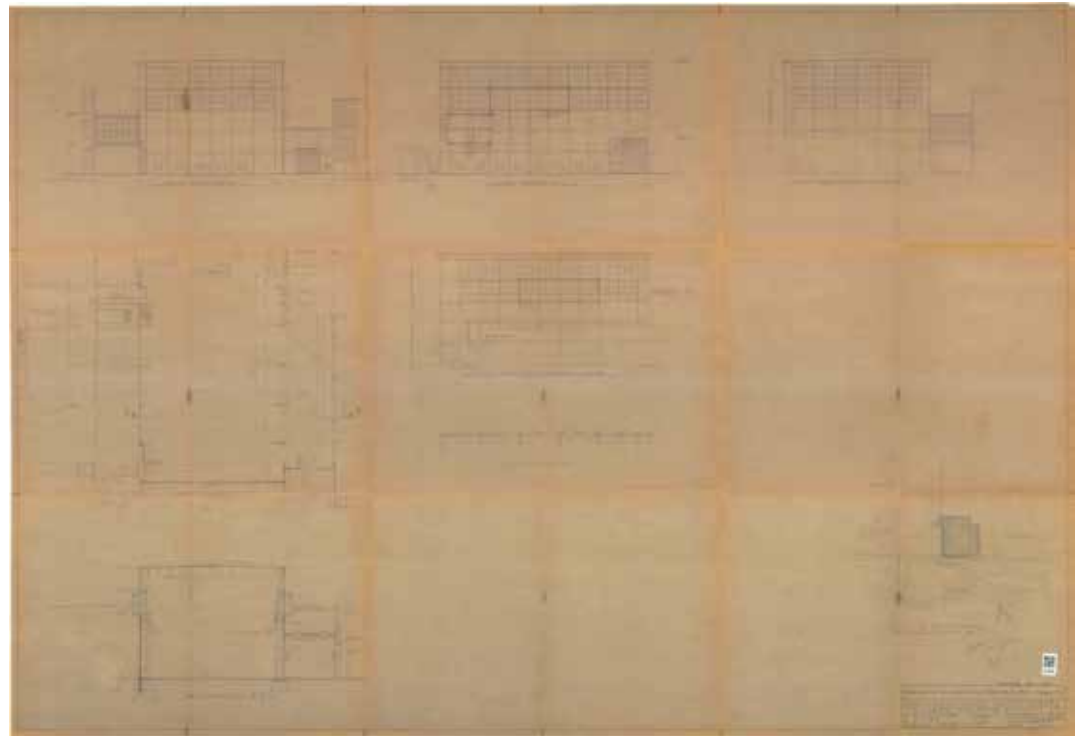
Het kantoorgebouw van Stork wat aan de Laan Hart van Zuid staat heeft duidelijke kenmerken van de wederopbouw architectuur en stamt uit 1957 en later. De draagconstructie bestaat uit beton met raampartijen van beton met puien en met metselwerk. Het kantoor is een mooi helder voorbeeld van wederopbouw architectuur en vormt een strakke lijn met de overige bouwdelen in deze industriële strip. Ook hier geldt weer dat een bouwhistorisch onderzoek een gedetailleerder beeld kan geven van het geheel en samenhang van de verschillende onderdelen.

Karakteristieke waarden

Hoofddraagconstructie, kraanbanen en kraan, historische gebruikers relictten. De ‘grootseheid’ van deze hal is een waarde op zichzelf.

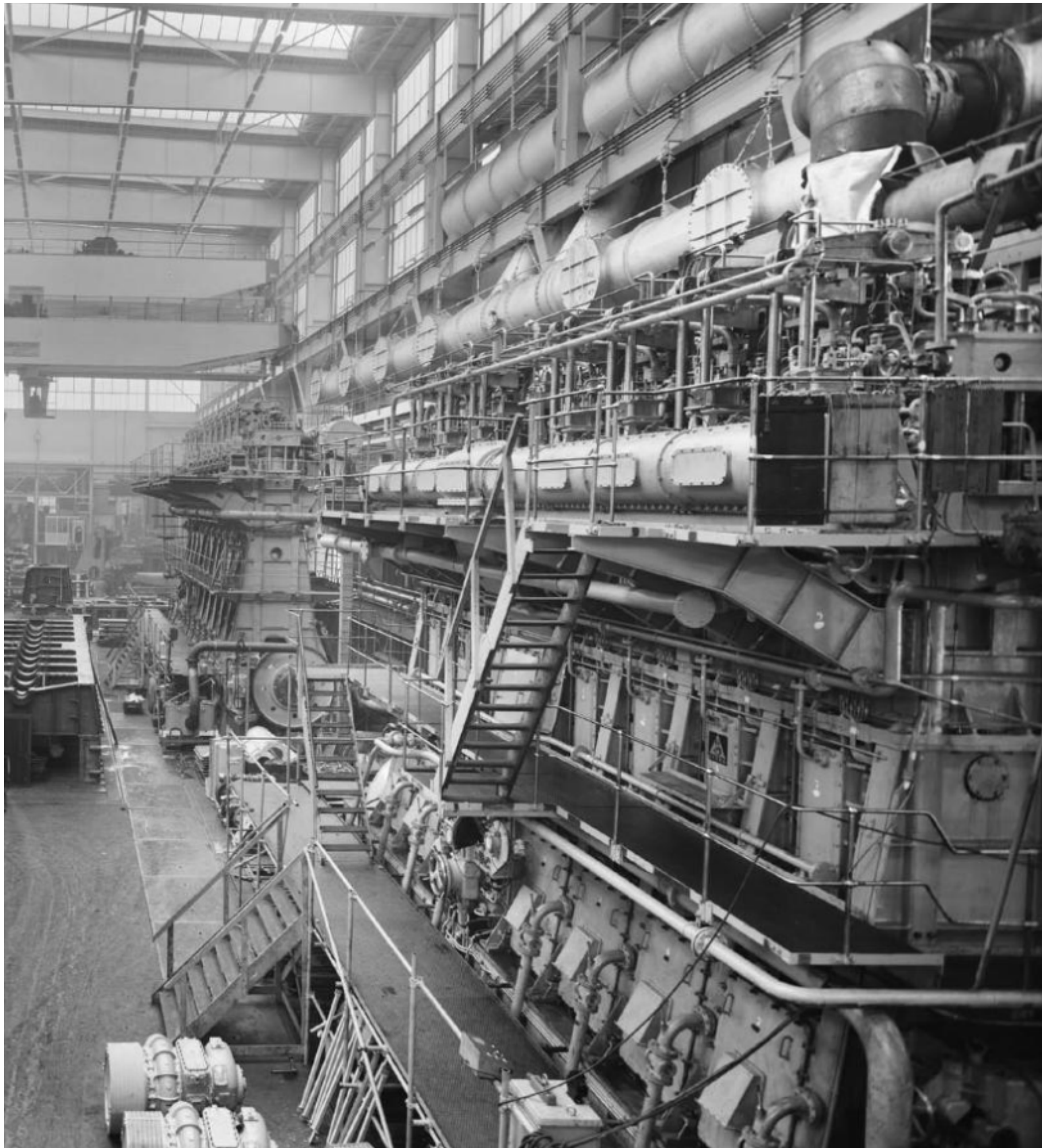
Waardering	
Architectonische waarde	XX
Stedenbouwkundige waarde	X
Zeldzaamheid	XX
Mate van gaafheid/herkenbaarheid	X/0
Relatie met oorspronkelijk gebied en gebruik	X
Cultuurhistorische waarde	X

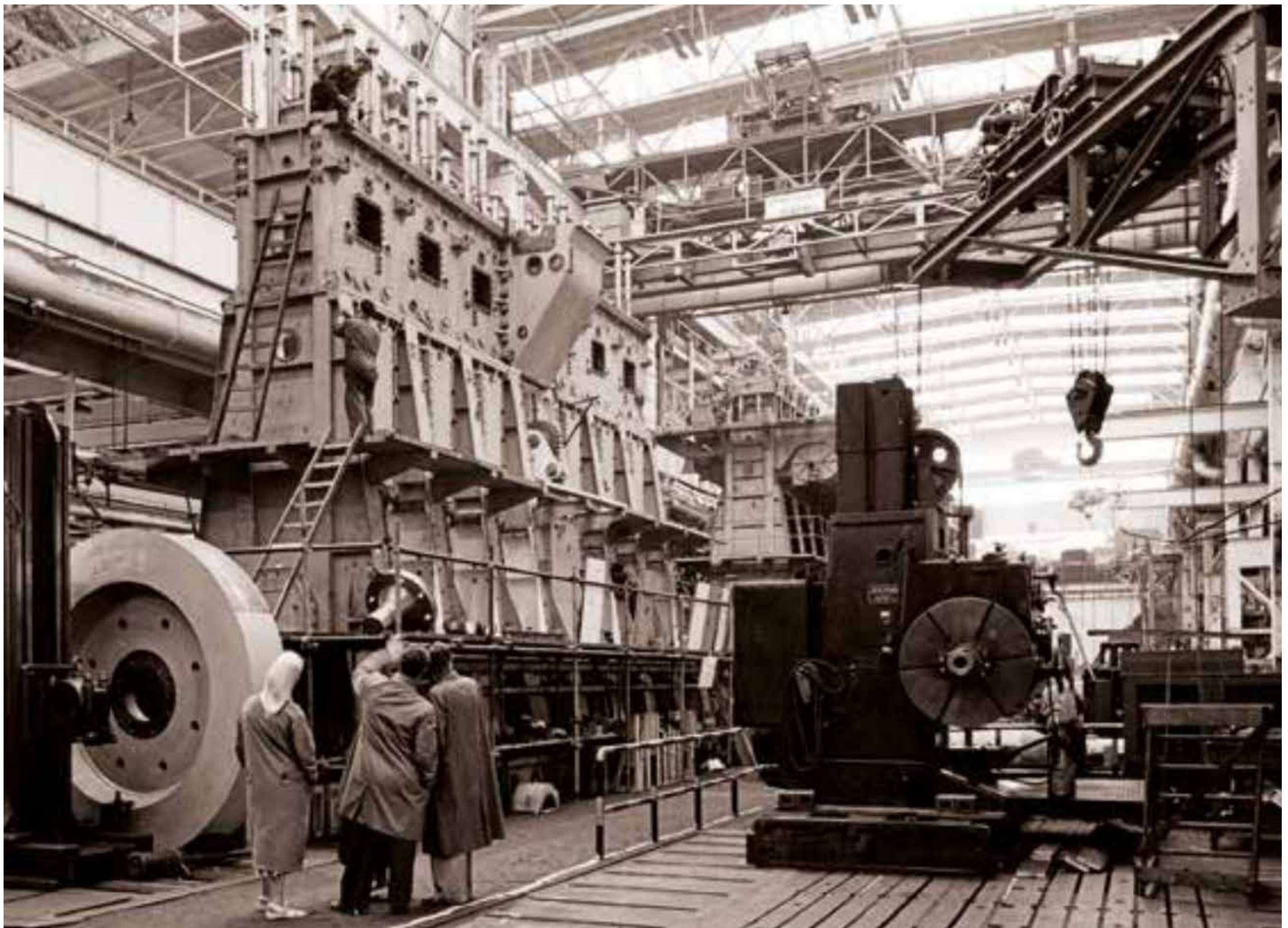
Bouwdossier

Historische foto's

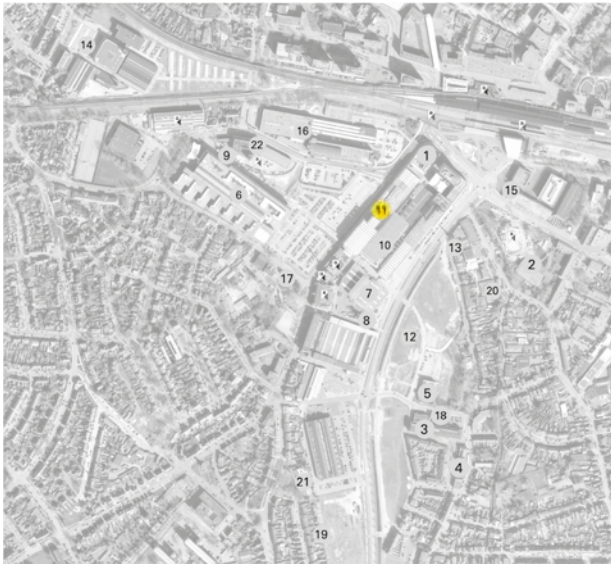

Recent bezoek

11. Grote Machinestelplaats Stork

objectgegevens	
nr. overzichtskaart	11
gebouwnummer	24 / 43 / 48 (Storknummering)
objectnaam	Grote Stelplaats
adres	Industrieplein 3, 5
architect	Bouwbureau Koninklijke Machine Fabriek Gebr. Stork & Co N.V. Hengelo
bouwjaar	ca. 1920

Waardering

Deze gebouwdelen vormen samen de hele wand langs de Industriestraat en intern gelegen fabrieksstraat. Samen vormen zij een uniek ensemble gebouwdelen met een gezamenlijke lengte van 215 meter. Alleen het dienstgebouw nummer 5 met de ronde gevel is afzonderlijk beschreven en is van latere datum. De andere bouwdelen hebben de oudste bakstenen fragmenten van rond 1870 tot 1922 en later.

Historische context

Aaneenschakeling van bouwmethoden en –perioden, uitbreidingen en aanpassingen. Deze historische gelaagdheid is erg interessant. Een bouwhistorische onderzoek moet meer inzicht bieden in de exacte samenstelling en waarde van de onderdelen.

Wat betreft de hoofddraagconstructie zijn zowel de dragende wanden van metselwerk als de betonskeletbouw aanwezig in dit deel. De meeste machinehallen zijn opgetrokken uit een stalen draagconstructie met invulling van baksteen, grote stalen vensters, hier en daar bedekt met damwandprofielen. De originele ramen zijn grotendeels nog aanwezig onder de damwanden. Wat betreft sierelementen zijn ze sober en functioneel ontworpen. De oudere delen zijn wel voorzien van versieringen in het metselwerk met boogfriezen, tandlijsten, sluitstenen en invullingen met gele bakstenen. De nieuwere delen zijn vooral functioneel ontworpen.

Het interieur heeft opvallende verdiepingen in de zijbeuken, waar werkplekken en werkbanken op de houten kopse blokjesvloeren stonden. In de hallen liggen betonvloeren met kenmerkende kleuren voor diverse onderdelen als kraanbanen en wandkranen. De heldere kleuren op de vloer geven een code aan voor bewegende delen en veilige looppaden. De daken van de bouwdelen verspringen onderling in hoogte en vorm, dit komt mede door een brand die 1978 een groot gat sloeg in de dakconstructie van de Stelplaats. Op de daken zijn de karakteristieke sheddaken met daaronder stalen spanten terug te vinden.

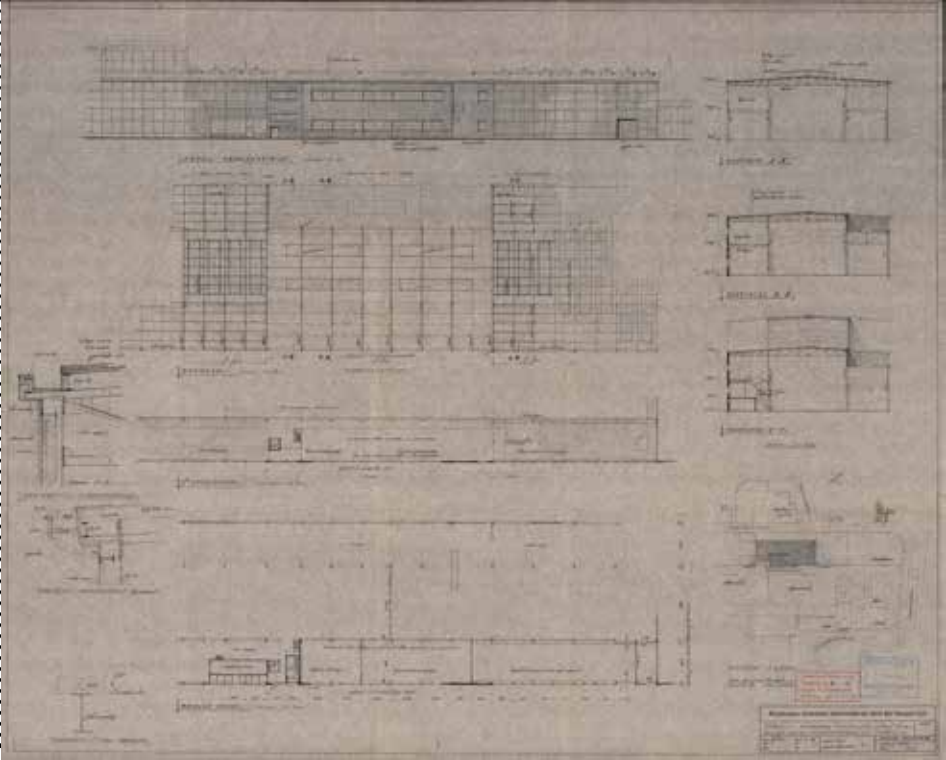
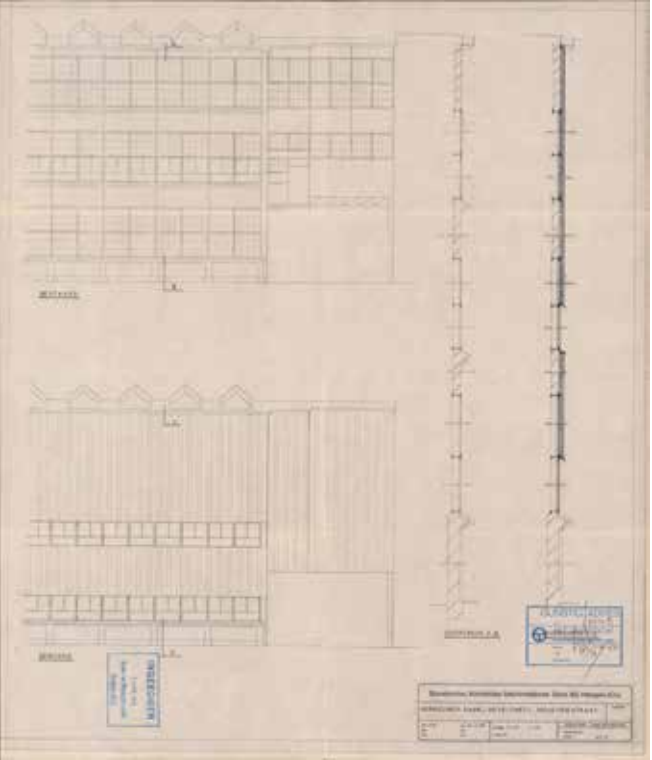
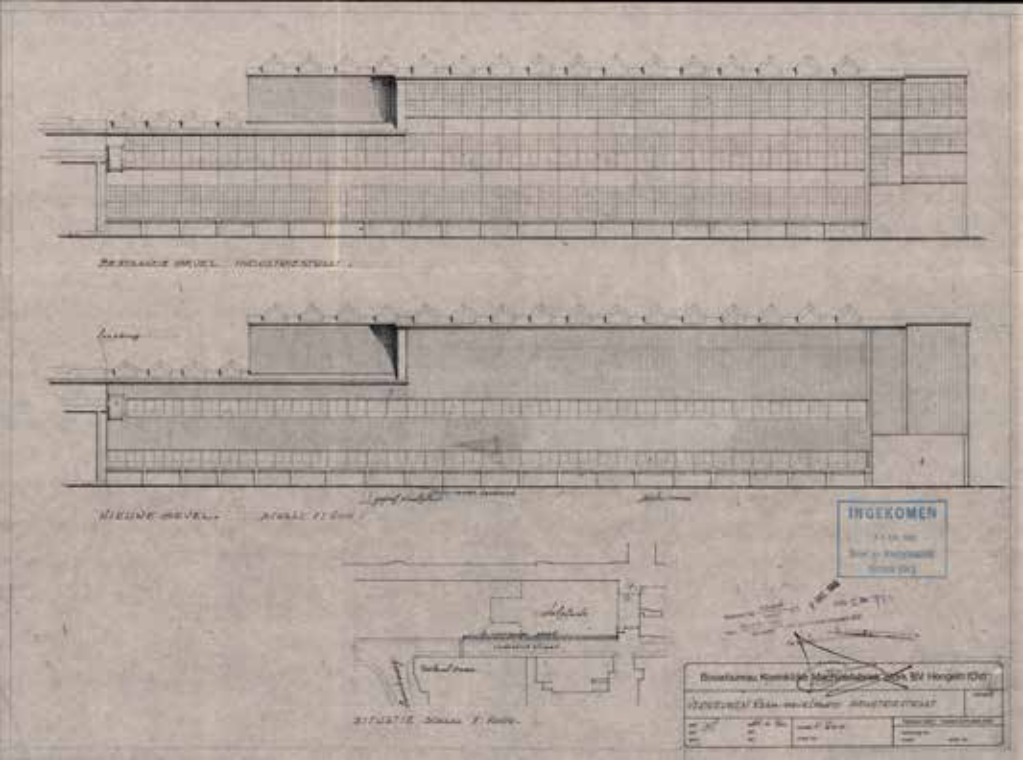
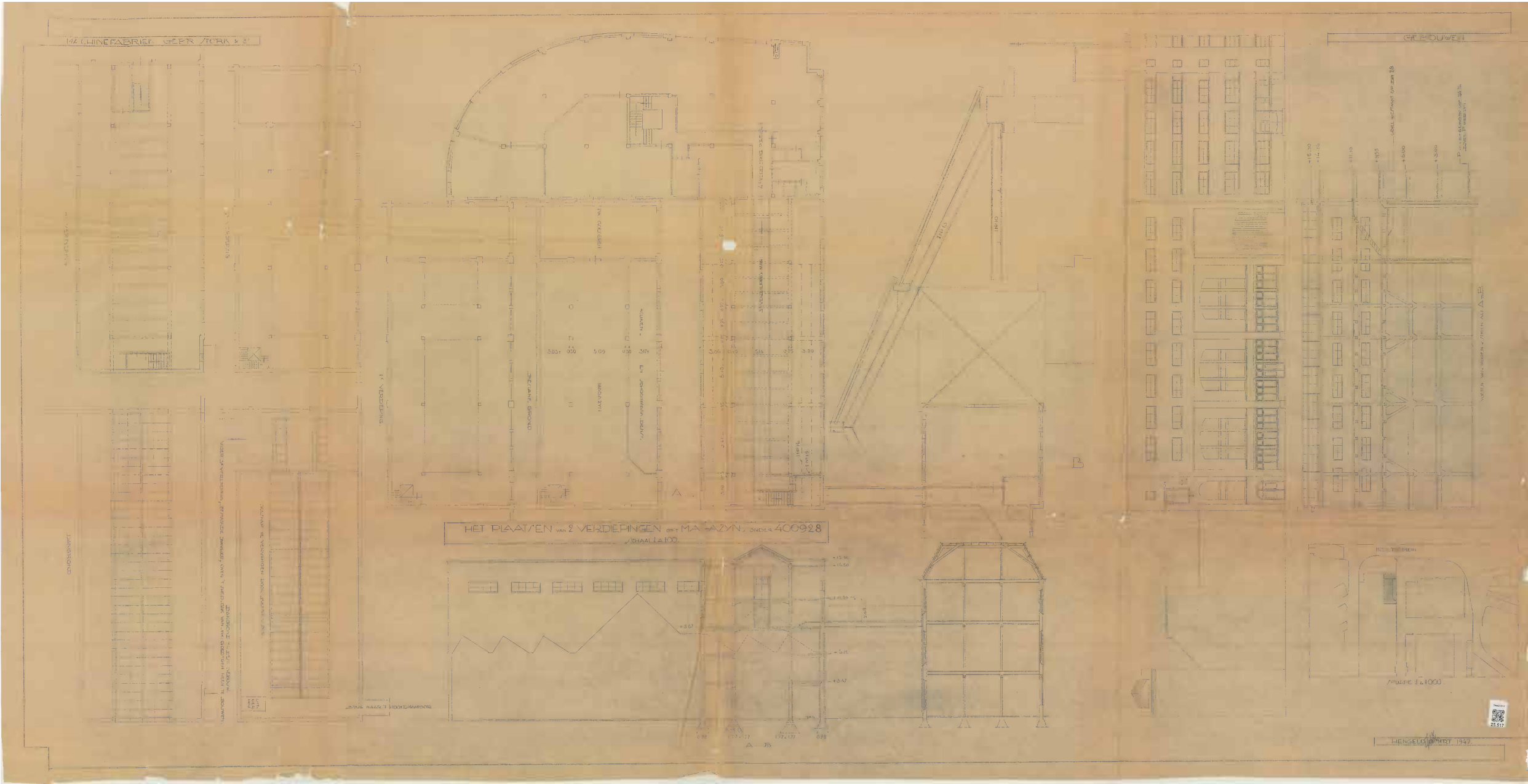
De oude spoorlijntjes die in de fabrieksstraat lagen liepen vroeger via ronde draaischijven tot in de hallen. Hier zijn nu weinig sporen van bewaard gebleven. De oude poorten zijn nog deels herkenbaar en verdienen weer nieuwe aandacht. Binnen het complex was nauwelijks openbare ruimte. De contramal van de hallen vormden de nauwe fabrieksstraten en zijn daarmee zowel ruimtelijk dragers van het complex als belangrijk functionele routes. Door de lengte en ligging vormen ze kenmerkende zichtlijnen. In en om de panden is een grote hoeveelheid technische infrastructuur aanwezig.

Karakteristieke waarden

De historische gelaagdheid, de draagconstructie, gevels en dak geven de gebouwdelen een karakteristieke waarde. bouwhistorisch onderzoek moet uitwijzen hoe waardevol deze delen zijn.

Waardering	
Architectonische waarde	XX
Stedenbouwkundige waarde	XX
Zeldzaamheid	XX
Mate van gaafheid/herkenbaarheid	XX
Relatie met oorspronkelijk gebied en gebruik	XX
Cultuurhistorische waarde	XX

Bouwdossier

ARCHIVE PROJECT - 0000 - 0000 40

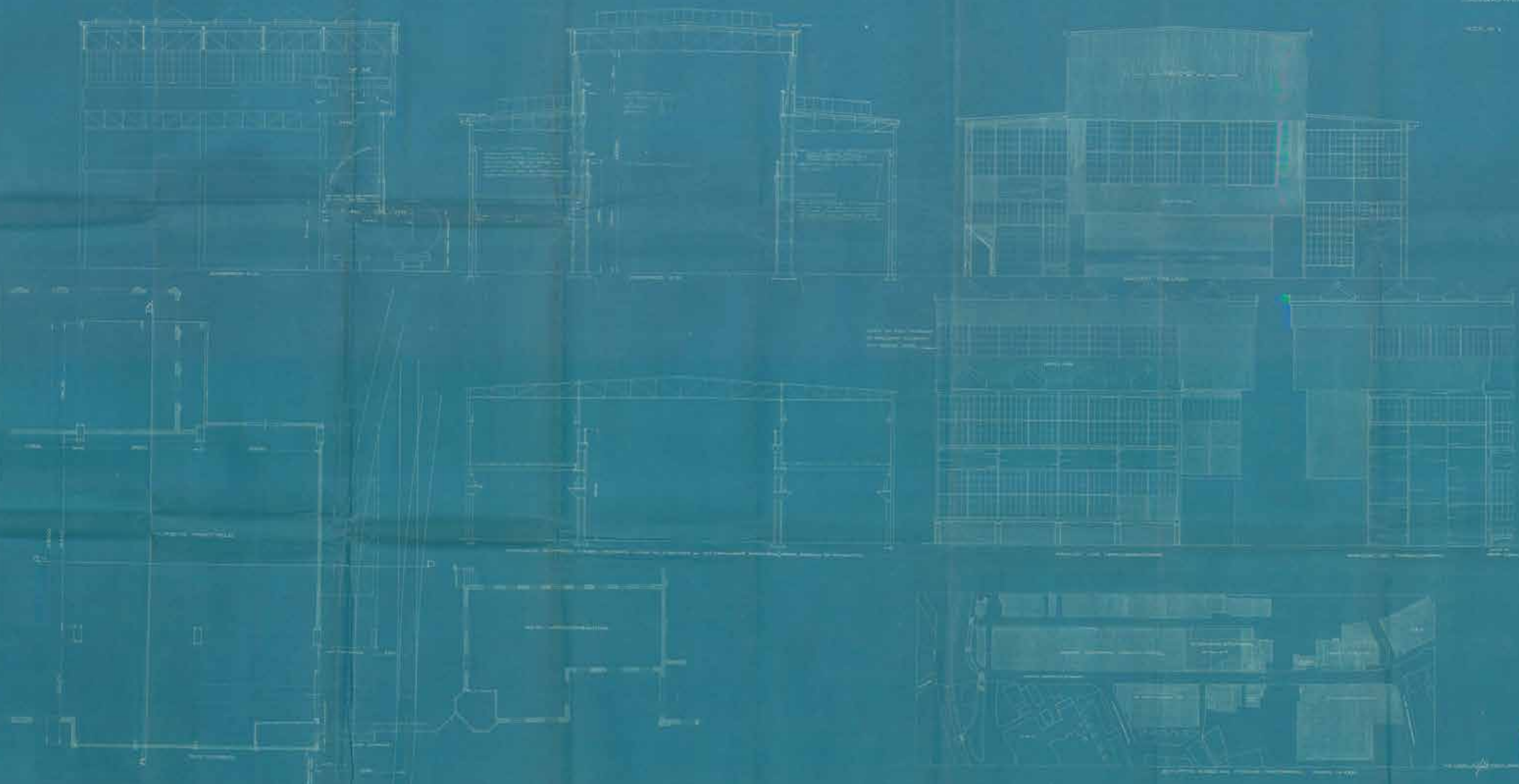
INTERIOR DESIGN - 00000000 - 0000

PLANS - 00000000 - 0000

Scale: 1:100

SCHEMATIC

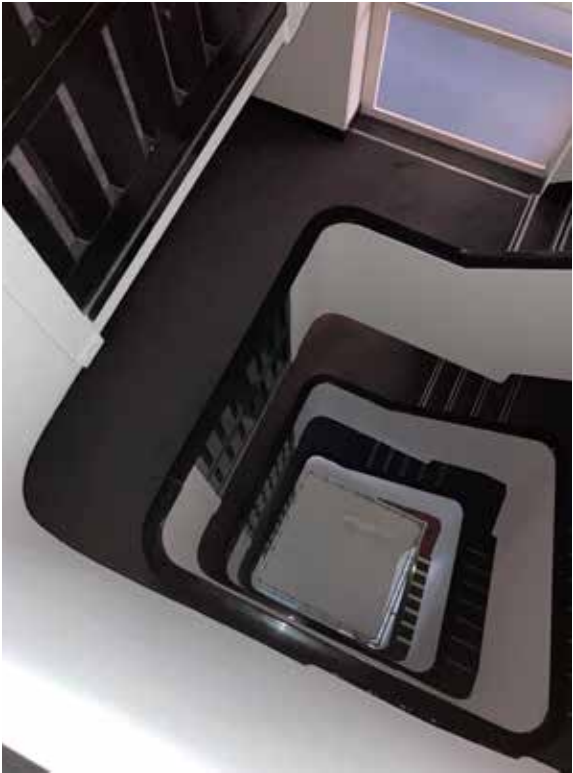
0000 0000

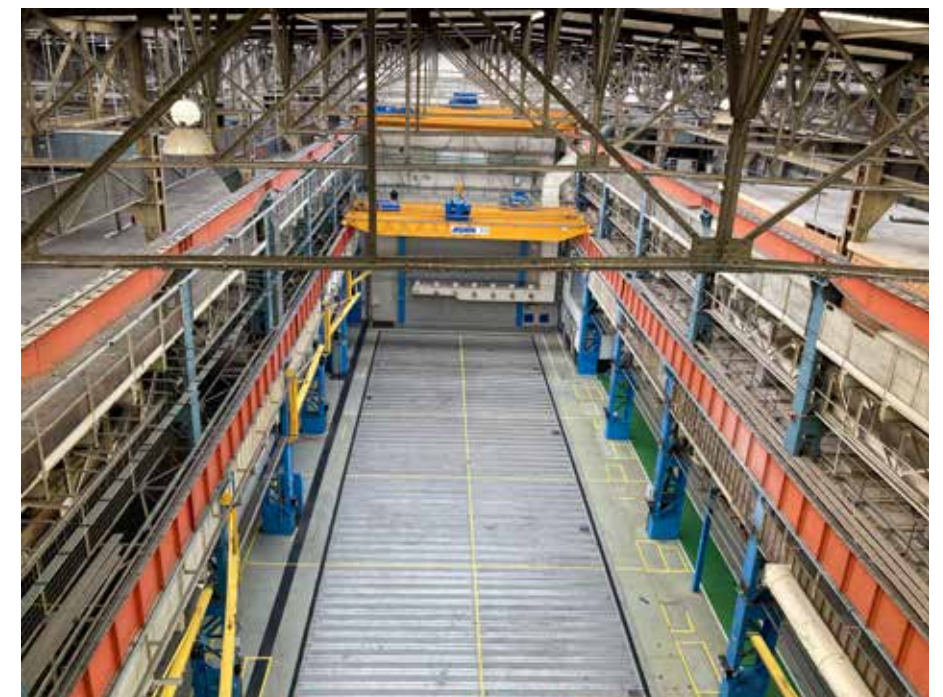

Historische foto's

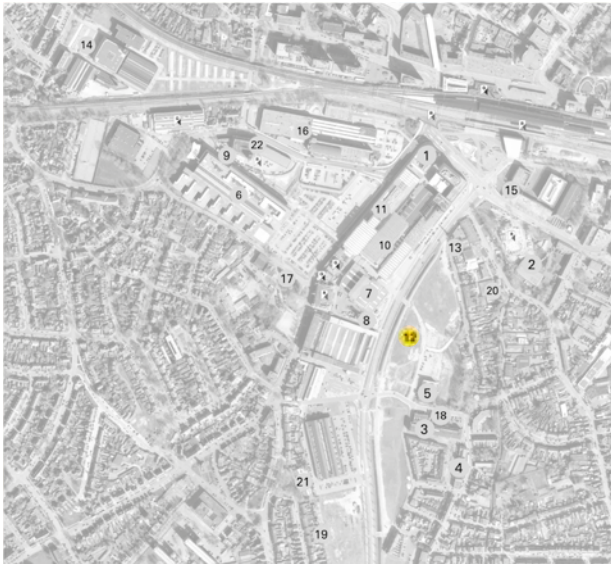

Recent bezoek

12. Transformatorhuis

objectgegevens	
nr. overzichtskaart	12
gebouwnummer	18
objectnaam	Transformatorhuis
adres	...
architect	Bouwbureau Koninklijke Machine Fabriek Gebr. Stork & Co N.V. Hengelo
bouwjaar	ca. 1957

Waardering

Het gebouwtje kent momenteel een tijdelijke invulling in het kader van placemaking in Hart van Zuid onder de naam Oogst!

Historische context

Het transformatorhuis uit 1957 ligt volgens de boeken in de Pijpenhof. Het was een belangrijke schakel in de energievoorziening van Stork. Ondergronds loopt hier de hogedruk gasleiding onder de Laan Hart van Zuid richting de grote hallen van Stork. Het trafohuis is met aandacht vormgegeven met kenmerken van wederopbouw architectuur en optrokken uit baksteen met betonnen dak en ventilatieopbouw.

De transformatoren stonden tot voor kort nog in het gebouwtje. Ze zijn tijdelijk opgeslagen in een nabij gelegen loods.

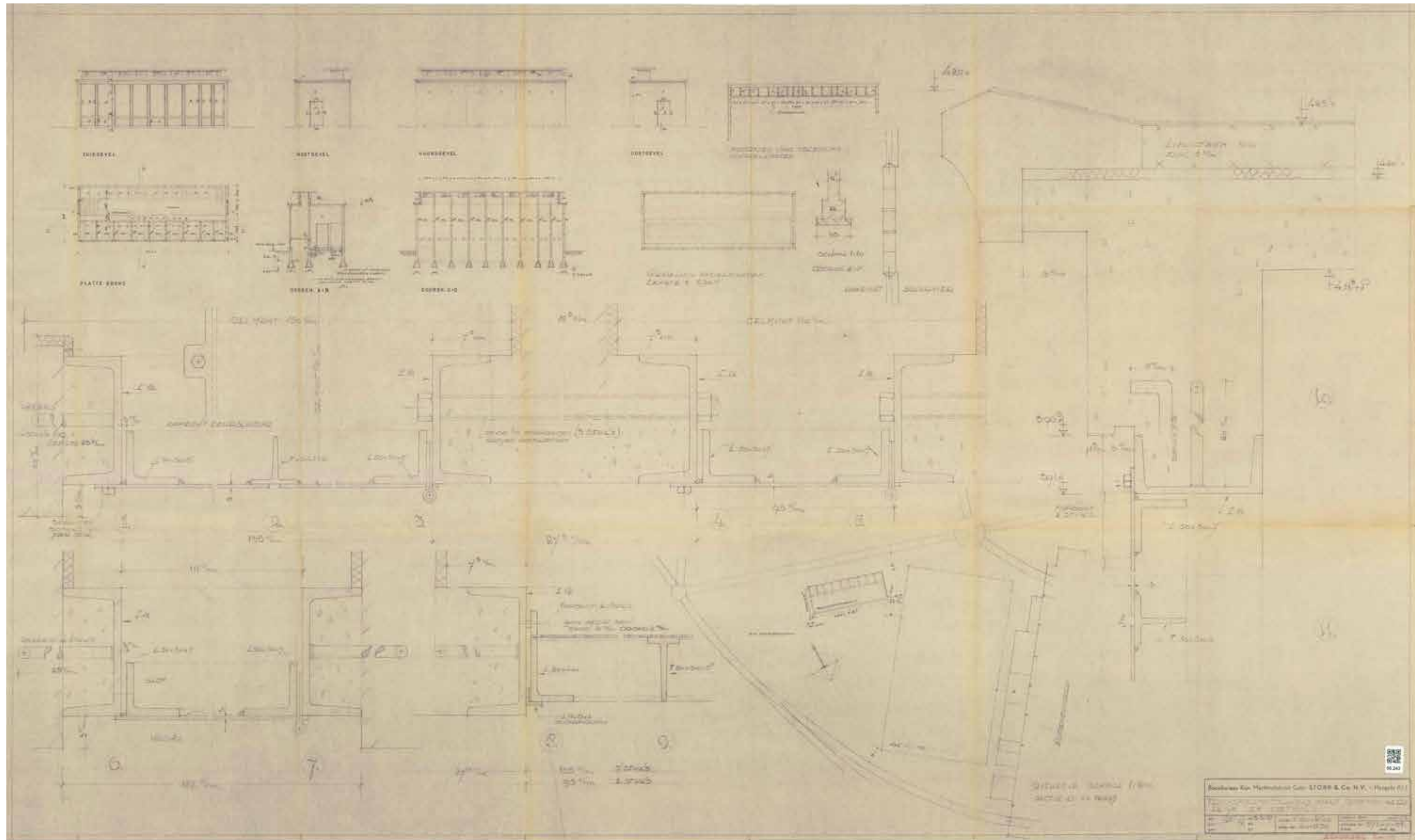
De ligging van het trafohuis is belangrijk. Naast Gebouw 16, is dit gebouwtje de enige overgebleven bestaande bebouwing in dit deel van het Storkgebied en was vroeger de plek waar de grote ketels gemaakt werden. Het ligt strategische op een interessant plek tegenover de koeltorens van Stork. Deze twee giganten vormen met het trafohuis een stedenbouwkundige knipoog tussen alle grote hallen en gebaren in het gebied.

Karakteristieke waarden

Vanwege de zeldzaamheid en specifieke vorm en functie wordt het transformatorhuis aangemerkt als karakteristiek.

Waardering	
Architectonische waarde	X
Stedenbouwkundige waarde	X
Zeldzaamheid	X
Mate van gaafheid/herkenbaarheid	X
Relatie met oorspronkelijk gebied en gebruik	XX
Cultuurhistorische waarde	X

Bouwdossier

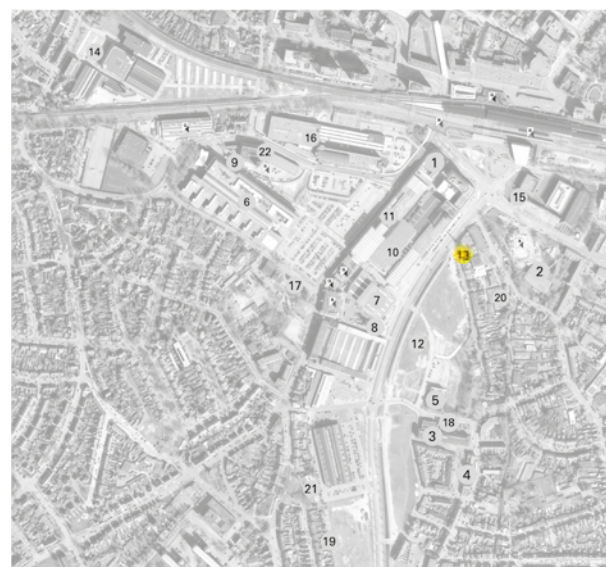
Recent bezoek

13. Etef Journee

objectgegevens

nr. overzichtskaart	13
gebouwnummer	n.v.t.
objectnaam	Etef Journee, incl witte woningen
adres	Langeliermaatweg 13 t/m 19
architect	E.J. Haverkot
bouwjaar	ca. 1924

Waardering

Historische context

De Eerste Twetsche Elementen Fabriek staat aan de Langelermaatweg 13-19, vlak naast de grote mega-hallen van Stork. Dirk Journée, koperslager bij Dijkers, opende in 1914 aan de Langelermaatweg de Eerste Twentsche Elementenfabriek (ETEF) voor batterijen. Wederom een specialisatie en afstammeling van de grote technische ontwikkelingen in Hengelo.

Het gebouw van ETEF Journee is een klein industrieel complex. Het industriële pakhuis met voorname voorzijde heeft nog altijd de letters met de bedrijfsnaam op de voorgevel. Wat veel mensen niet weten is dat de afdruk van de letters nog op de zijgevel te zien is.

Het pakhuis is inmiddels witgepleisterd en voorzien van baksteen sierpatroon. De dubbele woning naast het pakhuis is in dezelfde stijl opgetrokken. Beide panden wachten op een herontwikkeling en zijn in slechte staat.

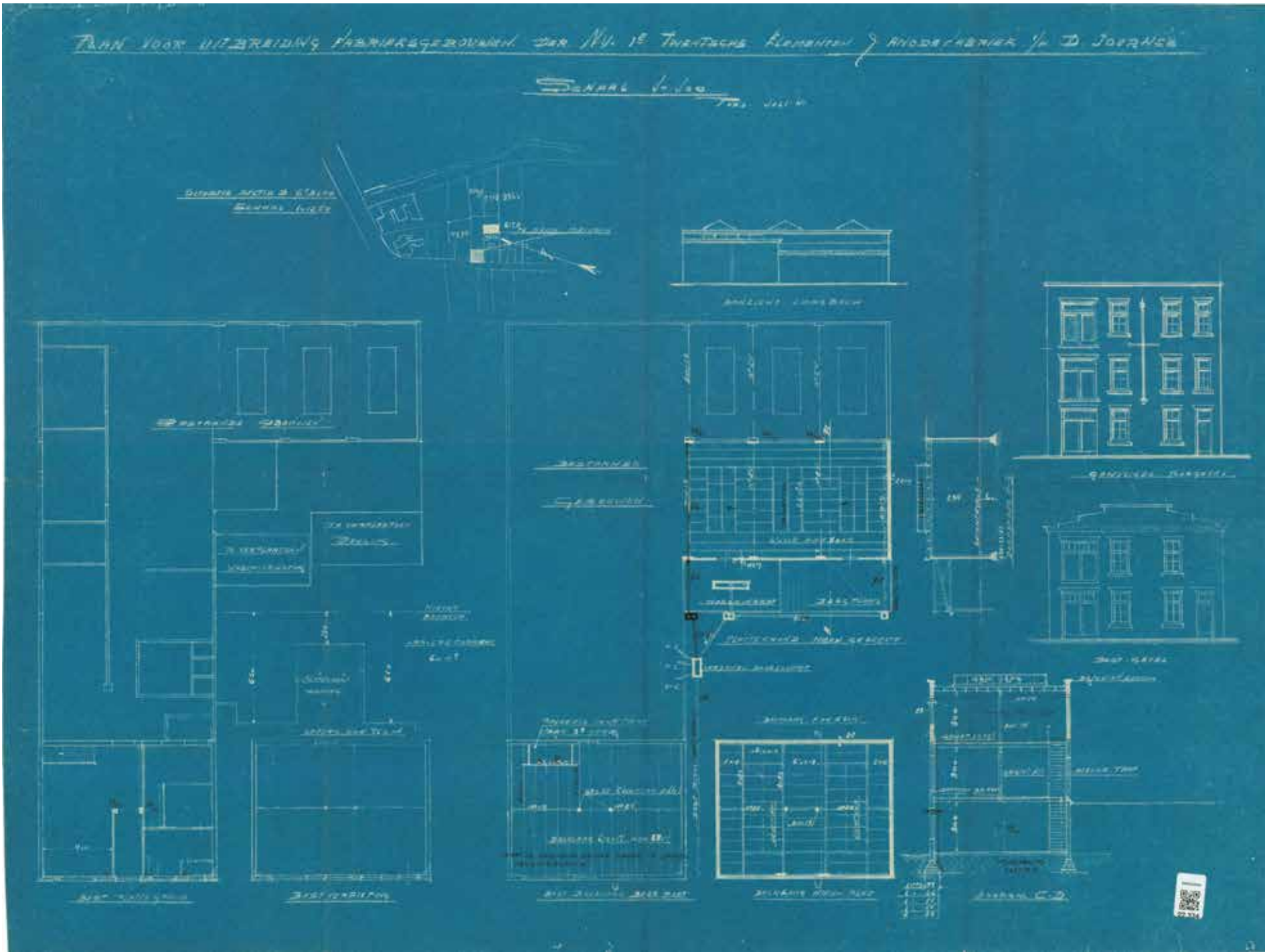
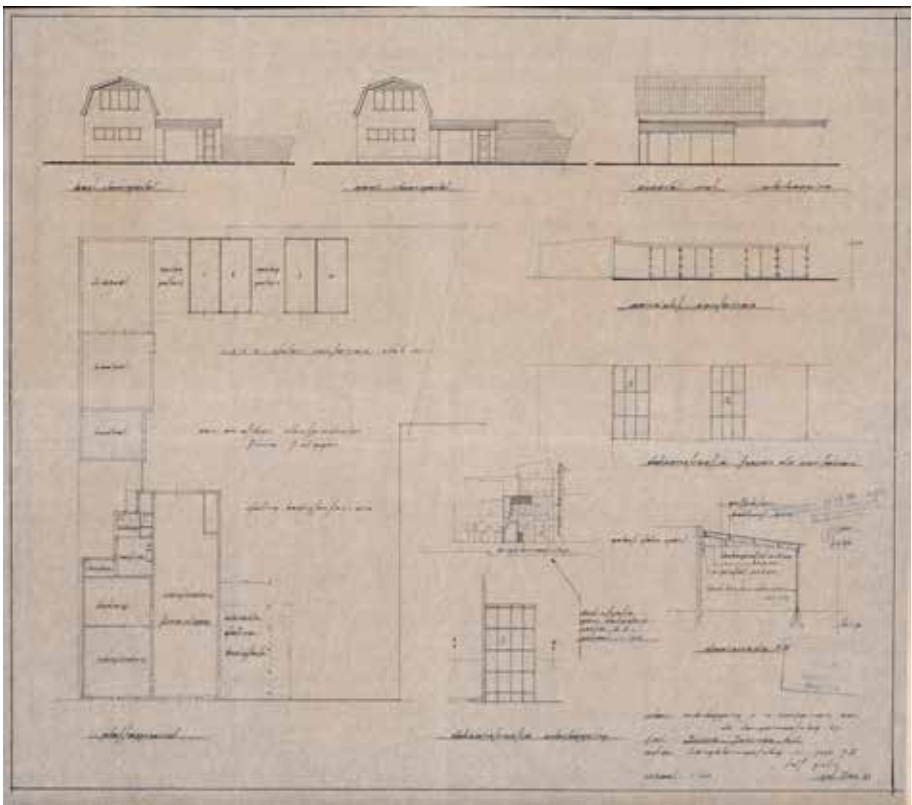
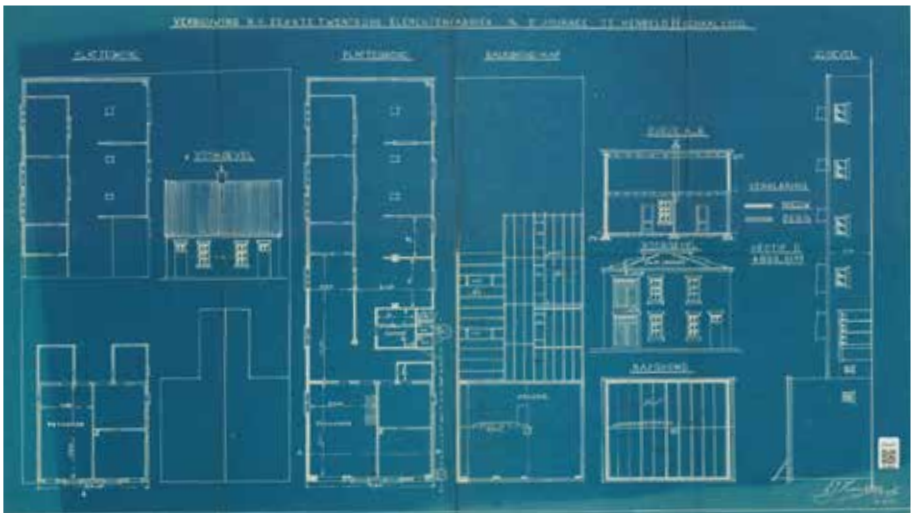
De arbeiderswoningen die in het verlengde van de witte woningen staan zijn er slechter aan toe. Hier zijn de tekenen van verval al vergevorderd. Nader bouwhistorisch onderzoek is gewenst om de details boven water te krijgen. De bouwkundige staat is een punt van zorg.

Karakteristieke waarden

De waardering voor de panden is groot vanwege de rijke historie en de kleinschalige korrelgrootte van de panden. Het contrast van de woningen met de mega hallen van Stork en de hypermoderne architectuur van de naastgelegen Decentrale Energie Centrale staan op alle manieren met elkaar in contrast. Dat maakt deze panden juist interessant.

Waardering	
Architectonische waarde	X
Stedenbouwkundige waarde	X
Zeldzaamheid	XX
Mate van gaafheid/herkenbaarheid	X
Relatie met oorspronkelijk gebied en gebruik	XX
Cultuurhistorische waarde	X

Bouwdossier

Historische foto's

Recent bezoek

14. Hazemeijercomplex

objectgegevens

nr. overzichtskaart	14
gebouwnummer	A1, B04, B05, B06, C01, C03 en C04 (Hazemeijernummmering)
objectnaam	Hazemeijer complex
adres	Tuindorpstraat 61 F. Hazemeijerstraat 300-800
architect	...
bouwjaar	ca. 1917, 1927, 1937 (1914 naar Tuindorpstraat)

Waardering

Het Hazemeijer complex is een fraai voorbeeld van een geslaagde transformatie van zware industrie naar een complex met een aantrekkelijke mix van functies. De ligging tussen de spoorlijnen maakt het complex misschien moeilijk te vinden, maar was vroeger een grote plus voor het aan en afvoeren van de goederen. Het is nu bereikbaar via de weg via de Tuindorpstraat en heeft ook een achteringang aan de Emmaweg. De openbare ruimte is ook goed ontworpen en uitgevoerd met o.a. kenmerkende roodbruine Stelconplaten en sluit mooi aan bij de getransformeerde panden.

Historische context

In 1914 bouwde hoofdingenieur Floris Hazemeijer aan de Tuindorpstraat een fabriekje voor elektrische schakelkasten. Het groeide al snel uit tot een machtig industrieel complex, ingeklemd tussen twee spoorlijnen. Voor militaire precisieapparatuur richtte Hazemeijer een apart bedrijf op, dat Hollandse Signaal Apparaten ging heten. We kennen het nu als Thales Nederland, een concern met bijna 2.000 werknemers. Hazemeijer fuseerde met HEEMAF tot Holec, verhuisde naar de rand van de stad en heet tegenwoordig Eaton.

Hazemeijer, beter bekend als Holec stond los van Stork en was een bedrijf gespecialiseerd in elektrotechnische installaties en toepassingen. Het was eerder verbonden met HEEMAF en Holland Signaal dan met Stork. Het bedrijf maakte net als Stork een sterke groei door. Ook in dit complex zijn de gebouwen van unieke nummers

voorzien. Het geheel van gebouwen wat tegenwoordig nog terug te zien is vormt samen een uniek ensemble. De nieuwe functies vullen elkaar goed aan en er is een mooie mix van creatieve en innovatieve bedrijven.

De architectuur van de panden geeft de verschillende jaarringen in de panden goed weer. Letterlijk omdat er op ieder pand en bouwdeel een jaartal van aanleg is aangebracht. Figuurlijk omdat er tal van stijlkenmerken terug te vinden zijn in de panden. Zo zijn er grote gevelopeningen met fraaie raampartijen met smalle stalen profielen. Zijn er leidingen of technische infrastructuur robuust in beeld gebracht. Is de draagconstructie zowel binnen als buiten goed afleesbaar. De typische daken zijn kenmerkend voor de panden. Hierin komen de polonceau-spanten, cassetteplafonds, sheddaken en vele andere details mooi samen.

Ook de buitenruimte is met zorg ingericht. De smalle fabrieksstraatjes zijn behouden en er is goed gebruik gemaakt van oude karakteristieke elementen, zoals de oude roestkleurige betonplaten, die een route vormen door het complex en uitkomen op de Emmaweg. Het hele terrein is goed ingericht en ademt de sfeer van een oud industrieel complex in strak modern jasje.

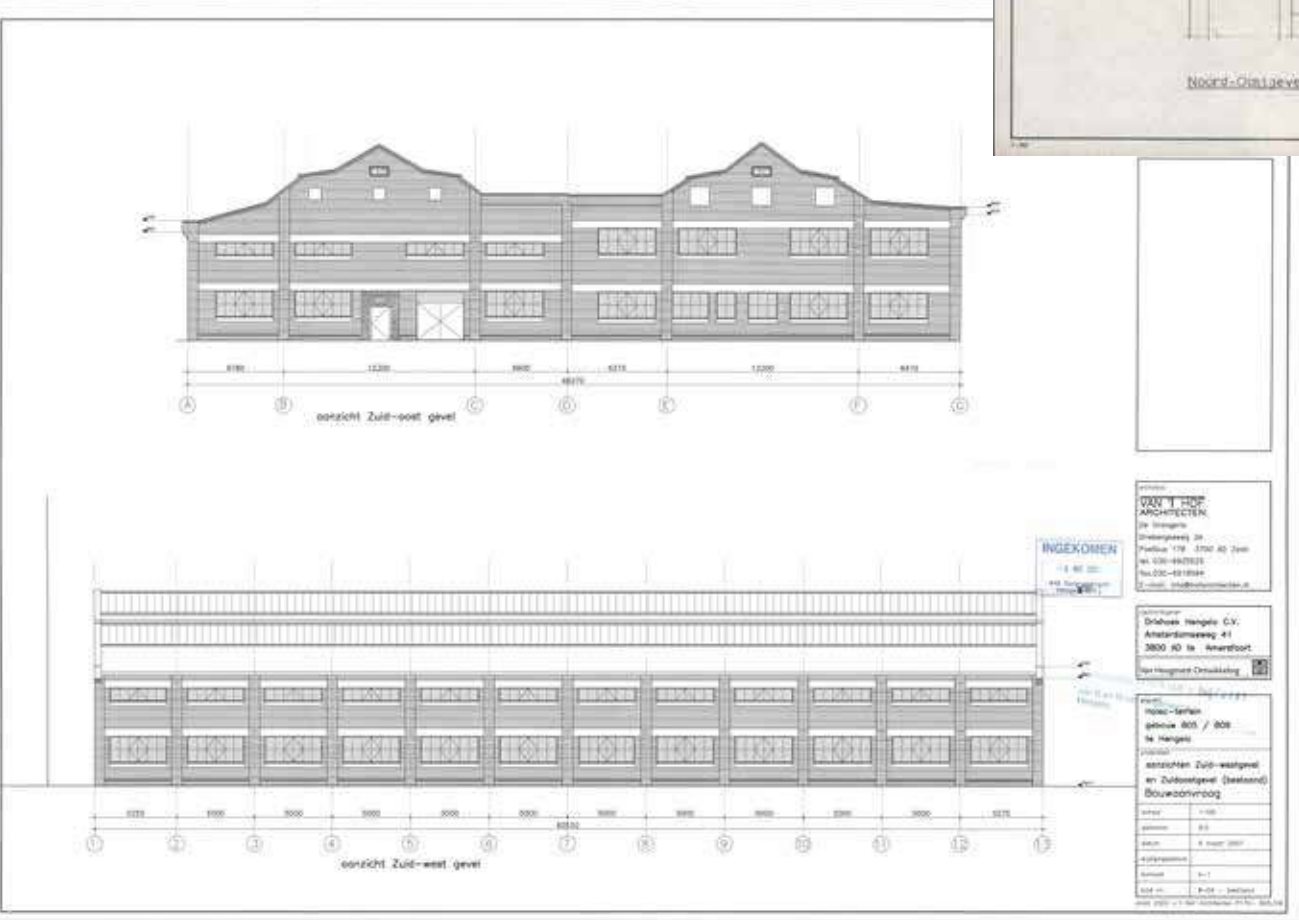
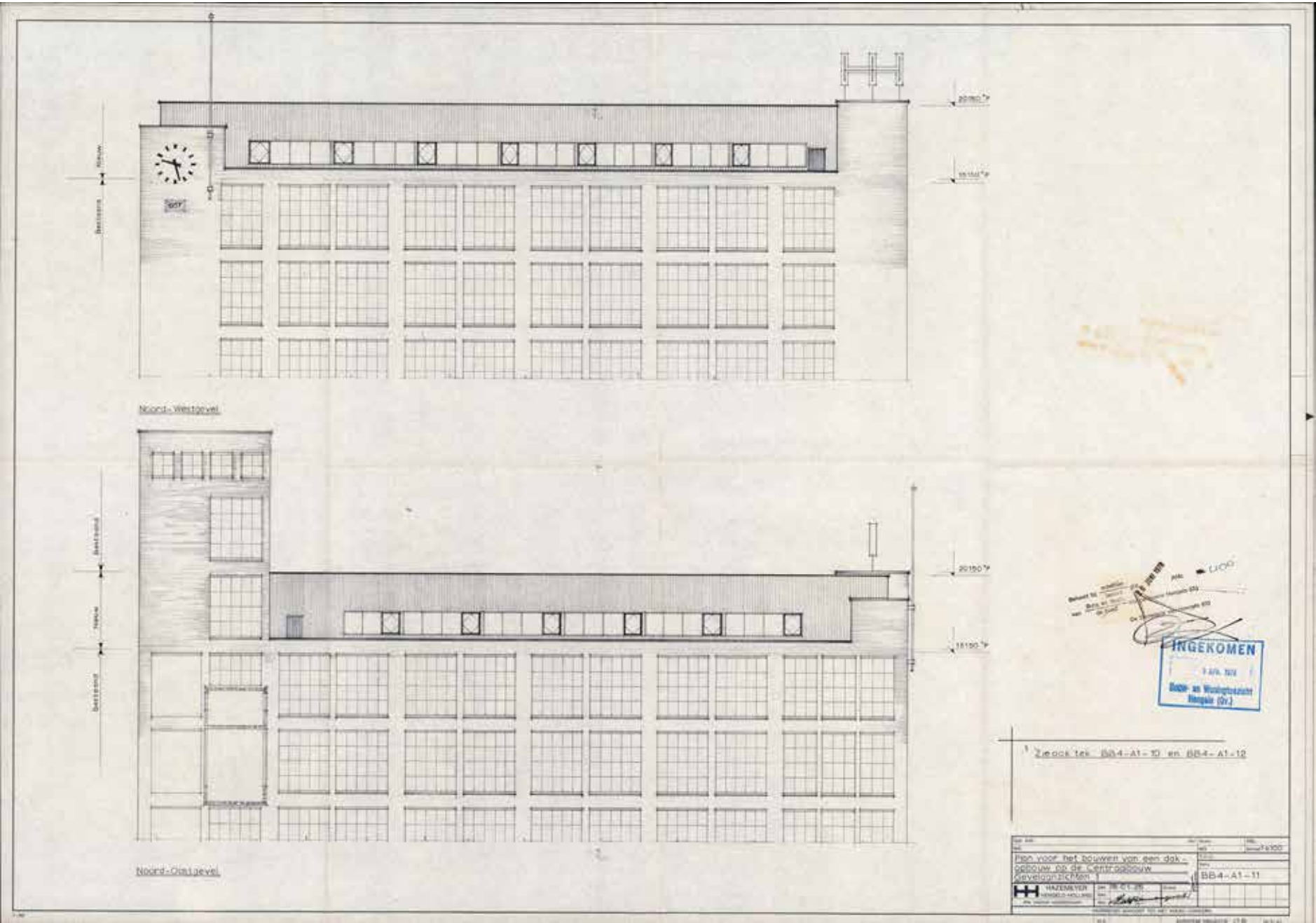
Karakteristieke waarden

De waarde van dit complex aan gebouwen en buitenruimte is uitermate hoog, op alle punten.

Het is een fantastische transformatie waar Hengelo trots op mag zijn!

Waardering	
Architectonische waarde	XX
Stedenbouwkundige waarde	XX
Zeldzaamheid	XX
Mate van gaafheid/herkenbaarheid	XX
Relatie met oorspronkelijk gebied en gebruik	XX
Cultuurhistorische waarde	X

Bouwdossier

Historische foto's

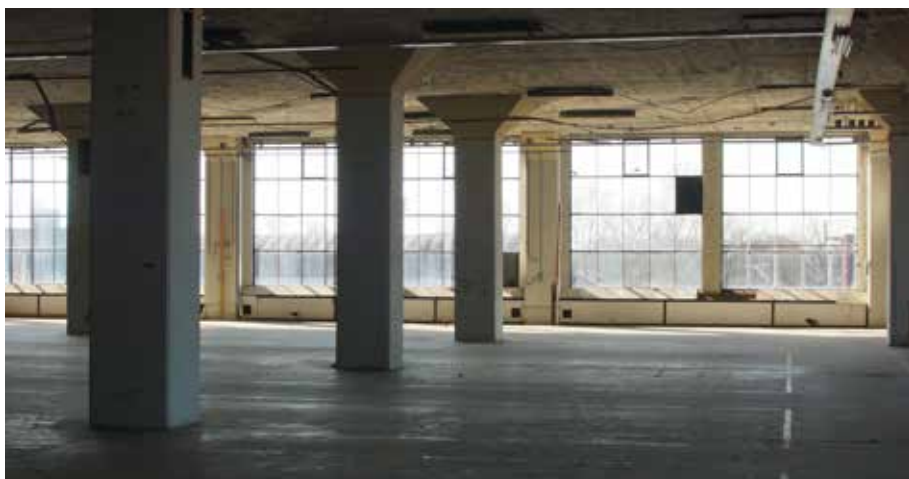

HH
N.V. HAZEMEYER
Hengelo - Holland
Electric Switchgear
for high and low voltage

Recent bezoek

oyfo
TECHNIEK
MUSEUM

oyfo
KUNSTEN
SCHOOL

LST

Expedite
Wij

oyfo
TECHNIEK
MUSEUM

oyfo

C04

oyfo
TECHNIEK
MUSEUM

STN

15. Voormalige UTS/MTS, Hofstedecollege

objectgegevens

nr. overzichtskaart	15
gebouwnummer	nvt.
objectnaam	voormalige UTS/MTS
adres	Industriplein 2
architect	Architectenbureau G.K. Veeze en F.J. Twijnstra
bouwjaar	ca. 1958

Waardering

Historische context

Dit opvallende (school)gebouw is nu in gebruik als kantoorruimte voor startende bedrijven Tot voor kort was hier het WTC in gevestigd.

Na de Wilhelminaschool, de school voor de metaalindustrie van voor de 2e wereldoorlog, was er een grote behoefte aan een nieuwe opleidingsschool voor de naoorlogse industrie. Het gebouw is een echt wederopbouwgebouw ontworpen in de functionalistische stijl. Dat wil zeggen dat uiterlijk en constructie bepaald werden door de functie van het gebouw. Dit werd mogelijk gemaakt door de ontwikkeling van nieuwe bouwtechnieken en materialen, zoals glas, staal en gewapend beton. Kunst werd eveneens toegepast op een functionele manier in en aan het gebouw als fysiek onderdeel van de architectuur.

Het gebouw van de Ir. G. Hofstede UTS/ MTS heeft een prominente ligging aan het industrieplein. Als technische opleiding had de oude UTS/ MTS een indirecte relatie met Stork. Het gebouw heeft een opvallende architectuur met bijzondere TV entree met luifel en opvallend mozaïek met glas- en loodkunstwerk in het beton van de voorgevel. Het indrukwekkende kunstwerk is gemaakt door Berend Hendriks in 1959. Het gebouw heeft opvallende stijlkenmerken van

wederopbouw architectuur met een herkenbaar rasterpatroon. Het gebouw is ontworpen door Architectenbureau G.K. Veeze en F.J. Twijnstra uit Lochem. Het uiterlijk van het gebouw is nog opvallend goed, het interieur heeft op punten een slechte staat.

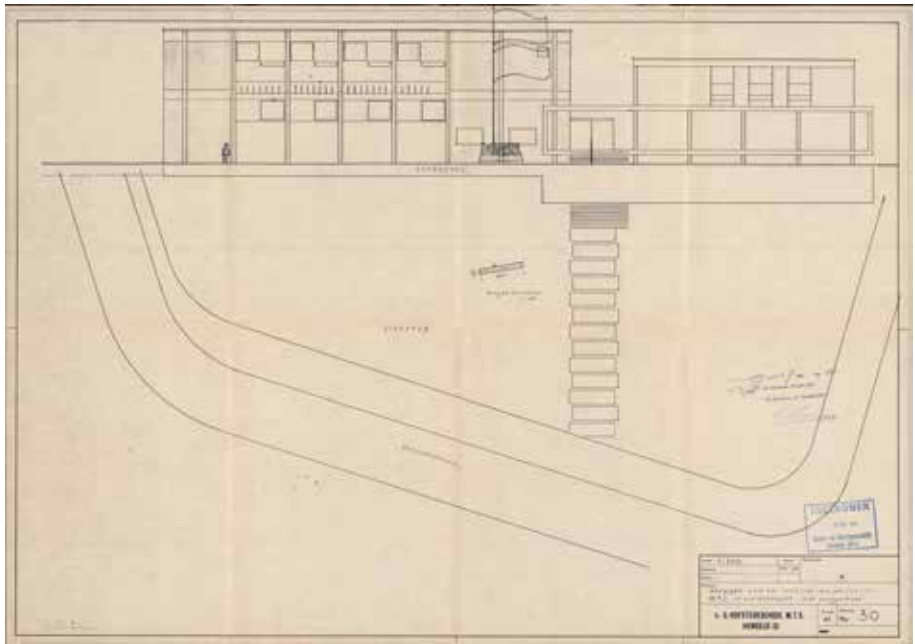
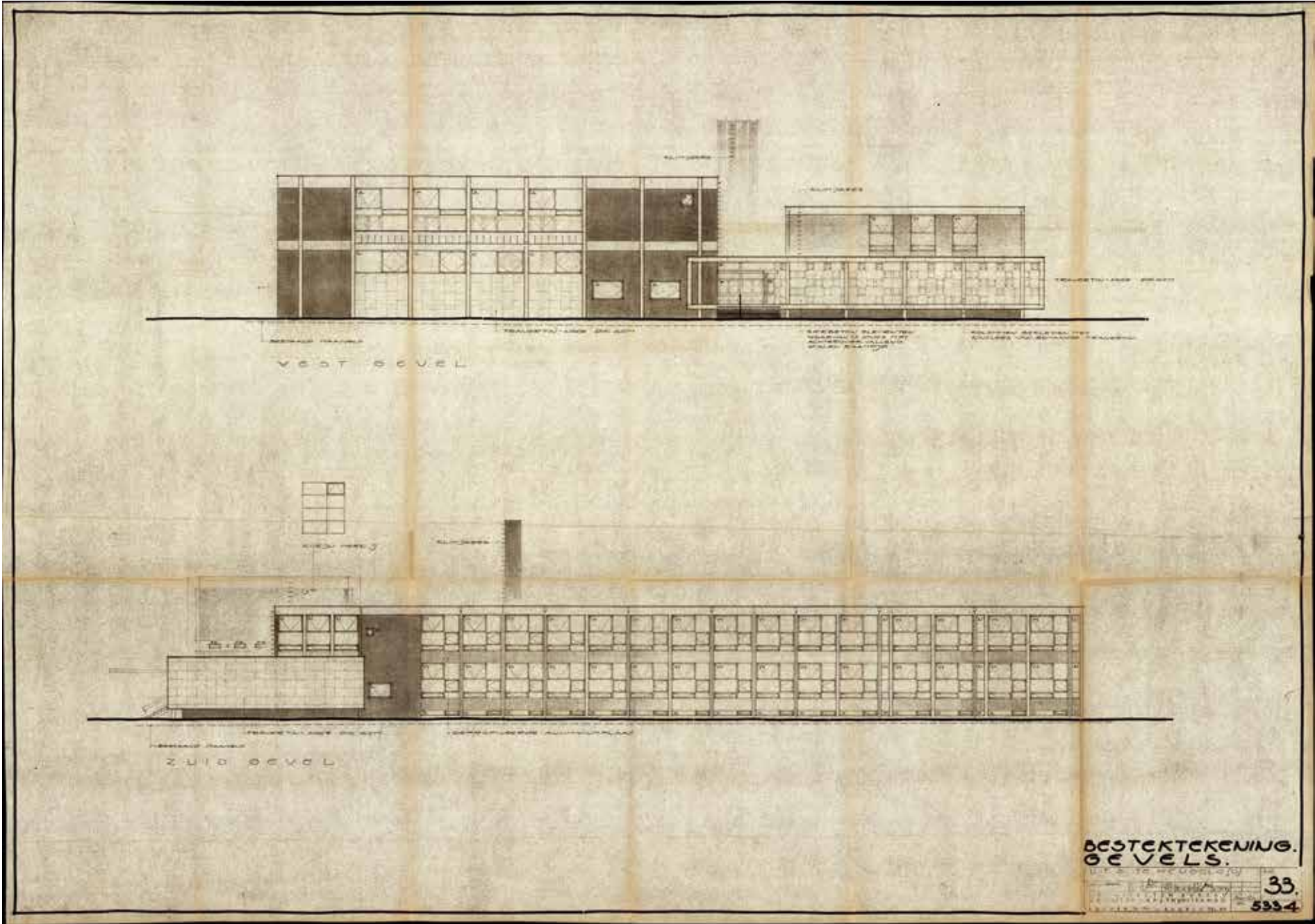
De praktijklokalen zijn gesloopt en hebben plaats gemaakt voor een parkeergarage.

Karakteristieke waarden

Het ensemble van hoofdvormen en wederopbouw architectuur maken dit geheel tot een karakteristieke invulling.

Waardering	
Architectonische waarde	XX
Stedenbouwkundige waarde	XX
Zeldzaamheid	X
Mate van gaafheid/herkenbaarheid	X
Relatie met oorspronkelijk gebied en gebruik	X
Cultuurhistorische waarde	X

Bouwdossier

Historische foto's

Uit Stad en Strack
Kosten 3,4 miljoen

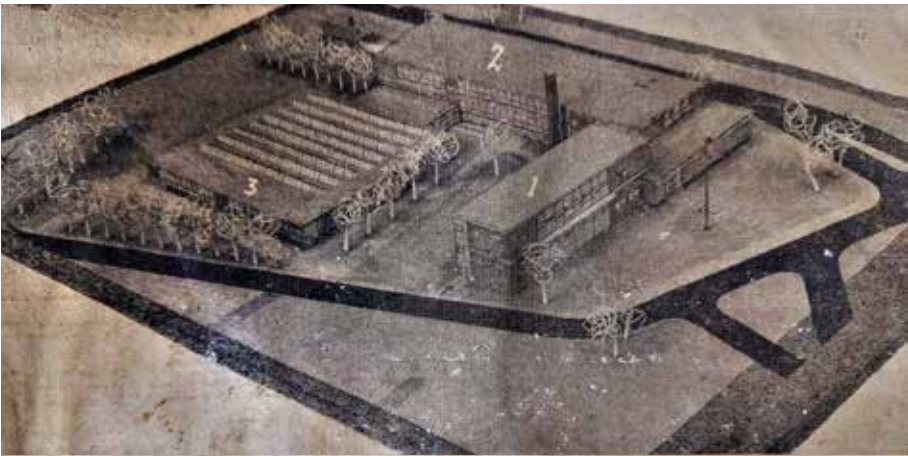
U. T. S. krijgt fraaie streekschool in Hengelo

Bouw start de volgende week

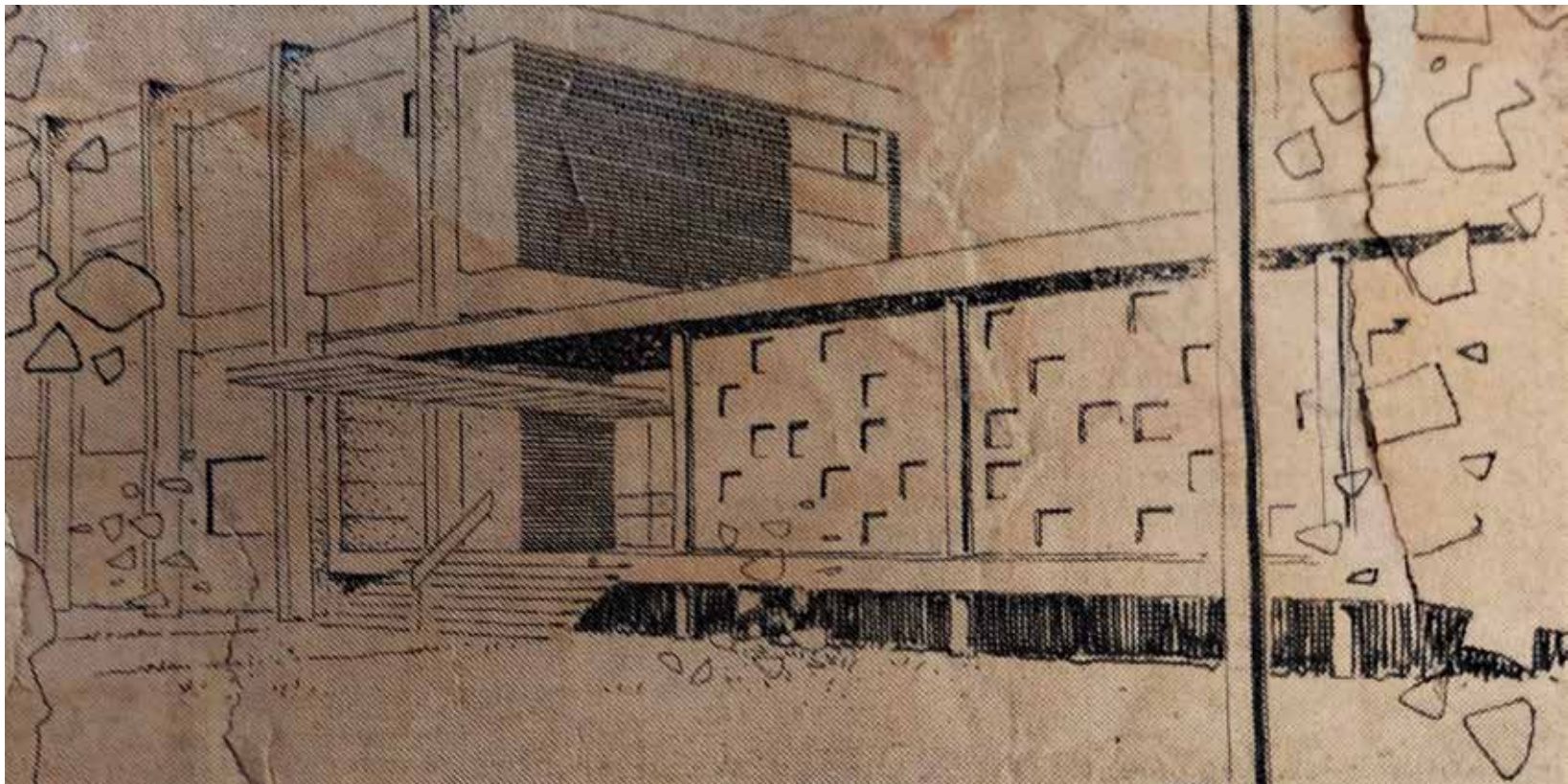
VOLGENDE WEEK VRIJDAG begint men op het voormalige G.O.L.S. terrein in Hengelo officieel met de bouw van het imposante gebouw voor de Ir. Hofstedeschool, de U.T.S. in Hengelo, die leerlingen aantrekt uit geheel Twente, Salland en een deel van de Achterhoek. De school, die vijf jaar geleden werd opgericht, is thans ondergebracht in 7 gebouwen in Hengelo en telt momenteel 300 leerlingen, waarvan slechts 20 % uit Hengelo komt. Bovendien is er een avondschool met 200 leerlingen. Het nieuwe gebouw zal 152 ruimten omvatten en plaats bieden aan 500 leerlingen.

Volgende week vrijdag zal Ir. G. Hofstede, oud inspecteur-generaal voor het Nijverheids onderwijs de eerste spade in de grond steken voor de nieuwe U.T.S. Ir. Hofstede is een zoon van de heer B. P. Hofstede, die in Hengelo zeer bekend was.

De vloeren van de lokalen worden met linoleum bedekt. De praktijkvleugel wordt met het theoriegedeelte verbonden door middel van een viertal was- en kleedruimten. Onder de theorievleugel komt een rijwiel- en motorkelder en een centrale verwarmingskelder. Bij het gebouw zal tevens een conciërgewoning worden gebouwd.

Dit is de nieuwe U.T.S. die binnenkort in Hengelo achter het station zal verrijzen. De donkere strepen zijn de wegen, op de achtergrond de Parallelweg L.S., op de voorgrond de Parallelweg S.S., rechts het (nieuwe) Industrieplein. Nr. 1 is de gymnastiekzaal met daarboven het overblijfslokaal, nr. 2 is het gebouw met de theorie-lokalen, nr. 3 het complex praktijklokalen. Op de achtergrond links ziet men de conciërgewoning

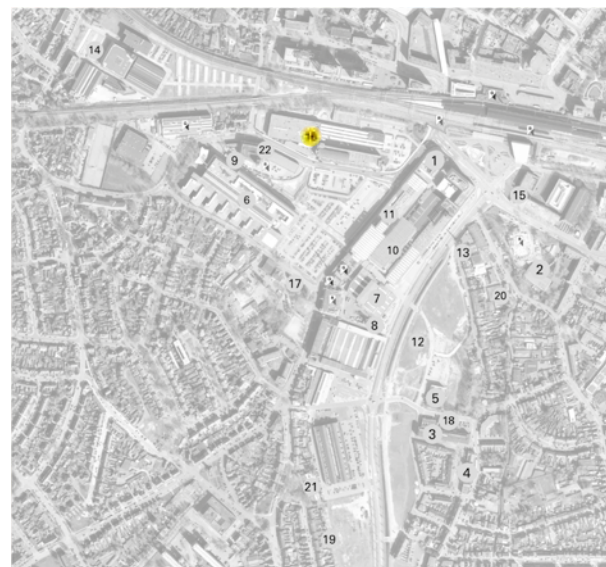

Recent bezoek

16. Lansinkveste, vml. Koninklijke Nederlandse KatoenSpinnerij (KNKS)

objectgegevens

nr. overzichtskaart	16
gebouwnummer	nvt.
objectnaam	Lansinkveste
adres	Lansinkesweg 2 en 4
architect	Arend Beltman
bouwjaar	ca. 1922

Waardering

Historische context

Op deze plek stond vroeger de oude spinnerij van de Koninklijke Nederlandse Katoen Spinnerij, kortweg KNKS. Van oorsprong een rijk gedetailleerd industrieel gebouw van eind 19e eeuw en begin 20e eeuw. Het was een prominente verschijning en kon zich meten met de kantoorgebouwen van Stork aan het industrieplein. Het gebouw is in de oorlog gebombardeerd en in de jaren daarna opnieuw opgebouwd naar de stijlkenmerken van de industriële wederopbouw met witte raster van beton met invullingen van baksteen en glas.

Tegenwoordig is een groot deel van de gevel voorzien van plaatmateriaal. De achterliggende gevels zijn waarschijnlijk in slechte staat. Een bouwdeel aan de spoorzijde bestaat nog uit kenmerkende betonnen schaaldaken. De oude liftschachten hebben nog de charme van de wederopbouw. In de grond kunnen nog sporen van de oude katoenkelders aanwezig zijn.

Momenteel is het een bedrijfsverzamelgebouw op een kenmerkende locatie op de kop van het Hart van Zuid. Stedenbouwkundig is het een interessant gebouw met enkele duidelijke accenten en kenmerken. De ligging tussen spoor, Lansinkesweg en aan de centrumring maakt deze locatie interessant voor herontwikkeling.

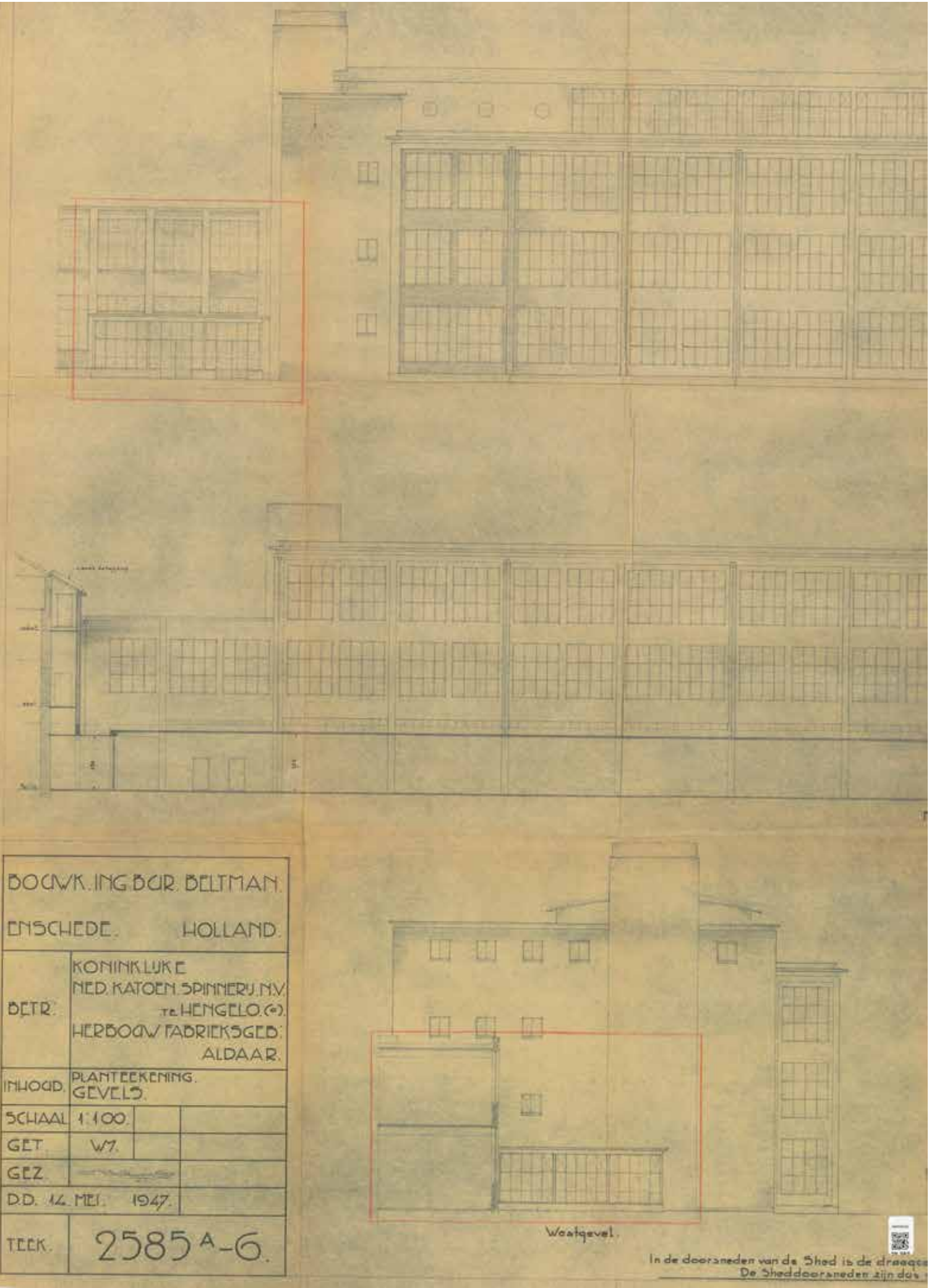
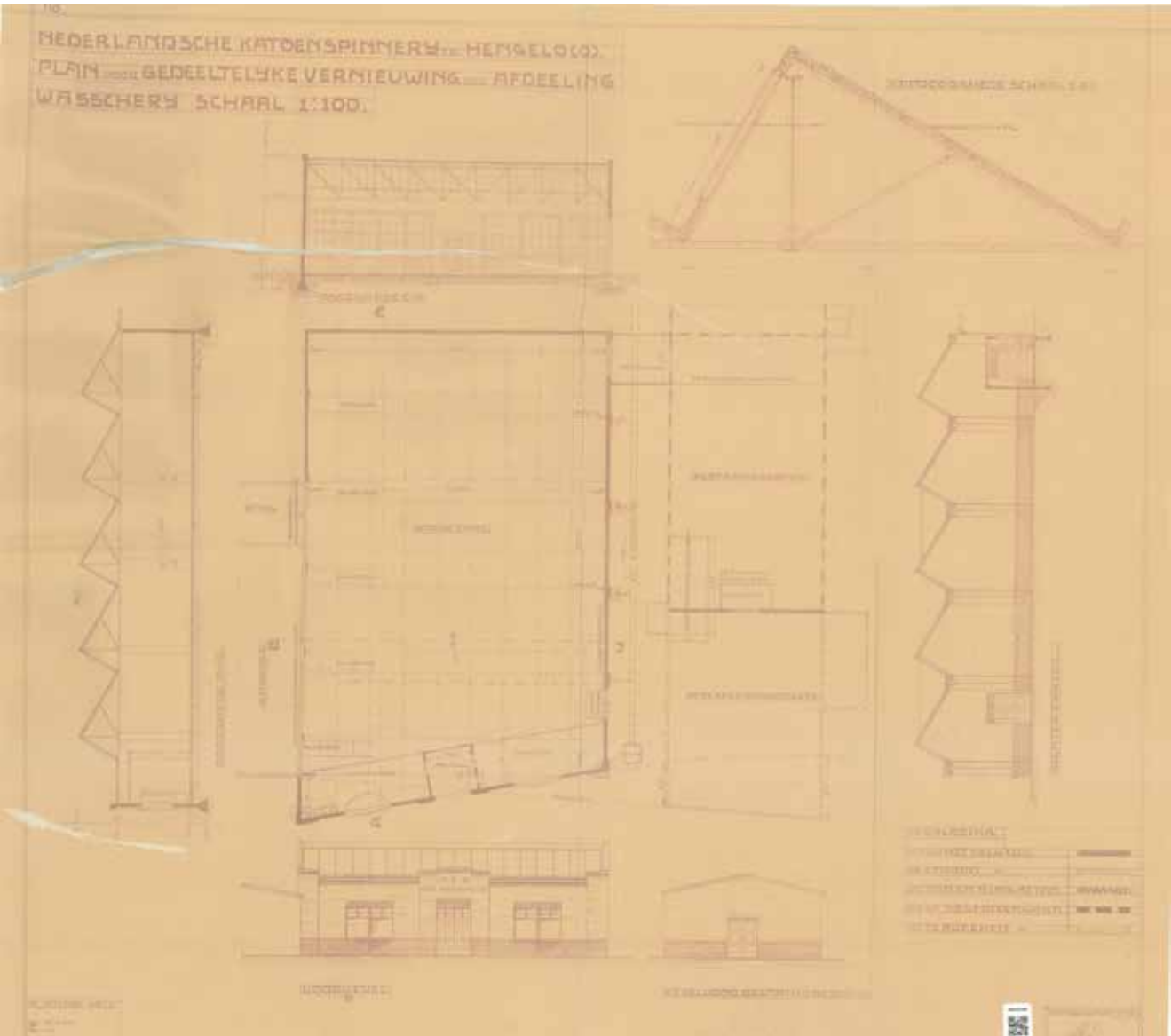
Niet zichtbaar maar zeker aanwezig in de ondergrond zijn de waterlopen van de BerflobEEK en retourleiding van de parkeergarage aan de Marskant. Nader onderzoek moet uitwijzen in hoeverre deze nog aanwezig zijn en welke waarde ze vertegenwoordigen.

Karakteristieke waarden

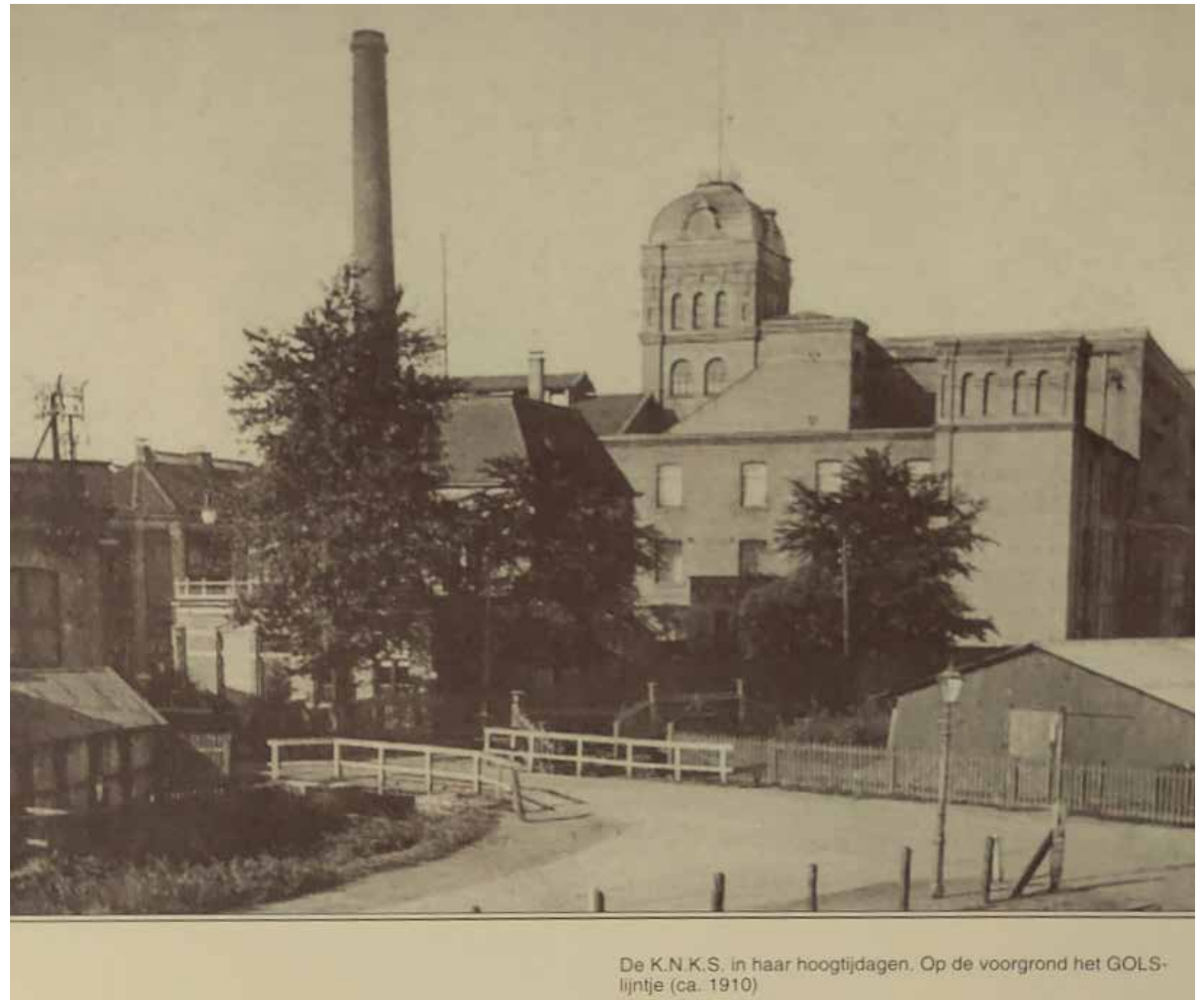
Hoofddraagconstructie en mogelijk de invulling van de gevelvlakken.

Waardering	
Architectonische waarde	XX
Stedenbouwkundige waarde	X
Zeldzaamheid	XX
Mate van gaafheid/herkenbaarheid	X/0
Relatie met oorspronkelijk gebied en gebruik	X
Cultuurhistorische waarde	X

Bouwdossier

Historische foto's

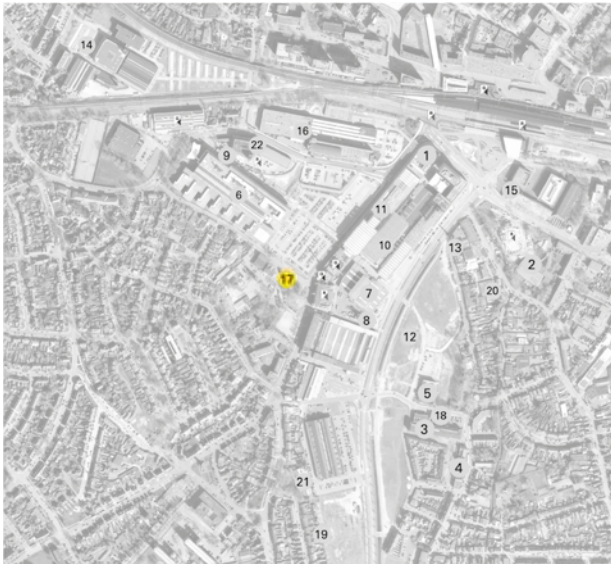

Recent bezoek

17. Woningen Willem de Clerqstraat

objectgegevens	
nr. overzichtskaart	17
gebouwnummer	nvt.
objectnaam	woningen Willem de Clerqstraat
adres	Willem de Clerqstraat 3 t/m9
architect	A.J. Wegereef, Diepenheim
bouwjaar	ca. 1929

Waardering

Een ensemble van 4 woonhuizen en voormalige winkel aan de Willem de Clerqstraat.

Historische context

Dit ensemble herinnert aan de zorgvuldige baksteen architectuur van Hengelo en zijn een restant van de oude katholieke enclave in deze buurt. De naast gelegen voormalig jongensschool is getransformeerd tot nieuwe moskee en aan de Kerkstraat is het oude klooster getransformeerd naar een mooi monumentaal appartementengebouw met bijbehorende tuin. De oude R.K. Kerk en de meisjesschool hebben plaats moeten maken voor nieuwe ontwikkelingen.

Naast de vier woonhuizen aan de Willem de Clerqstraat ligt nu een kleine parkeerplaats, vroeger stond hier een oude kopergieterij en heeft hier een bakkerij gestaan. Op dit moment zijn er plannen voor het realiseren van nieuwe woningbouw op deze plek.

De woningen bestaan uit twee bouwvolumes onder een mansarde kap. Er zijn nog mooie bouwtekeningen van bewaard gebleven. Ze zijn gebouwd door H.J. Bannink in 1929. In architectuur zijn ze sober maar fraai uitgevoerd met mooie details rond de entrees.

De winkel loopt schuin weg gesneden en heeft door de aanwezigheid van de dwarsstraat een bijzondere vorm en kop. In deze kop is de oude voordeur nog terug te lezen in het metselwerk. Rond 1930 had A.J. Wegereef uit Doetinchem hier een winkel. Stedenbouwkundig is het rijtje met voormalig winkel interessant als kleinschalige invulling en verwijzing naar het verleden. Ze geven als ensemble een groot contrast met de nieuwe bebouwing van de ROC en geplande invulling van de “Hijschveste”. Het doet denken aan het rijtje met woningen aan Esrein nabij de Pijpenbuigerij.

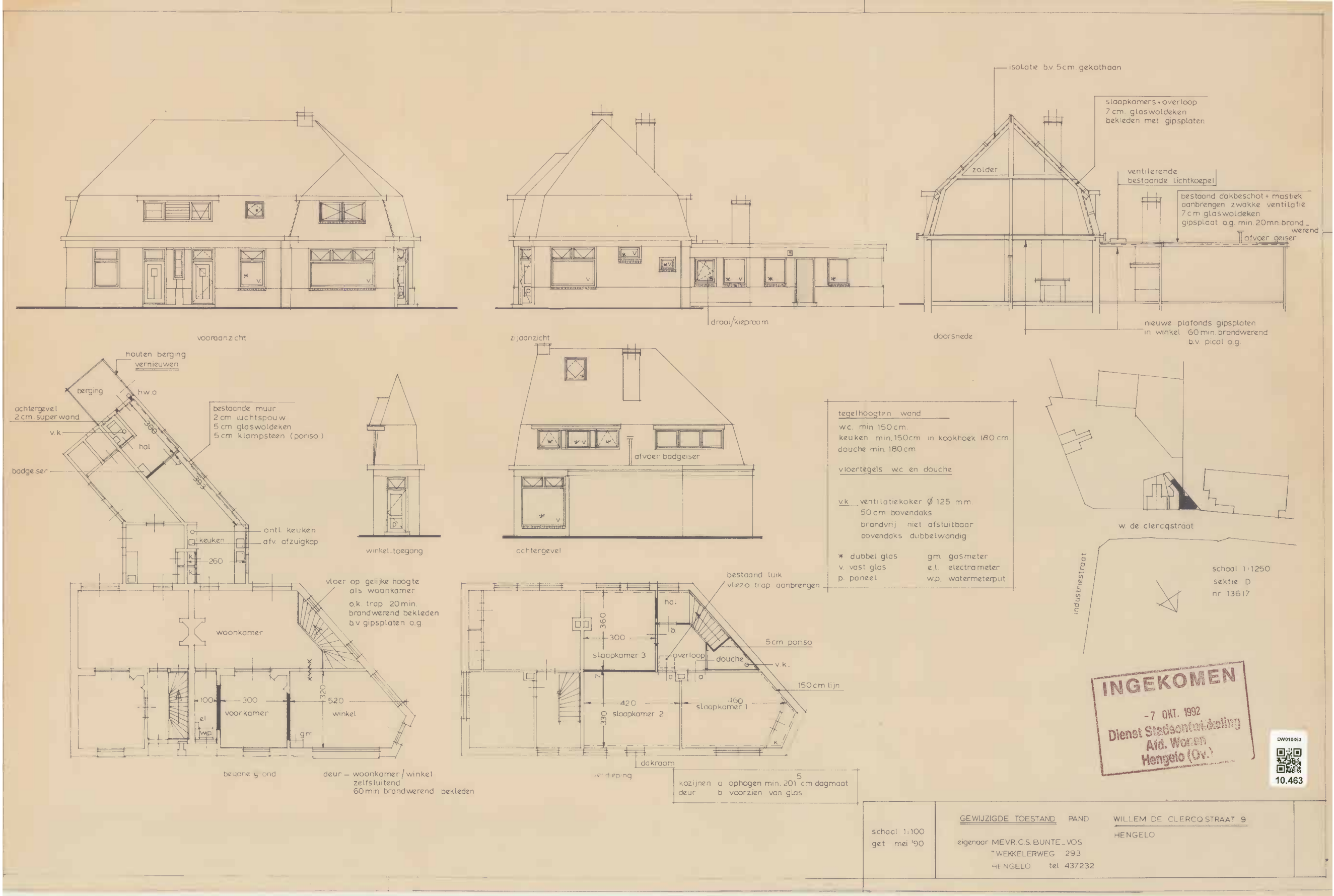
Karakteristieke waarden

In architectuur zijn de woningen interessant vanwege de sobere maar kenmerkende detaillering van de entree en dak.

De kracht voor deze plek ligt in het kleinschalige, als contrast met de grote megastructuren van Stork.

Waardering	
Architectonische waarde	X
Stedenbouwkundige waarde	X
Zeldzaamheid	X
Mate van gaafheid/herkenbaarheid	X
Relatie met oorspronkelijk gebied en gebruik	X
Cultuurhistorische waarde	X

Bouwdossier

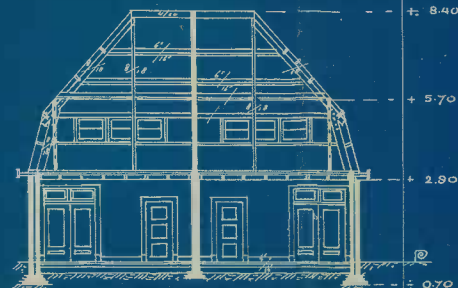

PLAN 1/10 BOUW VAN VIER WONINGEN MET WINKEL 1/10 HEER H. J. BANNINK TE HENGEL O.O.

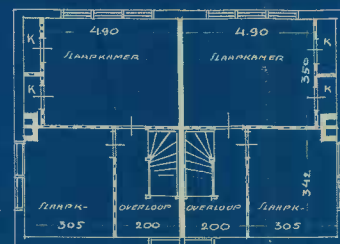
R. ZYGEVEL TYP. A

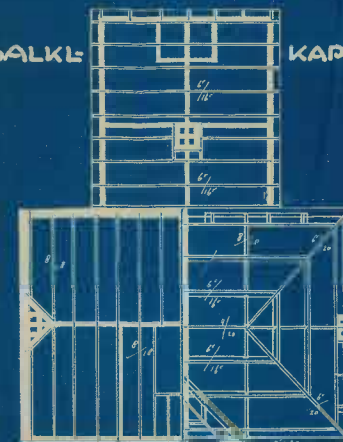
DOORSNEDEN A-B

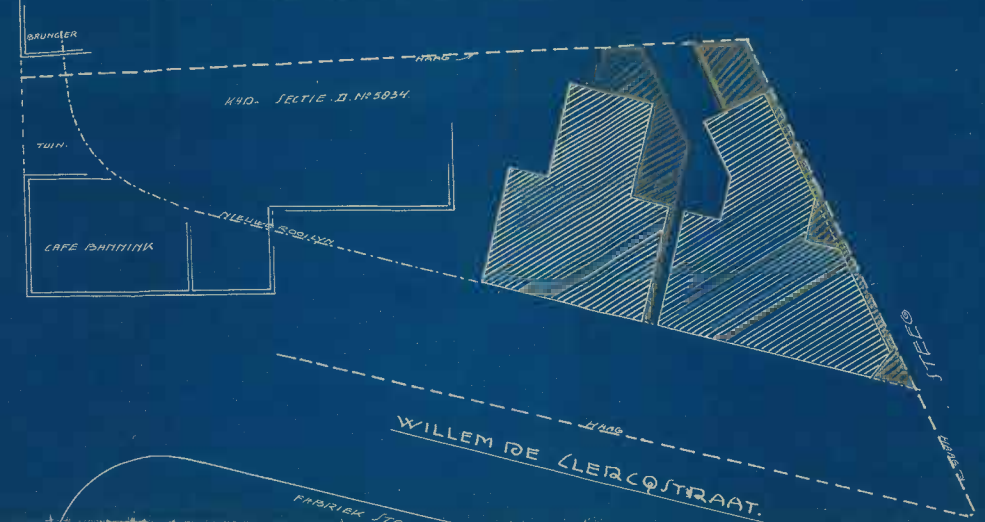
ZOLDERPLAN

BALKEN KAPPEL

SITUATIE 1/1000

VOORGEVEL TYP. A

VOORGEVEL TYP. B

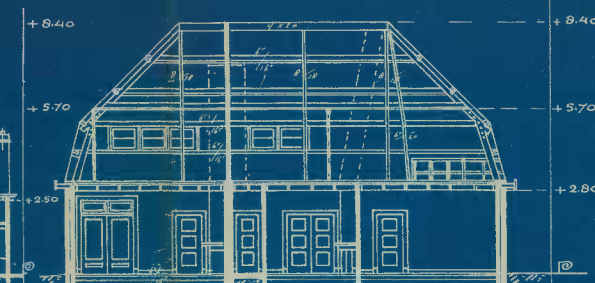
R. ZYGEVEL TYP. B

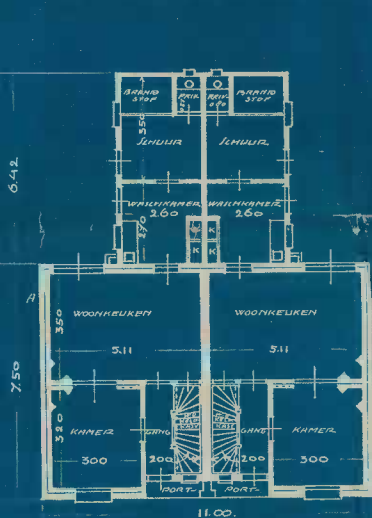
DOORSNEDEN C-D

DOORSNEDEN E-F

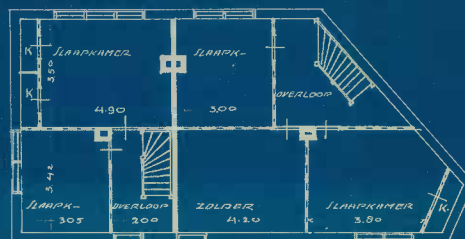
BEGANEGROND TYP. A

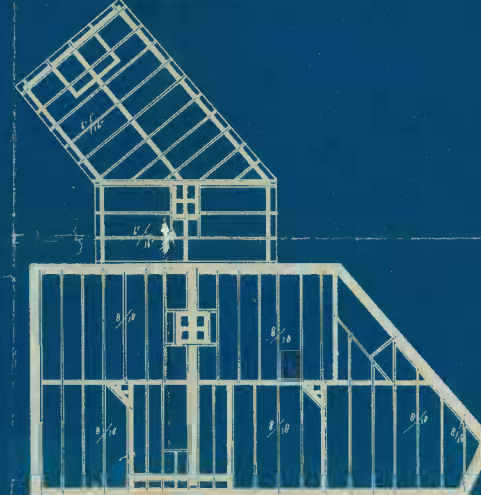
BEGANEGROND TYP. B

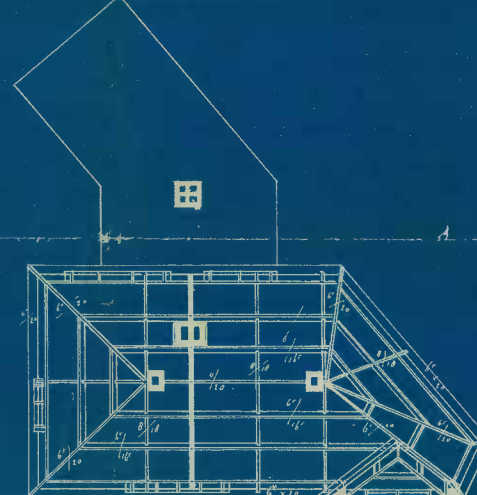
ZOLDERPLAN

BALKLAAG

KAPPEL

SCHAAL 1/100

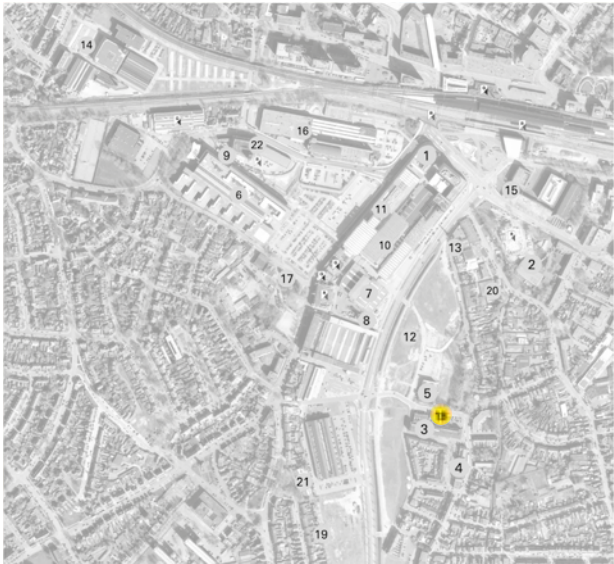
DIEPENHEIM JAN. '29
A. J. WEGEREERF.
ARCH. N.I.V.A.

Recent bezoek

18. Woningen Esrein

objectgegevens

nr. overzichtskaart	18
gebouwnummer	nvt.
objectnaam	Woningen Esrein
adres	Esrein 46 t/m 56
architect	Wolff (twee woningen) Bureau Feenstra en v/d Broekhuizen v/h A.K. Beudt (2/1 kap)
bouwjaar	ca. 1928 (2 won) en 1935 (2/1 kap)

Waardering

Zes woningen gelegen ten noorden van de Pijpenbuigerij. Oorspronkelijk hebben er nog twee van deze woningen gestaan op de parkeerplaats aan de Langelermaatweg. Deze zijn verdwenen om plaats te maken voor de noodzakelijke parkeerplaats

Historische context

De woningen zijn rond 1900 ontworpen door de in Hengelo bekende architect A.K. Beudt. Deze architect is onder andere bekend van een groot aantal woningen in Tuindorp 't Lansink, de openbare Stork bibliotheek aan de Vondelstraat en het Rijksmuseum Twenthe in Enschede.

De woningen aan Esrein zijn stedenbouwkundig interessant in relatie tot de gerealiseerde transformatie van de Pijpenbuigerij. Hierin is het schaalcontrast tussen het oude grote industriegebouw en de kleinschalige woningbouw goed terug te zien. Dit typische contrast in schaalgrootte is kenmerkend voor Hengelo. Juist hier is dit nog goed terug te zien. De zeldzaamheid is mede hierdoor vrij hoog. De panden zijn tevens nog redelijk gaaf.

Karakteristieke waarden

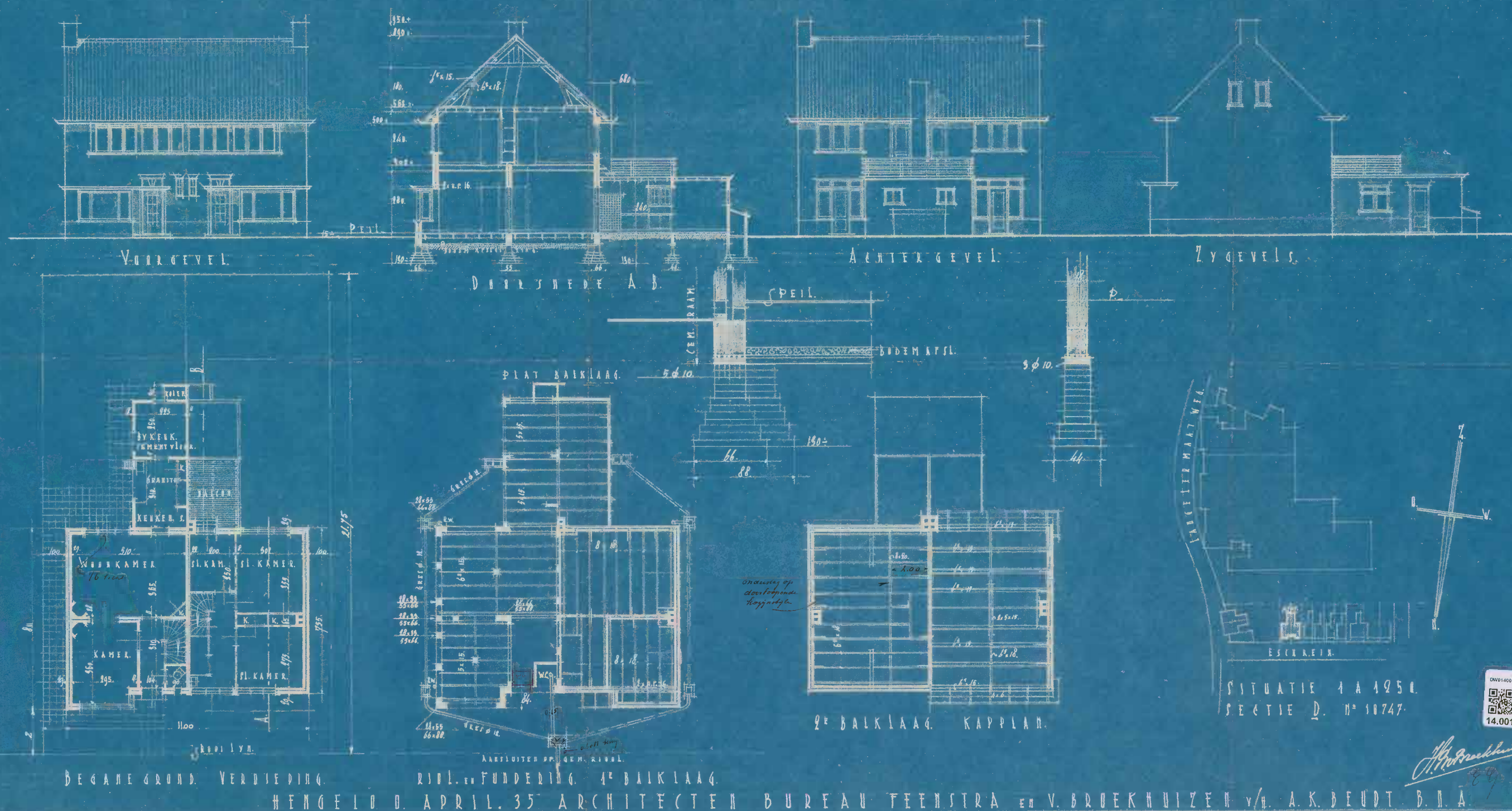
De cultuurhistorische waarde van de woningen is interessant als restant van woningbouw en in combinatie met het schaalcontrast in dit deel van het industriecomplex van Stork.

Waardering	
Architectonische waarde	XX
Stedenbouwkundige waarde	X
Zeldzaamheid	XX
Mate van gaafheid/herkenbaarheid	X
Relatie met oorspronkelijk gebied en gebruik	X
Cultuurhistorische waarde	X

Bouwdossier

ORDER N° 209. PLAN DUBBEL WOONHUIS A.H. ESCHREIN TE HENGELD. VOOR MEJ. E. G. TEESINK
SCHAAL 1 A 100.

H. Broekhuizen

Recent bezoek

19. Muur bij de Appendage, achterzijde Loweg 57 t/m 93

objectgegevens	
nr. overzichtskaart	19
gebouwnummer	nvt
objectnaam	de Muur bij de Appendage
adres	achterzijde Loweg 57 t/m 93
architect	De Vries Robbé & Co N.V. (eerste bouw) en W.R. van Couwelaar (aanbouw)
bouwjaar	ca. 1939 en 1946

Waardering

Historische context

De muur is een overgebleven bouwdeel van het voormalig industrieel complex van de oude Appendagefabriek van Dijkers.

Het oude fabriekspand behoorde oorspronkelijk bij het complex van Dijkers. Ten zuiden van Esrein stonden twee ruimtelijk vergelijkbare volumes. Het deel grenzend aan Esrein is inmiddels getransformeerd tot een winkelcentrum. Het deel waar de muur bij hoorde is gesloopt, alleen de funderingen en de muur zijn overgebleven.

De belangrijkste bebouwing van Dijkers staat aan de Industriestraat, waarvan het kantoorgebouw is ontworpen door de bekende architect Van Couwelaar, een belangrijke na-oorlogse architect die bekend stond om zijn werk tijdens de wederopbouw van de binnenstad van Hengelo. De oudere hallen die achter het kantoor zijn geplaatst zijn van latere datum en niet van zijn hand.

Karakteristieke waarden

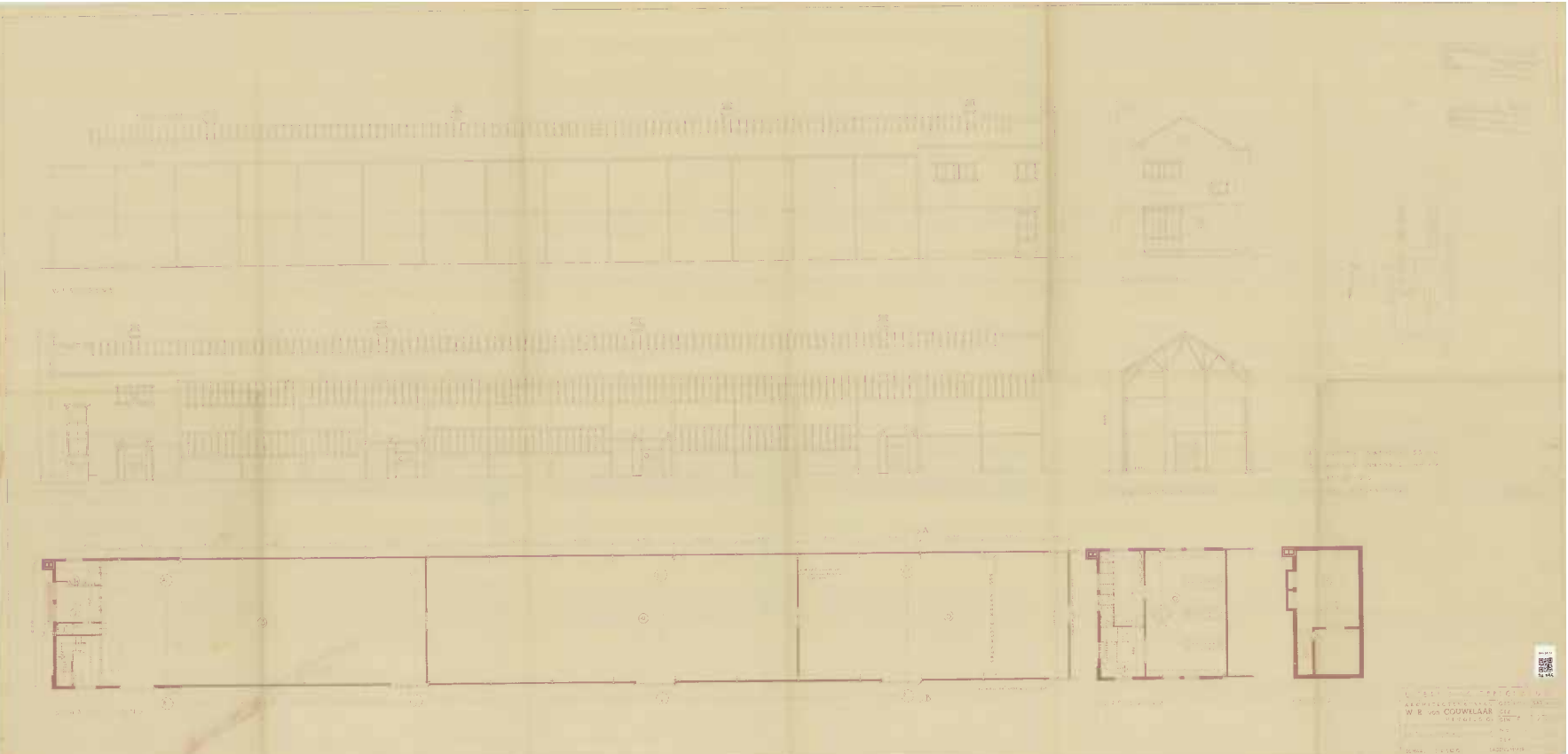
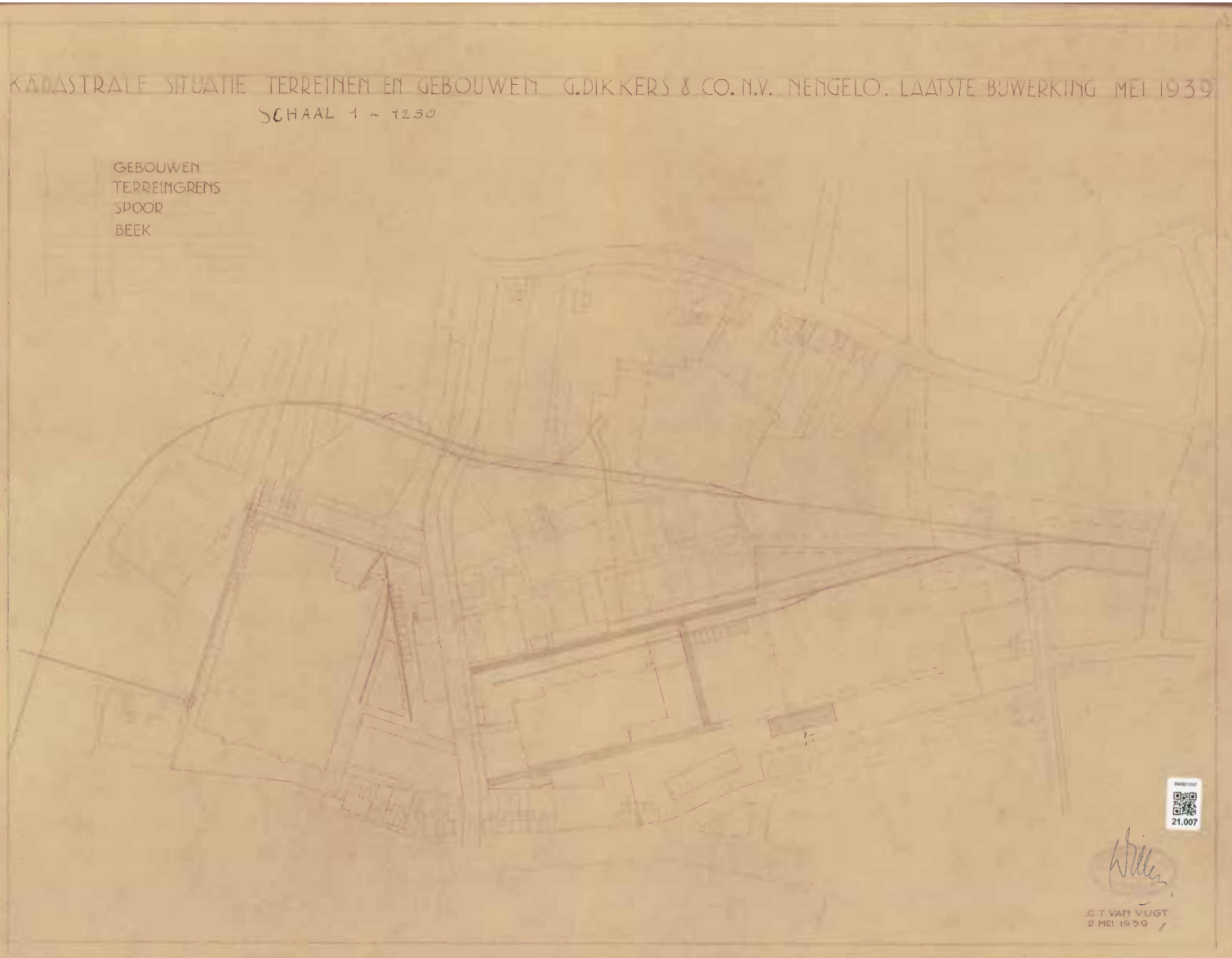
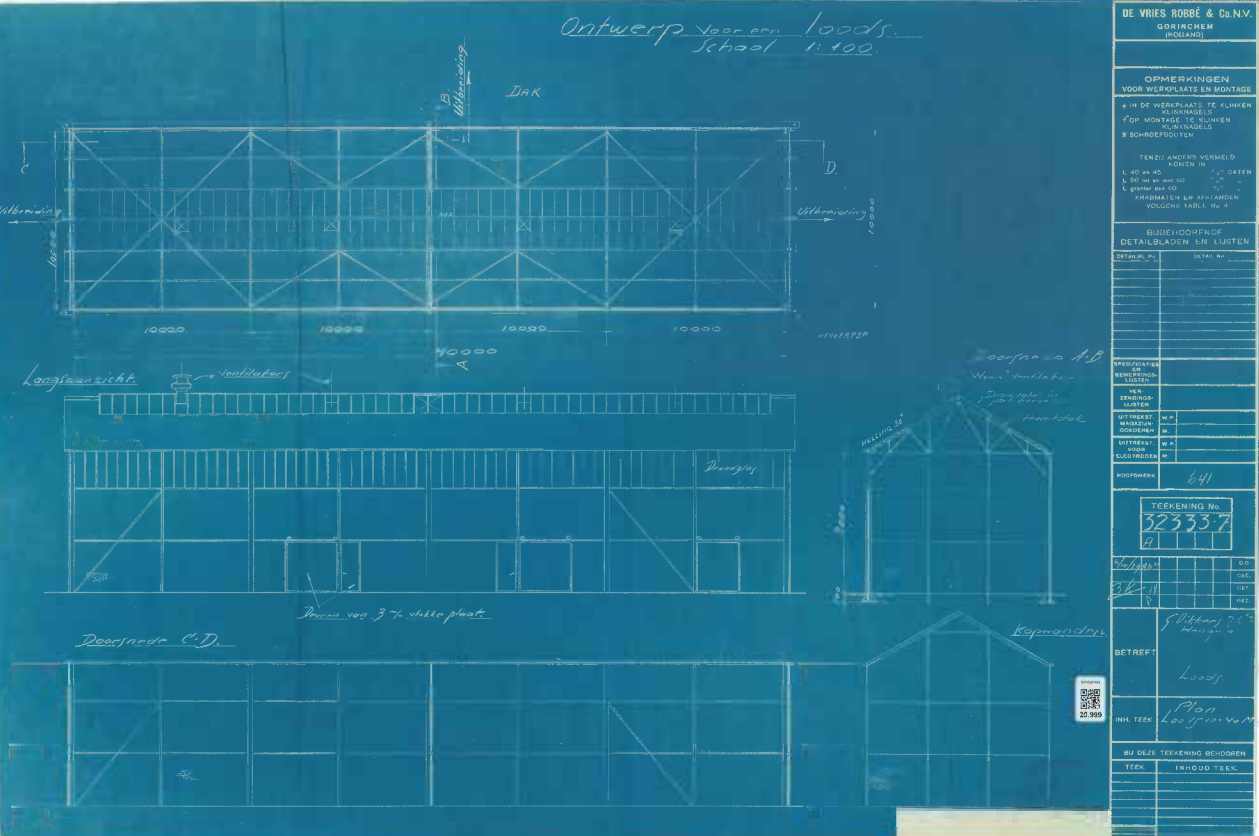
De zeldzaamheid zit in de waarde als ruïne, maar is meer dan alleen een artefact uit het verleden. In het nieuwe plan van de Appendage, is de muur een onderdeel van de openbare ruimte en zorgt voor een karakteristieke erfafscheiding naar de bestaande bebouwing.

De combinatie van de oude muur met de nieuwe woonbebouwing maakt de muur een waardevol en karakteristiek onderdeel.

De muur vormt een blijvende historische verwijzing naar de voormalige industriële bebouwing.

Waardering	
Architectonische waarde	X
Stedenbouwkundige waarde	X
Zeldzaamheid	X
Mate van gaafheid/herkenbaarheid	X/0
Relatie met oorspronkelijk gebied en gebruik	X
Cultuurhistorische waarde	X

Bouwdossier

Historische foto's

Recent bezoek

20. Hamfa locatie

objectgegevens	
nr. overzichtskaart	20
gebouwnummer	nvt.
objectnaam	Hamfalocatie
adres	Berfloweg 40-42
architect	T. van Terwisga (Hengelo)
bouwjaar	ca. 1951

Waardering

Dit woonhuis met garagebedrijf ligt aan de rand van het Hart van Zuid en vormt een bijzondere stedenbouwkundig waardevolle overgang naar de bebouwde omgeving.

Historische context

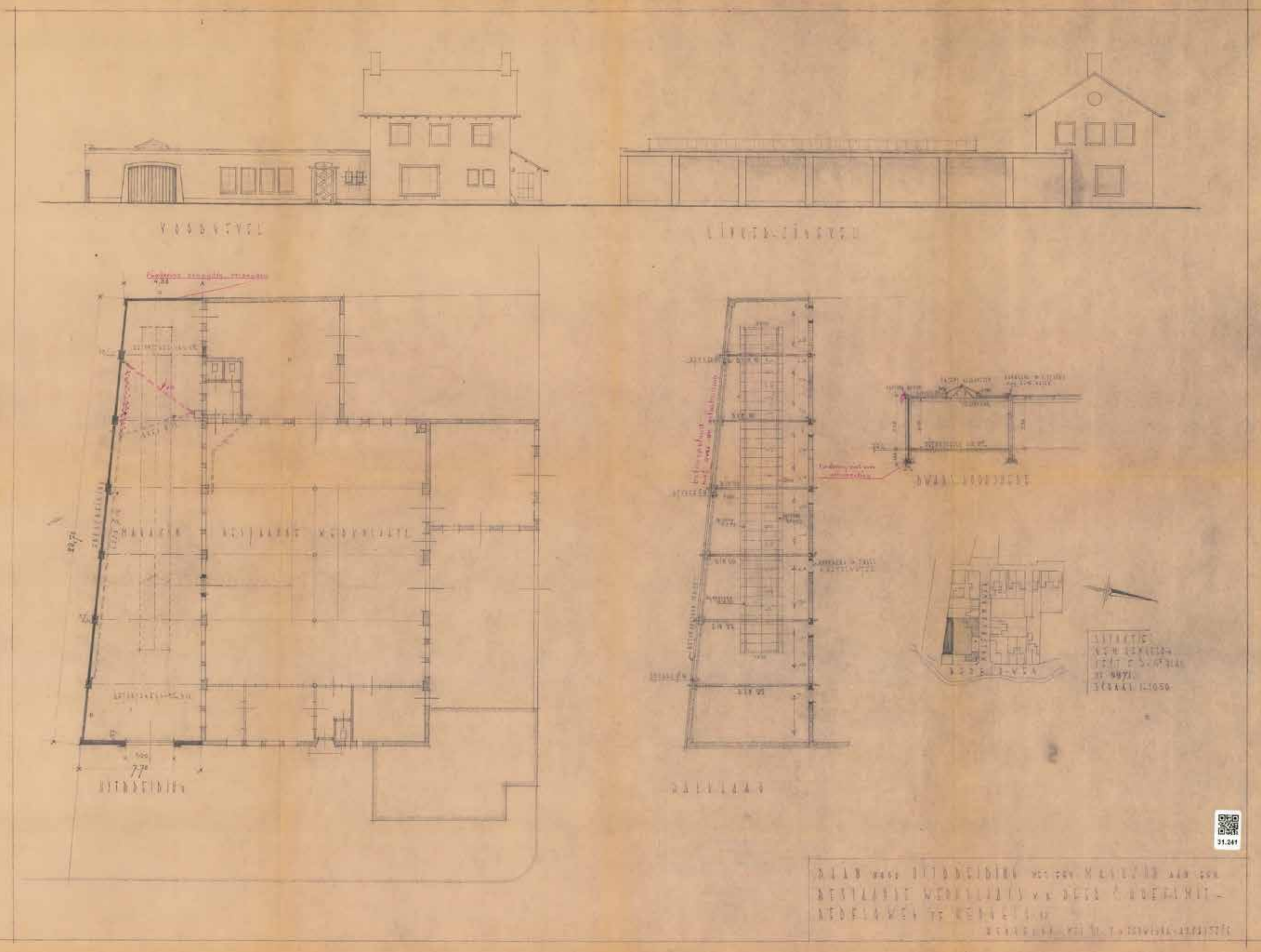
Op dit adres was de oude naaimachinefabriek van de firma C. Hoefsmit gevestigd. Het oorspronkelijke woonhuis stamt van voor de oorlog. In de oude hal zijn balken uit het voormalige station van Hengelo verwerkt. Deze raakte zwaar beschadigd tijdens een bombardement en is gesloopt. Het schaarse bouw materiaal werd in die tijd zo goed mogelijk hergebruikt. Cultuurhistorisch gezien een voorbeeld van een onderneming die een mooi product vervaardigde.

Mooi voorbeeld van een Wederopbouw fabriekspand van de hand van architect Terwisga uit Hengelo. Samen met woonhuis een mooie compositie en voorbeeld van Hengelose nijverheid. Stedenbouwkundig interessante locatie op de hoek met ligging aan de Berflobeek en beide wegen.

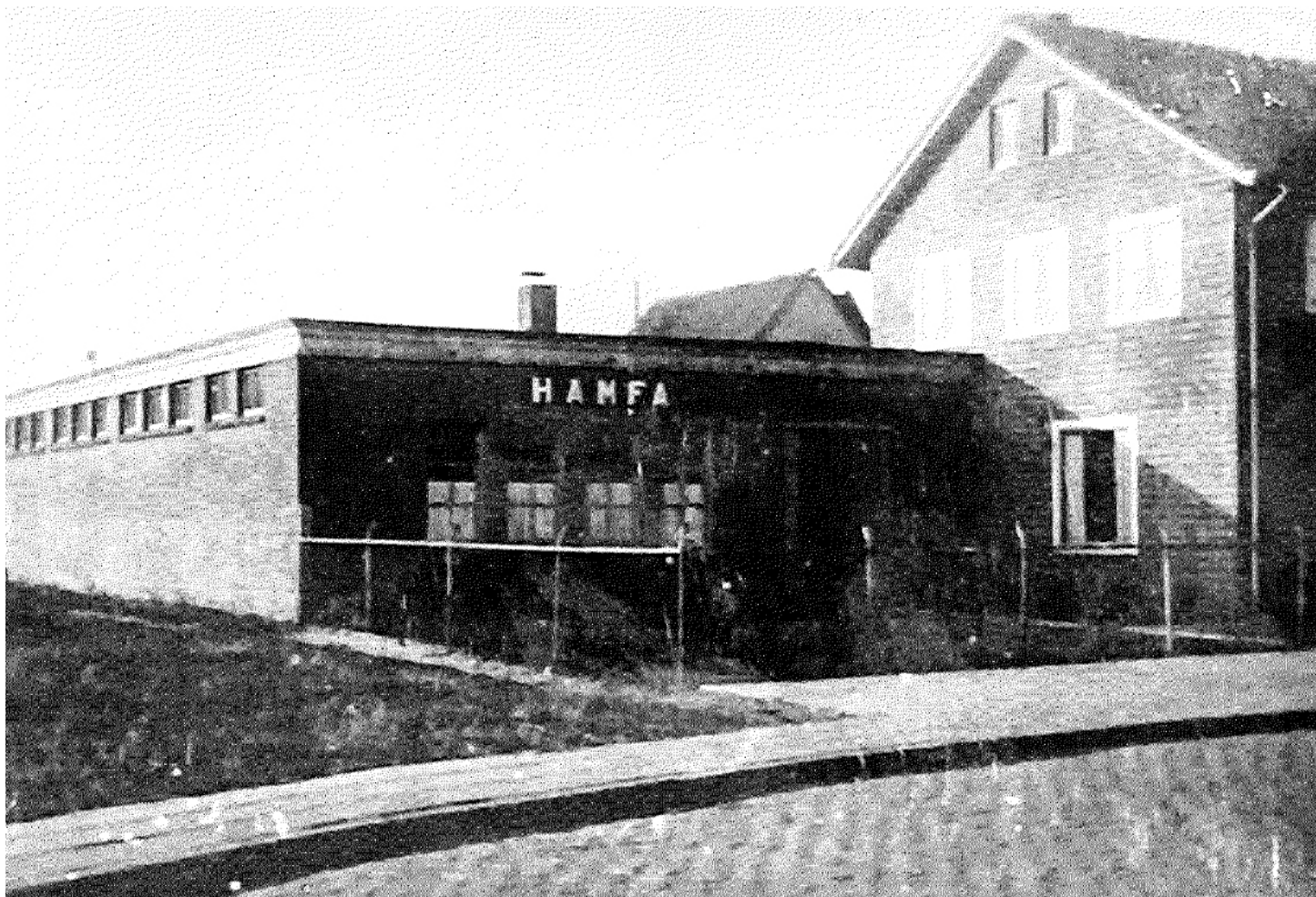
Karakteristieke waarden

Mooie architectonische compositie van woonhuis en fabriekspand, schaalniveau van de bebouwing is fraaie tussenmaat naast de megastructuren van Stork en Dijkers.

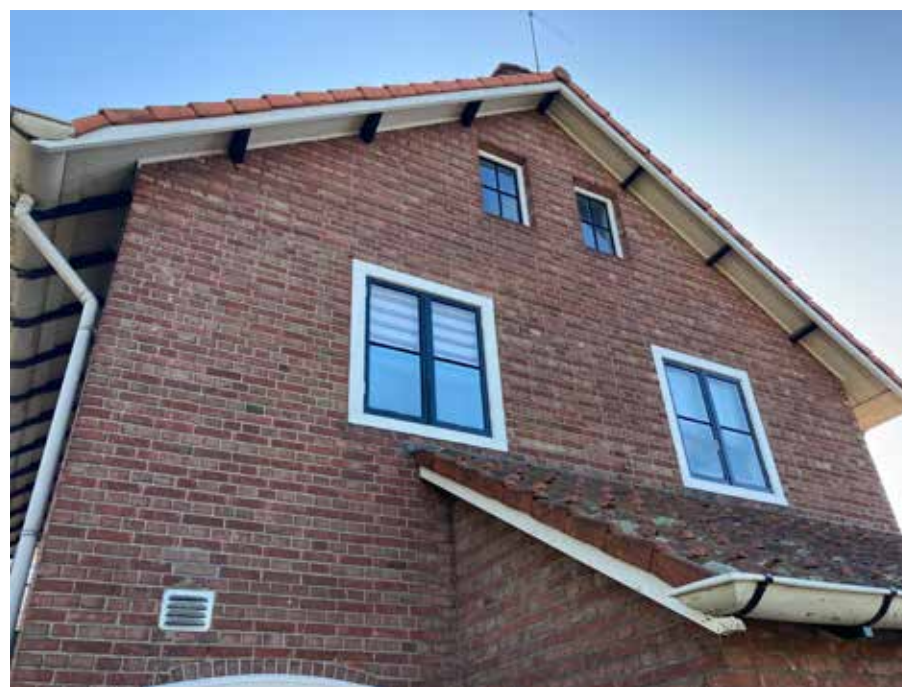
Waardering	
Architectonische waarde	X
Stedenbouwkundige waarde	X
Zeldzaamheid	XX
Mate van gaafheid/herkenbaarheid	X/0
Relatie met oorspronkelijk gebied en gebruik	X
Cultuurhistorische waarde	X

Historische foto's

Recent bezoek

21. Laboratorium Dijkers

objectgegevens	
nr. overzichtskaart	21
gebouwnummer	nvt.
objectnaam	vml Laboratorium Dijkers
adres	Loweg 43
architect	Rörink en van de Broek
bouwjaar	1938

Waardering

Historische context

Het voormalig laboratoriumgebouw was gelieerd aan de staalgieterij van Dikkers. Het was een laboratorium waar veelal vrouwen werkten. Op een foto uit 1939 uit het archief is dit goed terug te zien. Het pand heeft één bouwlaag met kap, deze kap is voorzien van kenmerkende ventilatie-opbouwen die zorgden voor afvoer van lucht uit het laboratorium. Het kenmerkende hekwerk uit die tijd is nog origineel.

Aan de zijde van de Industriestraat kwam in 1998 een aanbouw met plat dak. Er is een bouwhistorisch onderzoek gedaan naar het pand door Jan van der Hoeve en Kamphuis. Het pand heeft tegenwoordig een maatschappelijke uitstraling en is in gebruik als schoolgebouw en kinderdagverblijf

Laboratoria als dit waren in die tijd zeldzaam, ook de laboratoria die voor “Stork” in gebruik waren, hadden een zeldzaamheid die zelfs vanuit het ministerie bewondering genoten.

De architectuur van het oorspronkelijke pand is nog afleesbaar. Er zijn zowel intern als extern veel veranderingen aangebracht. Intern zijn onderdelen als de originele stalen Polonceau-spanten nog aanwezig onder het dak. De opbouwen op het dak herinneringen aan de oorspronkelijke functie van het pand. De dakkapellen zijn van latere datum en zorgen voor daglicht op de bovenste verdieping, ze doen helaas afbreuk aan de sobere hoofdvorm van het pand.

Recent zijn de kenmerkende ventilatie-opbouwen voor vervanging opgepakt met het RIBO, zodat deze behouden konden blijven voor het gebouw.

Het pand is van origine een industrieel gebouw, maar is nu functioneel een schoolgebouw en kinderdagverblijf met een klein speelplein, gelegen aan een groenstrook. Door deze transformatie zijn veel van de kenmerken van het oude lab uit het interieur verdwenen.

Stedenbouwkundig gezien is het een krent in de pap: als gevel aan een groen pleintje met rondom mooie volwassen bomen. Dit maakt de ligging in de omgeving tot een nieuwsgierige plek. Het pand zelf schikt zich goed in deze mooie setting. Het originele hekwerk is nog aanwezig op de tuinmuur aan de Loweg.

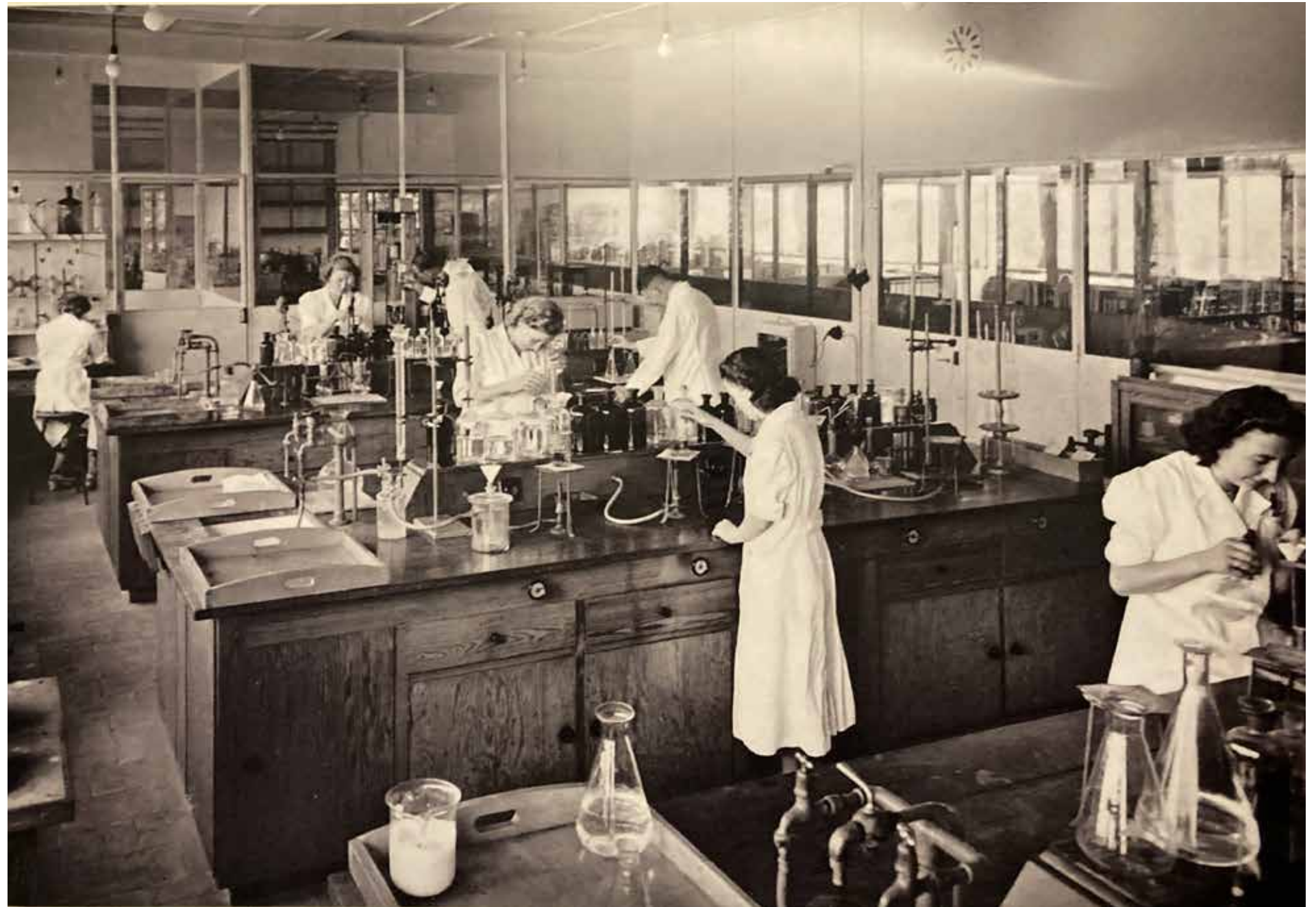
Karakteristieke waarden

Hoofdvorm, gevelindeling, spantconstructies, de ventilatietorens en het hekwerk zijn de karakteristieke waarden van dit pand.

Waardering	
Architectonische waarde	X
Stedenbouwkundige waarde	XX
Zeldzaamheid	X
Mate van gaafheid/herkenbaarheid	X
Relatie met oorspronkelijk gebied en gebruik	XX
Cultuurhistorische waarde	X

Bouwdossier

Historische foto's

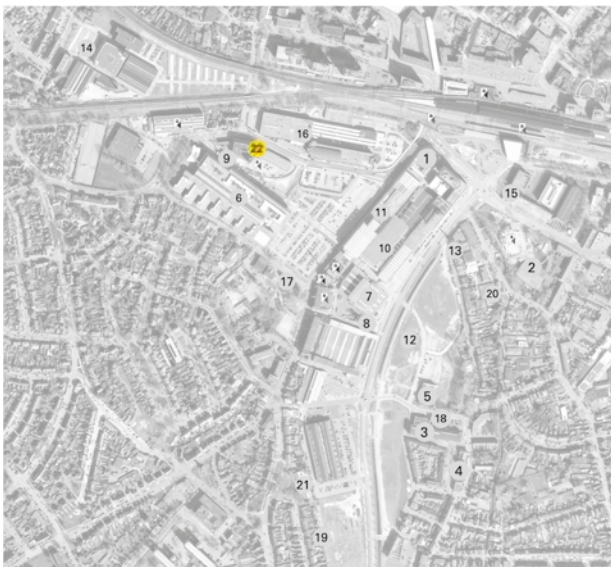

Recent bezoek

22. Brandweerkazerne, vml Modelmakerij Stork

objectgegevens

nr. overzichtskaart	22
gebouwnummer	nvt.
objectnaam	Brandweerkazerne, vml Modellenmakerij Stork
adres	Lansinkesweg 59
architect	Arend Beltman
bouwjaar	ca. 1916

Waardering

Recente her-ontwikkeling

De brandweerkazerne vormt een prominente verschijning aan de Lansinkesweg. Het oude pand is inmiddels voorzien van een voorname nieuwe uitbreiding, waar het onmiddellijk duidelijk is dat hier de brandweer van Hengelo is gevestigd. Achter de indrukwekkende gevel van de Lansinkesweg torent de oude watertoren, hoog boven de daken in het gebied uit. De oude watertoren is hiermee een belangrijke Landmark in Hart van Zuid.

Historische context

De watertoren stond op het terrein van de Fa. Stork en werd in 1916 gebouwd in de noordwesthoek van het toenmalige industriële complex. Naast de oude watertoren, begane grond en eerste verdieping, werd het gebouw in 1954 uitgebreid met een tweede verdieping. Het complex werd gebruikt als mallenmakerij voor Stork. In de naastgelegen gieterij (thans ROC) werden deze mallen gebruikt om de diverse stalen onderdelen te gieten. Opvallend is dat de tekeningen laten zien dat het eigen bouwbureau van Stork tekende voor het ontwerp.

Het gebouw is in 2002 getransformeerd naar zijn huidige functie van brandweerkazerne. Architect Radboud Seckel van LKSVDD uit Enschede, tekende voor het ontwerp. In de buitenruimte is de watergoot een opvallende verschijning. Deze heeft door zijn loop en functie een specifieke waarde.

Naast de waarde als Landmark met monumentale status als Rijksmonument, heeft het gebouw verder nog steeds een indrukwekkende verschijning. Het oude deel heeft een helder raster met invulling van baksteen en mooie grote raampartijen. In de plafonds zijn de zo kenmerkende cassetteplafonds terug te vinden en zijn de pilaren met betonnen accenten helder van kleur en goed afleesbaar. Dit ritme van ranke kolommen is uitstekend vertaald in de nieuwbouw van het pand.

De functie van de brandweer is op een natuurlijke manier in het oude pand gegoten met groot respect en liefde voor het oude pand.

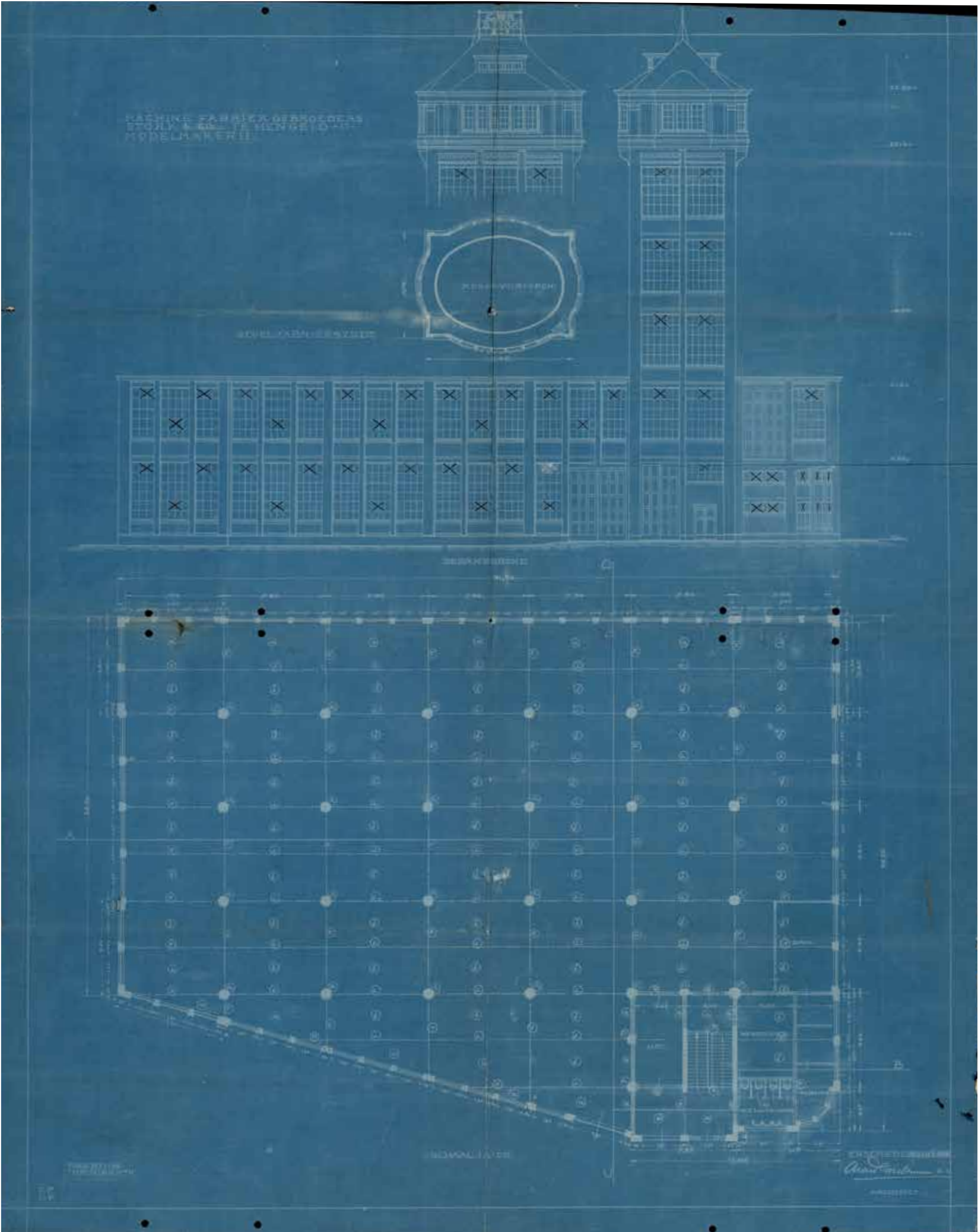
Karakteristieke waarden

De waardering voor dit pand is uitermate hoog, op alle punten. De draagconstructie, gevels, daken en detaillering.

Dit is wederom een fraaie transformatie waar Hengelo trots op mag zijn en welke gezien mag worden!

Waardering	
Architectonische waarde	XX
Stedenbouwkundige waarde	XX
Zeldzaamheid	XX
Mate van gaafheid/herkenbaarheid	X
Relatie met oorspronkelijk gebied en gebruik	XX
Cultuurhistorische waarde	X

Bouwdossier

Historische foto's

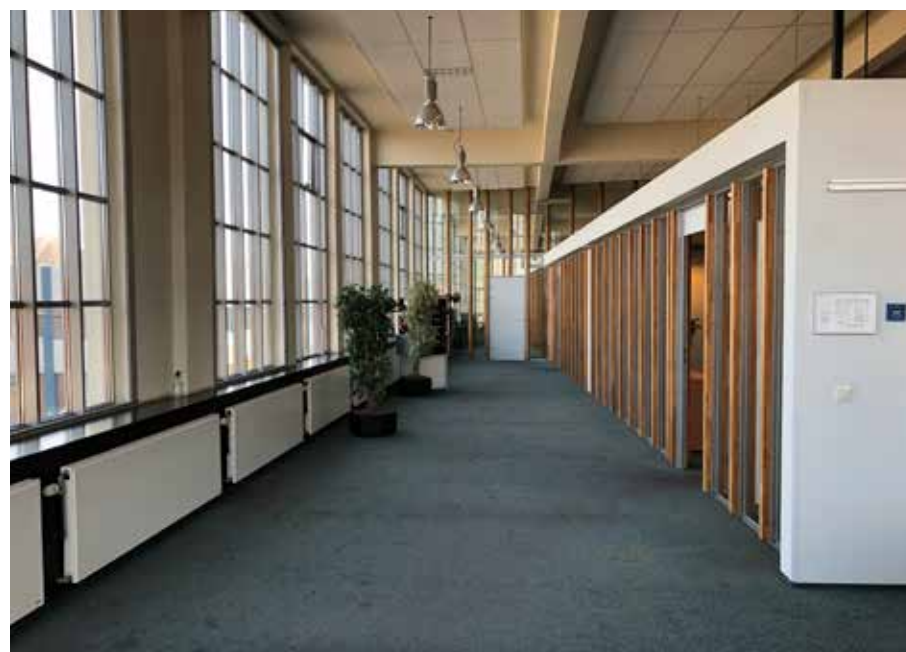
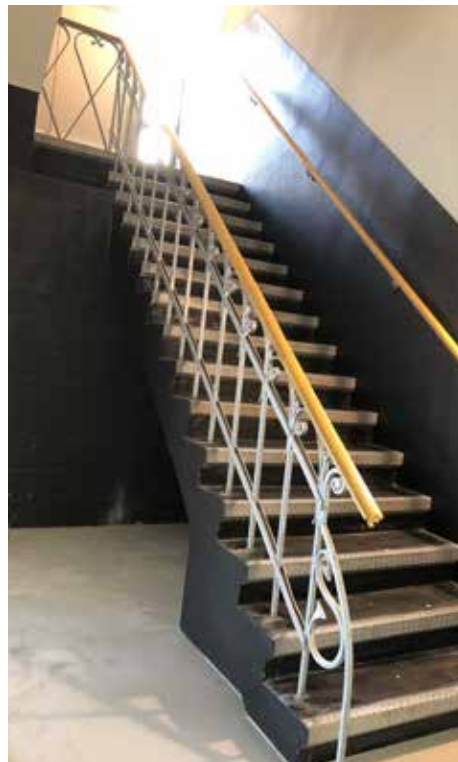

Recent bezoek

Begrippenlijst

Bij de inventarisatie van de panden kwamen een aantal elementen dusdanig vaak terug dat enige toelichting of verklaring op zijn plaats is.

Polonceau Spanten

Een Polonceau-spant is een spantconstructie ontworpen door de Franse ingenieur Camille Polonceau om grotere ruimten te kunnen overspannen, zoals stationsoverkappingen en machinehallen en werd voor het eerst toegepast in 1839. Het Polonceau-spant is een kaspant dat in essentie is opgebouwd uit twee vakwerken en een trekstang. De vakwerken bevatten driehoeken waarbij de staven die haaks op de spantbenen staan de druk van de belasting erboven opvangen (drukstaven) en de overige de trek opvangen (trekstaven). Deze combinatie van druk- en trekstaven gaat spatkrachten tegen de muren tegen alsmede het doorbuigen onder invloed van het dakvlak.

Betonnen Cassetteplaten / plafonds

Een cassetteplafond is een plafond van cassetten (verdiepte, meestal rechthoekige vlakken). Het cassetteplafond werd veel in de klassieke tijd toegepast, maar is nog steeds actueel. In de Griekse oudheid werden de cassettes vaak beschilderd en met goud en ivoor ingelegd. De cassettes worden soms lacunaria genoemd. Ze staan symbool voor een revolutie in de bouw van hallen met een grote overspanning. Ze zijn na de oorlog veelvuldig toegepast in Hengelo, ze zijn kenmerkend, maar niet per definitie karakteristiek.

Hennebique bouwsysteem

De betonskeletbouw ontstond in 1892 toen de Fransman Hennebique (1842-1921) voor het eerst bij een appartementengebouw gewapend beton toepaste en betonnen kolommen, balken en vloerplaten tot één monoliet geheel werden samengesteld. Na verbeteringen door ijzeren beugels (1893) en gebogen wapening aan de bovenkant bij de steunpunten (1897) ontstond een bouwwijze die, na het verlopen van het patent in 1907, algemeen gangbaar werd.

Voor al industriële gebouwen werden van een betonskelet voorzien, waarbij de betonconstructie vaak in het zicht bleef. Voor representatieve gebouwen werd echter een inwendig betonnen skelet toegepast met dragende gevels van metselwerk (eigenlijk verwerpelijk omdat een betonskelet veronderstelt dat het skelet volledig de dragende functie uitoefent).

Pas vanaf ca. 1920 werd ook bij deze gebouwen het betonskelet weer in het zicht gebracht, vooral door de architecten van het Functionalisme. Hiertoe behoorde ook de panden in Hart van Zuid zoals toegepast bij het Hazemeijer complex en de Brandweerkazerne.

Buishekwerken

Rond de terreinen van Stork zijn een aantal kenmerkende hekwerken in de vorm van buishekwerken toegepast. Deze zijn in lage en hoge versies uitgevoerd. Zo zijn ze nog zichtbaar bij het Laboratorium van Dijkers aan de Loweg en rond de entree van Gebouw 16 aan Esrein.

Betonnen Stelconplaten

Stelcon staat voor steel-reinforced concrete (paving slab). Een stelconplaat of stelconvloer is een weg- of erfverharding in de vorm van een grote vierkante gewapend betonnen plaat met stalen rand. Stelcon betonnen vloerplaten worden, als tijdelijke voorziening, vaak in de bouw toegepast omdat zwaar bouwverkeer erover kan rijden. Ze zijn snel aan te brengen en weer te verwijderen. Om een goede afwatering te garanderen, kan de stelconvloer worden gecombineerd met stelcon afwateringselementen. Ook binnenshuis kunnen stelconplaten worden toegepast, bijvoorbeeld in bedrijfsruimten. Stelcon platen worden ook als permanente verharding toegepast.
(bron: <https://www.joostdevree.nl/>)

In Hengelo zien we de platen vooral terug rond de industriecomplexen van Stork, Dijkers en Hazemeijer. Vaak vormen ze kenmerkende vloeroppervlakten rond gebouwen. De meer rood gekleurde exemplaren zijn ouder en voorzien van ijzer, zodat ze sterker zijn en door roestvorming ook roodbruin kleuren.
(bron: <https://www.joostdevree.nl/>)

.....

.....

Beeldmateriaal

Beeldmateriaal afkomstig uit archief gemeente Hengelo en Museum Hengelo | Tjeerd Derkink

De gemeente Hengelo heeft haar uiterste best gedaan om bronnen en rechthebbenden van beeldmateriaal dat wordt gebruikt te achterhalen. Wanneer desondanks beeldmateriaal wordt getoond waarvan u (mede-) rechthebbende bent en voor het gebruik waarvan u geen toestemming hebt verleend, kunt u zich in verbinding stellen met de gemeente.

VZUID
Hart van Zuid Hengelo